

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs IV. & V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet diuinitas gloria sua in vasa misericordie, quæ preparauit in gloriam, &c. Et 2. ad Timoth. 2. de prædestinatis & reprobis agens, *In magna, inquit, domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fœtilia: & quedam quidem in honorem, quedam autem in contumeliam.* Denique ex sacris literis constat, multos propter sua peccata excludi à vita æterna, & cruciatibus æternis puniri: cum ergo id Deus non ex tempore, sed ex æternitate constituerit, fit, ut sit apud Deum æterna reprobatio quorundam, sicut etiam apud eundem est quorundam aliorum æternæ prædestinatio.

A Illud deinde notandum est, quod si ex parte prædestinati, spectati antequam Deus effectum prædestinationis illi velit, daretur aliqua causa, ob quam vellet tribuere, vel primam gratiam, vel eas supernaturales dispositiones, quæ ad primam gratiam de lege ordinaria exiguntur, vti que ex parte prædestinati, in suis tantum naturalibus spectati, daretur causa, quare effecta prædestinationis Deus illi velit tribuere. Prima enim gratia principium est, & radix meritorum subsequenitum, illaque, ad finem vsque vitæ perseverans, medium sufficiens est ad perducendum in vitam æternam, atque ad eam causam, quare Deus velit prædestinatum beatitudine donare.

ARTICVLVS IV. & V.

Virum ex parte prædestinati detur causa prædestinationis.

DISPV TATIO I.

Disputatio hæc ob rei nimiam profunditatem, ac difficultatem, varietatemque opinionum, non poterit non esse fusior aliquantò: ut verò dilucidior reddatur, in varia membra erit dissectanda.

MEMBRVM I.

Sensus questionis explanatur.

Cum prædestinatio diuinæ voluntatis proposito conferendi prædestinato ea supernaturalia media, quibus præuidet Deus illi in vitam æternam peruenturum includat, eo modo prædestinationis querenda est causa, quo diuinæ voluntatis queri potest. Quæstione verò 19. artic. 5. ostensum est, diuinæ voluntatis, secundum se, nullam omnino posse dari causam, rei tamen volitæ posse esse causam, propter quam sit volita. Sensus ergo quæstionis non est, an prædestinationis secundum se detur aliqua causa, sed an quoad effectum, sit causa aliqua ex parte prædestinati, propter quam potius illi, quam alteri, sit à Deo expetitus: an verò nulla alia constituenda sit, quam diuina voluntas, qua Deus liberè ea beneficentia in vnum potius, quam in alium, vti voluit.

Explicatur sensus quæstionis.

Dari prædestinationis causam quoad paritales effectus.

Quo loco illud in primis animaduertendum est, nemini posse esse dubium, partes totius, integrique effectus prædestinationis, inter se mutuo comparatas, posse esse vicissim causas propter quas sunt à Deo prædestinato volitæ. Gloria namque finis est, ob quem Deus illi vult gratiam, & merita, cæteraque supernaturalia dona quæ ad gratiam, & gloriam consequendam disponunt: contra verò, gratia & merita causæ sunt dispositiue & meritotiæ, propter quas prædestinatus fit dignus, ut à Deo beatitudine donetur. Tota ergo difficultas est, utrum totius effectus prædestinationis, prout comprehendit gloriam & media omnia supernaturalia, quibus Deus vnumquemque prædestinatum disponit, adiuuat, atque in sempiternam beatitudinem perducat, detur causa aliqua propter quam Deus voluerit illi hæc conferre: an nulla prorsus, sed id ex sola libera Dei voluntate pendeat.

MEMBRVM II.

De erroribus Lutheranorum, Origenis & Pelagii. Quod item fides præuisa non sit ratio iustificationis ac prædestinationis.

Pætermisso Lutheranorum errore, qui arbitrii libertatem, ac merita de medio tollit, Deoque auctori, diuinæque prædestinationi, ac reprobationi, non minus reprobatorum peccata, quam prædestinatorum bona opera tribuit, ut in Concordia q. 14. art. 13. disputatione 1. & sequentibus vidimus, fultaque impugnauius. Error Origenis, ut hoc loco refert D. Thomas, fuit, animas omnium hominum simul fuisse creatas ab initio, & pro diuersitate operum, quæ pro sua libertate tunc egerunt, varios status in corporibus fuisse sortitas, quasdemque fuisse prædestinatas, alias verò reprobatas, ita scilicet, ut omnis earum inæqualitas, ex inæqualitate operum, quæ ab initio gesserunt, antequam corporibus vnirentur, habuerit ortum. Hunc errorem innuit lib. 2. Periarchon cap. 1. iuncto capite vltimo præcedentis libri. Eundem errorem videtur illi tribuere Leo 1. epistola 11. ad Iulianum Coënsensem Episcopum, in qua agens de Eurychetis errore, qui asserere videbatur, Verbum, dum carnem humanam assumpsit, adduxisse de cælo animam Christi quasi anima illa præexistisset assumptioni, ait: *Vnde quod in Origenis merito damnatum est, qui animarum, antequam corporibus insererentur, non solum vitas, sed & diuersas fuisse asseruit aliciones, necesse est, ut etiam in isto, nisi maluerit sententiam, abdicare, pleatur.* Eiusdem erroris, tametsi Origenis nomine suppresso, meminit Hieronymus in illud ad Galat. 1. *Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & in illud Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, & in epistola ad Demetriadem virginem. Meminerunt etiam Epiphanius in epistola ad Ioannem Hierosolymitanum Episcopum, & Theophilus Alexandrinus libro primo sui Paschalis. In eodem errore videtur fuisse Priscianus damnatus in Concilio Bracharensi 1. can. 6. his verbis: *Si quis animas humanas dicit prius in cælesti habitatione peccasse, & pro hoc in corpora humana interiectas, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.* Aperiuius adhuc eundem errorem refert, damnatque Leo 1. epist. 9. 1. ad Turibium Asturicensis Episcopum cap. 1. *Origenis error, quatenus astruit animas extitisse, antequam corporibus vnirentur, alio in loco est impugnandus. Quod ad præsens verò institutum attinget, apertè conuincitur, tum ex illo ad Roman. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori, & Iacob dilexit, Esau autem odio habuit: tum etiam ex illo 2. ad Timoth. 1. *Vocauit****

Lutheranorum de prædestinatione, & reprobatione error.

Origenis & Priscillianii error circa animas, & prædest.

C

D

E

F

nos uocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam, quae data est nobis in Christo Iesu.

Pelagij error circa praedest.

Error Pelagij atruebat, hominem ex solis viribus liberi arbitrij amicitiam cum Deo inire, vitam aeternam promereri, à peccatis resurgere, implere omnia praecipua, atque ad eam amicitiam & gratiam Dei usque ad finem vitae perseverare posse. Auxilia verò & dona gratiae necessaria esse dicebat, non quidem ut homo haec omnia praestaret, sed ut facilius ac melius, & ea efficeret, & vitam aeternam consequeretur. Quare totum effectum praedestinationis libero arbitrio, propriisque nostris meritis adscribebat: affirmabatque, Deum supernaturalia omnia dona gratiae & gloriae statuisse his potius hominibus quam aliis, sub hac potius, quam sub alia mensura conferre, propter praevia merita liberi arbitrij, quae ante huiusmodi divina dona homines haberent. Quò fit, ut hunc esse praedestinatam, illum reprobam, hunc esse praedestinatam ad maiorem gloriam, illum ad minorem, totum adscribebat, non gratiae & auxiliis Dei, sed propriis meritis & industriae liberi arbitrij.

Error hic impugnatus copiosè à nobis est in Concordia qu. 14. art. 13. ubi ostensum est, liberum nostrum arbitrium, non solum non posse amicitiam cum Deo inire, vitamque aeternam promereri, sed neque quicquam, tam ex parte intellectus, quam voluntatis, absque peculiari auxilio, & dono Dei efficere, quo ad gratiam, amicitiamque cum Deo conciliandam se disponat, neque post acceptam iustitiam posse uniuersam legem implere, vel vitare peccata omnia, etiam lethalia, vel in accepta iustitia absque speciali auxilio, & dono Dei perseverare. Quare cum Pelagij error circa praedestinationem contrariis fundamentis innitatur, nona alia non opus est impugnatione.

D. Aug. non dicit Episcopi falsa existimatio circa vitam, quam postea reuocant.

Ad hunc Pelagianorum errorem, tamquam pars quaedam illius, is etiam reuocari potest, in quo fuit Augustinus, antequam creatus esset Episcopus. Arbitratus namque homines ex solis naturalibus viribus elicere posse actum credendi, qualis ad salutem necessarius est, non verò posse exercere opera meritoria sine caritate, quae est donum Dei, in libratione quarundam propositionum ex epitola ad Romanos, in expositione propositionis 60. 61. 62. & 63. asseruit praescientiam fidei futurae, atque infidelitatis, esse rationem ex parte praedestinatorum & reprobatorum, quare illi electi ad opera meritoria, per eaque praedestinati fuerint in vitam aeternam, hi verò propter incredulitatem reprobati. Merito tamen lib. 1. retractat cap. 23. & de praedest. sanct. cap. 3. re maturius considerata, sententiam retractauit, asserens fidem etiam donum Dei esse, & sub effectu praedestinationis comprehendendi, ac proinde neque ex eo capite posse reddi rationem praedestinationis: id quod satis est manifestum ex iis, quae in Concordia quaest. 14. art. 13. dicta sunt. Adde, ex fidelibus multos esse reprobos: si autem praedestinos conferamus cum fidelibus reprobis, non potest ratio illa reddi, quare illi praedestinati, hi verò reprobi fuerint.

MEMBRUM III.

Ambrosij Catharini sententia examinatur.

VT ad Catholicorum sententias deueniamus, Ambrosij Catharini sententia ante omnes

A alias examinanda occurrit. Is in primis praemittit, Deum ita omnes homines in vitam aeternam condere decreuisse, ut eam illis omnibus conferre vellet, at sub certis legibus & conditionibus, quae ab eorum arbitrio & voluntate penderent. Quia ergo, iuxta testimonium Pauli, Deus verè vult omnes homines saluos fieri, in eumque finem omnes condidit, ut, si vellent, salutem assequerentur, ita illis de medijs necessarijs prouidit, ut singuli re ipsa ad eum finem peruenire possint, per eosque stet, si non perueniant.

B Addit deinde, Deum, qui dona sua, utpote nulli debita, distribuere potest pro ut vult, absque cuiusquam iniuria, aut acceptione personarum, elegisse paucos quosdam ex vniuersa hominum multitudine quos praesciuit, hoc est, pra alijs dilexit, tantaeque donorum & gratiae copia, tam peculiarique protectione in vitam aeternam destinauit, vniuersi modi beneficiorum vi fieri non possit quin in vitam aeternam perducantur: quia scilicet à lethaliibus culpis vel eos praeseruabit, vel, si corrumpant, eriget, ut tandem è vita in gratia decedant. Neque tamen, inquit, propterea liberum ab eis aufert arbitrium, rationemque tollit meriti: quin potius per abundantiorum gratiam illud statuit, potensque reddit, ut praecleariora, ardentioraque opera exerceat, quibus cumulatius praemium consequatur.

C Iuxta haec ergo, vniuersam multitudinem in duos ordines distribuit. Vnum dicit esse eorum, de quibus paulò ante diximus, quorum salutem dicit esse certam, non solum certitudine praescientiae, qua Deus praevidet quinam his, vel illis medijs in vitam aeternam perueniant, cum tamen possint, si velint, non peruenire, sed etiam certitudine prouidentiae, quatenus fieri nequit, quin tot ac tantis gratiae praesidijs muniti vitam aeternam, ad quam praedestinati sunt, non assequantur. Atque hos solos ait in sacris literis dici praedestinos, esseque certum, at non magnum, eorum numerum.

Duplex ordo à Cath. excogitatus, alter praedestinatorum, non praedestinatorum alter.

D In altero ordine, quem non praedestinatorum appellat; comprehendi dicit reliquam hominum multitudinem, singulosque saluos esse posse: quippe cum de medijs ad salutem necessarijs: quantum opus est, sit cuique eorum prouisum: posse etiam vnumquemque eorum voluntate sua perire ac damnari, si gratia & medijs ad salutem uti negligat, multosque proinde re ipsa esse damnatos. Nullam verò ait esse ab aeterna vita reprobationem, praeter eam, quam sibi quisque ob propria crimina acquisierit. Cum autem verisimile non sit, neminem saluum fieri ex tanta hominum multitudine, quibus per diuinam prouidentiam de medijs ad vitam aeternam necessarijs sufficienter est consultum, cum in eorum arbitrio eiusdem consequutio posita fuerit, quin potius quam probabilissimum sit, multos ad eam pro sui arbitrij libertate peruenire, duo ait affirmanda esse. Vnum est, multos ex his, qui in non praedestinatorum ordine continentur, vitam aeternam consequi. Alterum verò, numerum eorum non esse certum in diuina prouidentia: quippe cum media ad vitam aeternam hominibus huius ordinis à Deo prouisa, neque tanta, neque adeò efficacia sint, quin pro libertate sui arbitrij ea recusare ac reicere valeant. Subiungit tamen, numerum eorum esse certum in diuina praescientia, quatenus praevidet Deus, quinam talibus medijs utendo vitam in gratia finire, aeternamque proinde felicitatem adipisci debeant: qui verò ita sint eisdem ab usuri, ut extremam incurrant miseriam. Haec est sententia Catharini in opusculo illo de praedestinatione ad

sanctum Concilium Tridentinum. Nam opuscula A alia, quorum eo loco meminit, nondum ad meas manus deuenierunt, in quibus tamen nihil contrarium docuisse videtur.

Impugnatus opinio Catharini.

Opinio hæc ea de causa in primis vehementer nobis displicet, quod non omnes, qui vitam æternam consequuntur, in prædestinatorum numero comprehendat, afferetque ab Scripturis factis non eos omnes prædestinatorum nomine comprehendit, sed eos tantum, qui certò, diuina præscientia seclufa, salui erunt, vi dumtaxat mediocum, de quibus diuinitus illis prouisum est.

Ut verò ab hoc ultimo ordiamur, in primis nomine eorum, quos ita prædestinatos dicit, non intelligit eos tantum, qui in gratia sunt confirmati: quandoquidem de eiusmodi prædestinatis hæc adicit, ipsos insuper dicimus salutem omnino adempturos, nec posse contingere quin salui non fiat, propter excellentem Dei gratiam, ac protectionem & assistentiam Spiritus, qui vel præseruabit à peccatis, vel ab ipsis incurtis eripiet & liberabit, quod tandem cum pace dormiant, & in Domino requiescant: portò confirmati in gratia lethalia peccata non incurunt, à quibus eripiuntur.

Confirmatorum in gratia certitudo, quod non peccabunt unde proueniat.

Deinde, esto illos solos comprehenderet, profecto, seclufa præscientia, qua Deus certò præuidet eos cum gratia & auxiliis peculiaribus, quibus singulis eorum opulari constituit, pro libertate sui arbitrii ita cooperaturos, ut ad vitam æternam peruenirent, non esset certa eorum salus. Etenim gratia & auxilia, licet quò maiora sunt, eò verisimiliorem, probabilioremque salutem eius efficiant, cui conferuntur, numquam tamen libertatem ab arbitrio tollunt, ut eisdem si velit, non consentiat, neque unquam laudem illam, quæ ad meritum etiam confert, auferunt ab unoquoque iusto, quod potuit transgredi, & non est transgressus, & facere mala & non fecit: quare etiam si de mediis diuinæ prouidentie circa beatitudinem eorum, qui à Deo in gratia confirmati dicuntur sit sermo, non est certa salus eorum ex solo ordine mediocum diuinæ prouidentie, sicut nec cuiusquam alterius prædestinati ex adultis, sed ex præscientia, quia Deus præuidet eos pro libertate sui arbitrii eisdem mediis perueniuros in vitam æternam. De quocumque namque adulto prædestinato semper verum est dicere, possum esse in manu consilij sui, ut ad quodcumque voluerit, sine bonum siue malum, porrigat manum. Confirmati que hæc omnia possunt, quoniam Paulus de numero erat eorum prædestinatorum, qui in gratia erant confirmati: sciens nihilominus in manu consilij sui esse possum ad quodlibet porrigere manum, ad mortem scilicet, vel vitam, i ad Corin. 9. de seipso dicebat, *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* Ex quibus omnibus illud iam est manifestum, nullos esse ita prædestinatos, ut ex solo ordine mediocum diuinæ prouidentie sit certa eorum salus, ut Catharinus dicebat.

Deinde verò probatur, quotquot vitam æternam consequuntur, ad eam ex æternitate esse à Deo prædestinatos, prædestinatorumque nomine ab Scripturis factis comprehendit. Primò, quoniam nullus suis solùm viribus, sed à Deo supernaturaliter adiutus, beatitudinem consequitur: Deus verò ex æternitate præuidit, si cuique eorum conferte vellet ea media, per quæ beandus tandem est, eum beatitudinem illam consequuturum: cum ergo voluntas talia media conferendi non fuerit elicit ex tempore, sed ex æternitate, fit, ut comparatione cuius-

que eorum qui vitam æternam assequuntur, in Deo fuerit voluntas æterna conferendi media, per quæ unumquemque beandū præuidebatur: prædestinatio non est aliud, quàm voluntas conferendi eiusmodi media, ut patet ex ipsa prædestinationis definitione: ergo quotquot vitam æternam assequuntur, ad eam sunt à Deo ex æternitate prædestinati.

Secundò, ex illo ad Roman. 8. *Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imagini Filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus:* quò loco quotquot præuili sunt futuri conformes Christo, atque, ut ad id peruenirent, media ex præordinatione diuina acceperunt, futuri que sunt fratres Christi, appellantur prædestinati: sed quicunque consequuntur vitam æternam, conformes sunt Christi in gratia, sanctitate, & gloria, sunt que de numero fratrum Christi, præsciti ac prædestinati, ut ope, & auxiliis diuinis tales euaderent: ergo omnes sunt in numero prædestinatorum, de quibus ibi loquitur Paulus. Confirmatur ex illo ad Roman. 9. *Ut ostenderet diuitias glorie sue in vasa misericordie, quæ preparauit in gloriam, quos & vocabit, non solum ex Iudeis, sed etiam ex gentibus, sicut in Osea dicit, Vocabo non plebem meam, plebem meam & non dilectam, dilectam, & non misericordiam consequentem, misericordiam consequentem, & erit in loco ubi dictum est, non plebs mea vos, ibi vocabuntur filij Dei.* Quibus verbis planè omnes, qui vitam æternam consequuntur, appellat vasa misericordie à Deo præparata, atque ad eam ex æternitate prædestinata in gloriam, vitamve æternam consequendam.

Tertio, ex illo Apocal. 20. *Qui non est scriptus in libro vite, missus est in stagnum ignis:* quicunque autem vitam æternam consequuntur, non mittuntur in stagnum ignis: ergo ij omnes in libro vite conscripti sunt: at esse aliquem scriptum in libro vite (maximè quando sumitur ut distinctum quippiam ab eo, quod est damnatum, vel reprobum, ut eo loco fit) esse prædestinatum: ergo quotquot vitam æternam consequuntur, sunt prædestinati.

Dominicus à Soto in commentariis super cap. 9. epistolæ ad Roman. & quidam alij eo recentiores, Catharinum impugnant, quasi affirmauerit, Deum non prius reprobasse eos, qui damnantur, quàm illi ex tempore peccata committant. Moti autem videntur verbis illis Catharini, *Ad eum ut iam nulla sit alia ab æterna vita reprobatio, præter eam quam sibi quisque ob propria peccata & flagitia acquisierit.* Ex eo verò Catharinum refellere conantur, quoniam dubium non est, Deum esse omnes odio habere, velle que excludere à regno cælesti, aut etiam mancipare cruciatibus æternis, qui propter originale peccatum, aut etiam propter alia peccata damnantur: cum ergo ratio reprobationis diuinæ compleatur per eiusmodi actum diuinæ voluntatis, neque eum Deus eliciat ex tempore (ut Sotus fatetur Catharinum concedere) aliàs Deus mutaretur, fit, ut in Deo sit ex æternitate, atque ad eam ut quotquot vitam æternam non consequuntur, ex æternitate à Deo sint reprobat. Quidam etiam alius ita Catharinum refutat, quasi asseruerit, numerum eorum qui vitam æternam sunt consequuturi, nullo modo Deo esse certum: qui planè apertus esset error in fide.

Credo tamen Catharinum neutrum horum affirmasse. Etenim, quod ad hoc secundum attinet, manifestè affirmat: Non esse quidem in prouidentia Dei determinatum numerum eorum, qui salutem consequuntur: esse tamen determinatum in diuina præscientia, quasi dicat, si ad auxilia gratie & media, quibus Deus sua prouidentia singulis circa vitam

Sotus & alij quid Catharinum trahunt.

Catharinus à calumnia vindicatur.

vitam æternam prouidit, attendas, cum vnusquisq; ita per suum liberum arbitrium possit cooperari, vt ad vitam æternam perueniat, aut ab ea in extremam miseriam defleat, non est certus numerus eorum, qui salutem consequuntur: At cum Deus certissime præuideat, quinam pro sua libertate ita sint cooperaturi, vt assequantur vitam æternam, qui non item, certus & firmus est numerus in diuina præscientia, tam eorum, qui vitam æternam consequuntur, quam eorum qui in interitum incident sempiternum.

Quod verò attinet ad primum, Catharinus solum videtur voluisse, Deum neminem reprobasse absque demeritis præuisis, ea scilicet de causa præcisè, vt haberet, in quo iustitiam suam vindictam possit ostendere, vt multi volunt, quod tamen crudelitatem, & quasi tyrannidem sapit, viderique indignum diuina bonitate, ac iustitia, & libertati arbitrij nostri derogare: sed reprobasse propter demerita præuisa, ita vt non alia sit ab æterna vita reprobatio, quam ea, quam quisque ob sua peccata & flagitia propria voluntate parata acquisierit. Neque in mentem credo venisse Catharino, actum voluntatis diuine, quo Deus impios propter peccata præuisa futura in tempore reprobaui, non esse æternum, firmum, atque stabilem.

MEMBRUM IV.

Sententia eorum examinatur, qui bonum vsu liberi arbitrij præuisum, vt prioritate saltem nature primam gratiam iustificantem antecedit, rationem prædestinationis aduultorum esse affirmant.

Henrici, D.
dina. &
Alexandri
sententia.

Henricus quodlib. 4. q. 19. ait, eo modo prædestinationis, quoad effectum, reddendam esse, non quidem causam propriè, sed rationem ex parte prædestinati, quare huic potius, quàm illi, Deus eiusmodi donum conferre voluerit, atque adeò quare hic potius, quàm ille sit prædestinatus, quo datur ex parte adulti ratio, quare potius ipse, quàm alius, primam gratiam recipiat. Cum enim, inquit, Deus omnibus paratus sit subuenire, licet ex parte adulti nulla sit causa meriti, datur tamen causa congruitatis, non propter quam, sed sine qua non reciperet gratiam, quæ alteri, quòd simili causa careat, denegatur. Vniuersim autem, quæ ex parte nostri sunt eiusmodi congruitates, affirmat esse nobis omnino inuestigabile, opusque exclamare cum Paulo Rom. c. 1. *O altitudo diuinarum sapientie & scientie Dei! quam incomprehensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles viæ eius.* Esse tamen ait accommodatum exemplum in duobus peccatoribus adultis, quorum corda aliquo motu gratia præuenientis excitantur, vnus tamen statim pro sua libertate, & nequitia contradicat, alter vetò minime. Licet enim neuter mereatur primam gratiam, congruum tamen est, vt Deus potius hunc, quàm illum alium, vterius adiuuet, atque ad gratiam perducatur, quod & facit. In his ergo ratio, ob quam vnus potius, quàm alius, recipiat primam gratiam, est congruitas, quæ ex vsu liberi arbitrij cernitur in vno, non in alio: illaque præuisa, est ratio quare Deus primam gratiam, potius vni quàm alteri, ex æteritate voluerit, & quare, si in illa ad finem vitæ vsque sit perseueraturus, ille potius, quàm alius, sit prædestinatus. Eadem sententia fuit D. Bonauenturae in 1. dist. 41. art. 1. quæst. 1. & 2. Eandem innuit etiam Alexander Aletensis 1. part. quæst. 2. memb. 3. artic. 1. & 3.

Henricus quodlib. 8. q. 5. addit: *Bonum vsu libe-*

Ari arbitrij præuisum esse causam, seu potius conditionem ex parte aduultorum prædestinatorum, quare ipsi potius, quàm alij, sint prædestinati, ita vt bonus vsus liberi arbitrij, qui ante cedit primam gratiam, sit eo modo, quem paulò antea explicauimus, causa seu conditio sine qua non fuissent prædestinati, hoc est, congruitas quædam quare ipsis potius, quàm alijs, ex æteritate voluerit Deus conferre primam gratiam, quam in tempore tribuit: & bonus vsus, qui sequitur primam gratiam iustificantem, & quo in ea sine lethibus peccatis vsque ad finem vitæ perseuerat, sit causa seu conditio sine qua Deus numquam ex æteritate voluisset illis conferre incrementum gratiæ & vitam æternam, quæ reipsa confert, atque adeò quare eos potius voluerit prædestinare, quàm alios, quos præuidebat sua culpa talem vsu liberi arbitrij non habituros. At namque, *quammis nullus sit bonus vsus liberi arbitrij, quo prædestinatus, vel ad gratiam se disponit, vel post illam ad præparanda opera meritoria exerceat, qui non sit simul à gratia, vel præueniente, vel iustificante: quia tamen uia est à gratia, ut simul sit à libero arbitrio cooperante, quod, si velit, poterit non cooperari, sit, ut vsus ille spectari possit, ea præcisa ratione, qua ab arbitrio creato pendet: eo verò pacto spectatum, aut totum collectiuè sumptum esse veluti causam sine qua non, seu potius conditionem ex parte aduultorum tamquam congruitatem quamdam, quare prædestinatis potius, quàm non prædestinatis, fuerit effectus totius prædestinationis à Deo exoptatus, atque adeò quare illi potius, quàm hi, fuerint prædestinati. Partes verò totius illius boni vsus aut esse causam seu conditionem partium potius effectus prædestinationis.*

Bæternitate voluisset illis conferre incrementum gratiæ & vitam æternam, quæ reipsa confert, atque adeò quare eos potius voluerit prædestinare, quàm alios, quos præuidebat sua culpa talem vsu liberi arbitrij non habituros. At namque, *quammis nullus sit bonus vsus liberi arbitrij, quo prædestinatus, vel ad gratiam se disponit, vel post illam ad præparanda opera meritoria exerceat, qui non sit simul à gratia, vel præueniente, vel iustificante: quia tamen uia est à gratia, ut simul sit à libero arbitrio cooperante, quod, si velit, poterit non cooperari, sit, ut vsus ille spectari possit, ea præcisa ratione, qua ab arbitrio creato pendet: eo verò pacto spectatum, aut totum collectiuè sumptum esse veluti causam sine qua non, seu potius conditionem ex parte aduultorum tamquam congruitatem quamdam, quare prædestinatis potius, quàm non prædestinatis, fuerit effectus totius prædestinationis à Deo exoptatus, atque adeò quare illi potius, quàm hi, fuerint prædestinati. Partes verò totius illius boni vsus aut esse causam seu conditionem partium potius effectus prædestinationis.*

Cabriël in 1. dist. q. vnicâ, contra cõmunem Doctorum sententiam affirmat, solam gloriam esse effectum prædestinationis propriè loquendo: eò quod prædestinatio sit de fine: cum verò in adultis meritum antecedit gloriæ præmium, præmiumque propter meritum eis conferatur, ait prædestinationis, quoad effectum, dari in eis causam meritoriam.

Gabriëlis opinio.

Diam verò in superioribus ostendimus, prædestinationem respicere quidem beatitudinem tamquam finem, ad quæ prædestinati ordinantur, versari tamen circa media, quibus ad eam perueniunt: quare reiciendus est Gabriël, quatenus affirmat, solam beatitudinem esse propriè effectum prædestinationis.

E Addit Gabriël, si dicamus cum Magistro sententiarum, etiam primam gratiam esse effectum prædestinationis, dari ratione prædestinationis quoad hunc effectum in multis prædestinatis, nempe bonum vsu liberi arbitrij, qui tamquam dispositio de congruo ita antecedit infusionem gratiæ, vt sine eo gratia non infunderetur. Atque in hoc consentit cum alijs Doctoribus citatis. Dicit verò, dari in multis adultis, non tamen in omnibus. *Quoniam, ut inquit, in Paulo non præcessit bonus vsus liberi arbitrij, quin potius, dum fideles insequerentur, ex sola voluntate & misericordia Dei mirabiliter vocatus ad fidem, & ad gratiam perductus est.* Addit, sanctificati in vtero, vt beata Virgo & alij, etiam sine præuijs aliqua dispositione gratiam consequuti sunt. Id quod D. Bonauentura etiam adnotauit.

F Chrysostronus lauellus in expositionibus ad primam partem D. Thomæ, tractatu de prædestinatione c. 3. distinguit in primis triplex genus concursus, seu auxiliij, quo Deus cum libero arbitrio creato concurrat. Nempe generale, speciale naturale, & speciale supernaturale. Concursum generalem ait non esse satis ad opera moraliter faciendâ: sufficere tamen ad peccatum, malumve quoduis patrandum, & ad actiones indifferentes. Auxilium speciale natura

lauellus opinio.

turale affirmat in statu naturæ lapsæ esse homini necessarium ad quodcumque opus bonum morale: bona autem opera moralia, quæ non transcendunt limites operum merè naturalium, eò quòd ad illa non concurrat auxilium supernaturale, sed solum speciale, merè naturale dicit esse dispositionem ad gratiam gratum facientem, non quidem quæ ex condignitate ipsam gratiam mereatur, sed solum ex congruitate, ea tamen existente gratiam gratum facientem à Deo semper infundi. Auxilium verò speciale supernaturale putat conferri ad eliciendum actum meritorium condignum vitæ æternæ, esse quæ gratiam ipsam gratum facientem, seu caritatem, quæ est principium efficiens talem actum.

Affirmat deinde bonum vsum liberi arbitrij prævisum, non quidem eum, qui ex auxilio speciali supernaturali emanat, sed qui ex auxilio speciali merè naturali proficitur, anteceditque primam gratiam, ad quam solum ex quadam congruitate hominem disponit tamquam actus merè naturalis, esse causam seu rationem prædestinationis ex parte adulti prædestinati. Quod explicat proposito exemplo Iacob & Esau, distinguensque nonnulla instantia in actu cognitionis, ac voluntatis diuinæ. In primo arbitrat Deum vtrique beatitudinem voluisse voluntate antecedente, si per illos non staret, cum in eo puncto nihil inæquale in duobus fratribus, sed ambos æquè capaces sempiternæ felicitatis conspexerit. In secundo, statuisse vtrique conferre æquales leges. In tertio decreuisse vtrique donare auxilium vniuersale, & particulare naturale, quo bonum & malum morale, vt vellent, efficere possent. In quarto, præuidisse acceptandum à Iacob auxilium speciale ad actiones studiosas, legique diuinæ parendum: ab Esau autem acceptandum solum auxilium generale ad mala & peccata patranda: voluisseque Iacob voluntate absoluta vitam æternam donare, Esau autem eam tribuere noluisse, sed propter peccata præuisa in eo suam iustitiam ostendere voluisse. In quinto denique statuisse conferre Iacob auxilium speciale supernaturale, hoc est, gratiam gratum facientem, qua promeretur vitam æternam, idque propter priorem bonum illum vsum liberi arbitrij ex auxilio particulari merè naturali procedentem, quo ex congruitate dignus ea gratia præuisus est, atque in eo instanti totam rationem prædestinationis Iacob completam fuisse.

*Improbatur
Iauelli opi-
nio.*

Præter id, quòd opinio hæc cõmune habet cum opinionibus præcedentibus, propter duo, inter alia, non parum displicet. Vnum est, quia ad quodcumque opus bonum morale necessarium esse auxilium Dei speciale affirmat. Contrarium enim ostendimus in Concordia quæst. 14. art. 13. disp. 5. Alterum, quod longè magis displicet, est, quia assentit, dispositiones, quæ in adulto antecedunt primam gratiam, omnes esse merè naturales, nec vllam, vel auxilio Dei supernaturali adiuuari, vel transcendere limites actuum merè naturalium. Quod tamen ex iis, quæ art. 13. citato in Concordia dicta sunt, satis, vt credo, fidei Catholice repugnare constat.

*Sententia
Th. Argent.*

Si ad id in quo Doctores hæcenus citati conueniunt attendas, in eadem sententia inuenies Thomam de Argentina in 1. d. 41. artic. 2. quo loco affirmat, causam prædestinationis adultorū esse bonum vsum liberi arbitrij ipsorum prævisum, dummodò, inquit, ad finem vsque vitæ prævidentur perseverantibus. Hanc enim conditionem ceteri doctores admitterent, præferim Iauellus, qui opinionem Argentinæ, vt sua consonam, refert.

*Benedicti
opinio.*

Eadem quoque est sententia Benedicti in Scho-

liis in Chrysostomum ad cap. 9. epistolæ ad Romanos, quam ibidem impugnat Sotus quasi errorem Pelagianum. Quantum verò ex commentariis Soti licet colligere (neque enim Scholia Benedicti ad meas manus deueniunt) in eo sensu affirmasse videtur, bonum vsum liberi arbitrij à Deo prævisum causam esse prædestinationis adultorum, quia cum Deus prævideret, hos potius, quàm alios, assensum præbituros, cooperaturosque ad opera, quæ de lege ordinaria voluit esse dispositiones ad primam gratiam, in eaque adepta pro sua libertate vsque ad finem vitæ esse perseveraturos, eisdem eligit, vt ad primam gratiam & gloriam perduceret: alios verò propter malum vsum proprii liberi arbitrij, & peccata præuisa, reiecit ac reprobauit.

In eadem sententia est Albertus Pighius lib. 8. de libero arbitrio cap. 2. vbi docet, cum Deus prævideret bonum & malum vsum singulorum, præstòque esset opitulari singulis ad gratiam, & gloriam consequendam, pro qualitate vsum liberi arbitrij cõtinuè præuisi, statuisse conferre quibusdam gratiam & gloriam: aliis verò minimè.

Bartholomæus item Camerarius, in dialogis de prædestinatione, bonum vsum liberi arbitrij prævisum, quo adultus, & ad suam iustificationem, primamve gratiam consequendam cooperatur, & postea in eadem finem vsque vitæ perseuerat, tamquam meritum quoddam de congruo, causam prædestinationis ex parte adulti esse affirmat, aut certe conditionem sine qua non esset prædestinatus, ita vt ex parte boni vsum liberi arbitrij adultorum sit causa congruentiæ, quare Deus iussit, verbi gratia, Petrum potius, quàm Iudam voluerit prædestinare. Cum Doctoribus citatis consentit Hieronymus Osorius, Episcopus Syluensis lib. 9. de iustitia.

Dominicus à Soro in c. 9. epistolæ ad Romanos, licet cum solo Benedicto disputer, contendit tamen sententiam horum Doctorum errorem esse Pelagianum. Verum longè ab eo distat. Pelagius namque affirmabat, bonum vsum liberi arbitrij ex solis viribus naturalibus elicium, dignum esse vitæ æternæ, gratia, & amicitia Dei, atque adeò vnumquemque suis tantum viribus posse resurgere à peccato, fieri iustum, dignumque vitæ æternæ: hi autem Doctores consentunt quidem, non solum vsum liberi arbitrij merè naturalem, sed etiam ex auxilio supernaturali Dei effectum iam supernaturalem actum, qualis de lege ordinaria à Deo exigitur, vt sit vltima dispositio ad primam gratiam, non esse ex condignitate meritorum illius, sed merè gratis ex misericordia Dei sine nostris meritis nobis cõferri.

Quod ergo volunt, illud est, quòd cum Deus gratis præstet auxilia quibus adulti ad gratiam disponantur, eamque illis eam dispositis gratis, hoc est, nulla condignitate & merito simpliciter ex parte eorum procedente, conferat, voluisse tamen ex æternitate conferre potius ea auxilia & gratiam iis, quos prævidebat liberè confensuros, atque ita cooperaturos ad suam iustificationem, prout in tempore à nobis exigit, quàm aliis, quos præuidit non ita pro sua libertate cooperaturos: voluisse insuper vitam æternam iis conferre, quos pro eadem ipsorum libertate præuidit ad finem vsque vitæ in gratia iam accepta perseveraturos, non aliis, quos pro sua culpa, maloque vsum sui arbitrij præuidit sine ea in peccatis decessuros. ita vt ex parte hominum adultorum ratio, quare ex æternitate quosdã prædestinauerit, quosdam minimè, fuerit bonus vsum liberi arbitrij, tum ad primam gratiam consequendam, tum etiam ad perseverandum in ea vsque ad finem vitæ præuisus

futurus

futurus illis, & non in his pro vtrorumque libertate. Non quidem quasi ex condignitate & merito simpliciter talis usus fuerit ratio praedestinationis quoad effectus illius, sed solum ex congruitate quadam, quatenus & Deum ob suam bonitatem, sapientiam, & iustitiam, ita velle decebat, & usus ipse prauius, Dei bonitate, sapientia, & iustitia spectatis, id ipsum suo etiam modo postulabat. Neque argumenta Sori quicquam aduersus meritum congrui ita acceptum, quod à cæteris Doctoribus iure optimo communiter admittitur, concludunt. Vim tamè haberent, si meritum de condigno ex parte peccatoris primam gratiam antecedere diceretur.

Licet sententia horum Doctorum primo conspectu probabilis videatur, si tamen ita eam accipi volunt, quasi Deus usum liberi arbitrij prauiusum tamquam mensuram, & velut regulam elegerit, vt pro ratione illius auxilia, & media ad salutem conferre ex aeternitate constituerit, ita scilicet, vt ex parte Dei fuerit aequalitas in auxiliis & mediis ad salutem cuique homini exoptandis, inaequalitas verò tota ortum habuerit ex inaequalitate, seu diuersitate usus liberi arbitrij prauius, & ob id tamquam ratio, radix, & origo quare hi, & nō illi, fuerint praedestinati, reddi possit usus liberi arbitrij prauius, non dubito eam cum Scripturis sanctis, imò cū experimēto ipso quodammodo minimè consentire, & Dei gratiae prauidicium asserre, atque adeo parum tutam in fide eam arbitror, ne aliqui amplius di. am.

Hoc autem probari potest primò: Quoniam licet Deus adultis, facientibus, quod in se est, numquam denegat auxilia sufficientia ad salutem, vt in Concordia q. 14. art. 13. disp. 10. ostensum est, alia tamen auxilia, quae conferunt ad iustificationem vitamque aeternam facilius assequendam, non semper donat pro ratione futuri usus liberi arbitrij: quin potius interdum denegat aliqua iis, qui bene illis vterentur, & ad gratiam peruenirent, quae tamen concedit iis, qui illis abutuntur, sicutq. deteriores, vt constat ex illo Matth. 11. *Uae tibi Corazain, uae tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factae essent virtutes, quae factae sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent.* Ecce, Tyriis & Sidoniis denegauit auxilia, quibus fuissent conuersi: quae concessit habitatoribus Corazain & Bethsaida, in quorum maiorem damnationem cesserunt. Quis similiter dubitet, si Deus ea extraordinaria auxilia, quae praestitit Paulo pergenti Damascum & deinceps, praebuisset multis ex iis, qui hodie apud inferos torquentur, quin olim conuersi, & gratiam & gloriam adepti fuissent? Nō ergo auxilia & effectus praedestinationis confert Deus pro ratione usus liberi arbitrij futuri, sed pro suo beneplacito, ex sua misericordia & liberalitate spirat vbi vult, aliis parcitius, aliis abundantius, omnibus tamen sufficienter ad salutem: aliis ea dona, quibus prauidet pro libertate sui arbitrij peruenturos in vitam aeternam, aliis ea quibus pro eadem libertate vitam aeternam nō adepturos praecognoscit, quam tamen si vellent consequi possent.

Secundò, quis dubitet nulla ratione habita boni usus liberi arbitrij futuri, longè maiora auxilia ad salutem collata fuisse Patribus legis scriptae, quam Patribus legis naturae: id quod Scripturae veteris testamenti saepe docent, *Non fecit saltem omni nationi, ait regius vates Psal. 147. & iudicia sua non manifestauit eis?* Quis item dubitet longè adhuc maiora donata fuisse tempore gratiae, quam legis scriptae, eaque de causa multò plures proportionem quadam, & ad multò maiorem gloriam praedestinos esse ex Ecclesia Christiana, quam ex synagoga, & lex

A synagoga, quam ex Ecclesia legis naturae? Sanè praeterquam quòd praecleara & salutifera sacramenta, quae in lege gratiae à Christo instituta sunt, & pleraque alia id aperte testantur, satis perspicue idem docuit Christus in illa vineae parabola Matth. c. 20. Longè enim minorem laborem eorum, qui nouissima hora, hoc est, tempore gratiae, vocati sunt, iussit paterfamilias remunerari aequali premio cum aliis, qui longè plus laborauerunt, quoniam propter subsidia sacramentorum, abundantiora auxilia, & gratiam, quae meritis & institutione Christi in lege gratiae conferuntur, multò minor labor eorum, qui ad legem gratiae pertinent, est aequè, aut magis fructuosus, quam maior eorum labor, qui ante tempus gratiae extiterunt. Eaque de causa, nouissimi facti sunt primi, ab eisque iussit paterfamilias, vt inciperet praemij retributio. Ei autem, qui conquestus fuit, & dixit, *Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & aestus? Satis fecit paterfamilias, nihil in bonum usum & strenuitatem eorum, qui vna tantum hora laborauerunt, sed in suam gratiam & libertatem referendo, dicens. Amice, non facio tibi iniuriam, nonne ex denario conuenisti mecum? tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Idem testatur benedictio illa mysteriis plena, qua Iacob Genes. 48. in Ephraim & Manasse nepotes suos usus fuit. Cum enim Ioseph, Pater eorum, Ephraim minorem natu ad sinistram Iacob collocasset, Manasse verò natu maiorem ad dexteram, Iacob commutatis manibus, atque in Crucis modum extensis brachiis, dexteram super Ephraim, sinistram super Manasse, maiori minorem praefendo, collocauit, quo facto apertissime docuit, ac praedixit, iuniorē Ecclesiam, tempore Messiae futurā, praefendam esse synagogae, ac donis amplioribus locupletandam, quae ex meritis, passione, & cruce Christi, vtrique Ecclesiae erant obuentura. Hac etiam de causa Christus Lucae 10. conuersus ad discipulos dixit, *Beati oculi qui vident, quae vos videris. Dico enim vobis, quod multi Prophetae & Reges voluerunt videre, quae vos videris, & non viderunt, & audire quae auditis, & non audierunt.*

B

C

D

E

F

Deus usus liberi arbitrij primam gratiam antecedere non potest ratione.

Patribus legis scriptae collata auxilia naturae, quam Patribus legis naturae. Tempore lege gratiae multò inferiora.

tio moribus, vsque liberi arbitrii à prima origine multis gentibus antecellere comperitur.

Quartò, cui dubium esse potest, quin multi fuerint ad inferos detrufi, qui pauciora crimina, quam Maria Magdalena, que fuit mulier in ciuitate peccatrix, ac latro cum Christo Domino cruci affixus, commiserunt: cum tamen hi fuerint de numero prædestinatorum? non ergo Deus effectus prædestinationis pro ratione vsus liberi arbitrii præuifi solet conferre. Adde, quòd interdum nonnullos iustos, quos Deus præuidet in posterum malè vsuros libero arbitrio, si diutiùs uiuant, sepe misericorditer rapit è vita, antequàm à gratia excidant, iuxta illud Sapientie cap. 4. *Raptus est, inquit, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne scitio deciperet animam illius: cum tamen Saulem, quem constat antea iustum fuisse, multòsque alios permiserit postea in graua peccata incidere, quibuscum è vita discesserunt.*

Quintò, ex paruulis, qui ante vsum rationis ex hac vita discedunt, quibusdam confert Deus misericorditer effectum prædestinationis, quibusdam negat: siquidem quidam eorù cum baptismo, quidam sine baptismo, moriuntur: ergo pari ratione, licet nulli aduultorum neget auxilium sufficiens ad salutem, quibusdam tamen conferet misericorditer talia auxilia, quibus præuidet eos peruerturos in vitam æternam, atque aded eos prædestinauit: aliis verò similia denegauit, quæ si concessisset, uita æterna potirentur.

Sextò, idem testimoniis Scripturæ sacræ probari potest. Paulus enim ad Ephesios capite 1. ait: *Prædestinaui nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum secundum propositum uoluntatis sue in laudem gloriæ gratiæ sue.* Addit, *In quo etiam nos sorte uocati sumus, prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium uoluntatis sue.* Cum ergo Paulus dicat, nos prædestinatos esse secundum propositum uoluntatis Dei, in laudem gloriæ gratiæ suæ, & nos sorte uocatos esse, ac prædestinatos secundum propositum eius, qui operator omnia secundum consilium uoluntatis suæ, manifestum est, Deum non statuisse conferre nobis effectum totum prædestinationis pro qualitate vsus liberi arbitrii præuifi, quasi ille fuerit uel mensura effectuum prædestinationis, aut ratio & origo nostræ prædestinationis: eo enim dato, numquam Paulus nos sorte uocatos, prædestinatosque esse secundum propositum uoluntatis diuinæ asseruisset, sed potiùs pro qualitate vsus liberi arbitrii præuifi. Item ad Colossenses capite 1. ait: *Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum: ubi effectum prædestinationis sortem uocauit.* Et 2. ad Timotheum capite 1. *Qui nos liberauit & uocauit uocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam.* Ad Romanos cap. 9. *Non ex operibus, inquit, sed ex uocante dictum est, quia maior seruiet minori, & Iacob dilexi, & miserebor, cuius misereor, & misericordiam præstabo, cui miserebor.* Vnde concludit: *Igitur non uolentis neque currentis, sed miserentis est Dei.* Psalm. etià 27. *Saluum me fecit, ait Psalmographus, quoniam uoluit me.*

Quæ omnia apertè sonant, Deum non pro qualitate vsus liberi arbitrii præuifi, sed pro suo beneplacito, ac uoluntate effectum prædestinationis conferre statuisse.

MEMBRUM V.

An præuifio boni vsus liberi arbitrii, qui gratiam iustificancem consequitur, sit ratio prædestinationis aduultorum: quid item sentiendum sit de iis, qui ad vsum rationis non perueniunt.

Diuus Thomas hoc loco refert quorundam aliorum sententiam, qui dicebant opera meritoria, cum uel bonum vsum liberi arbitrii præuifum qui post comparatam primam gratiam in adultis cernitur, esse rationem, quare Deus ex æternitate eisdem primam gratiam conferre uoluerit & beatitudine donare, quos in gratia ad finem vsque uite perseueraturos conspexit, atque aded quare quosdam prædestinauerit, reliquos uerò, quos sua nequitia & libertate tales futuros non esse præuidit, reprobaueit. Dominicus à Soto in c. 9. epist. ad Rom. ita impugnat huius sententiæ autores, quasi existimauerint, primam gratiam esse effectum operum, quæ illam consequuntur, confertique adultis non secus ex suis meritis, tamen futuris, ac gratiæ, & gloriæ incrementum ex propriis meritis confertur: quod planè esset error manifestus in fide. Etenim gratia illa, si ex operibus conferretur, iam non esset gratia, ut Paulus ad Rom. 11. ostendit. Quare superuacaneum duxi alias conficere rationes ad illam in eo sensu impugnandam, quas Sotus & alij accumulunt. Credo tamen sententiã illam non ita esse exponendam, sed ut eam hoc loco D. Thomas interpretatur. Nempe, ut ille bonus vsus præuifus non sit meritum ad gratiam anteedentem, sed tantum cõgruitas, ob quam Deus gratiam donare uoluerit potiùs bene vsuris, quam malè vsuris suo beneficio. Non secus ac si Rex equos gratis donare uellet suis militibus, præuideretque quinam bene illis essent vsuri, qui non item; rationi consentaneum indicaretur, ut equos iis potiùs, qui bene illis forent vsuri, quam aliis, donaret: bonus namque ille vsus equorum ex parte militum, præuifus à Rege, inæqualitatem illam in distributione donorum rationabilem reddit.

Sententia hæc, etiam hoc modo explicata, non minùs fallã est, & ab Scripturis sacris aliena, quã quæ membro præcedente impugnata est: argumenta quoque, quibus illa refutata est, non minùs hanc impugnant ostenduntque satis esse in fide periculosam, ne aliquid amplius dixerim. Possimus etiã has addere rationes. Prima est, quia sepe Deus confert gratiam reprobis, illisque, qui continuò absque aliquo bono vsu per peccata lethalia sunt eam amissuri: gratia namque Spiritus sancti, ut Ambrosius ait, nescit tarda molimina, sed statim ac quis ex auxilio Dei, quod nunquam deest, ad eam uel per Sacramentum, uel sine Sacramento suscipiendã, sufficenter se disponit, illam recipit: ergo prima gratia confertur ob præuifum bonum vsum illius subsequenter. Secunda, Paulus ad Ephes. capite 1. ait: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in caritate.* ubi non dixit, quia futuri eramus sancti & immaculati: non ergo Deus ex æternitate conferre nobis statuit primam gratiam, effectum uel prædestinationis propter præuifum bonum vsum illius subsequenter, sed ut illum haberemus. Et c. 2. ait: *Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex uobis; Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur: non ergo præuifa bona opera subsequenter fuerunt ratio, ob quam Deus fidem, & gratiam nobis confert.*

sectatorum Diui Thomæ, pluriūque aliorum.

Diuis Thomas in responsione ad tertium addit, ex parte hominum prædestinatorū & reprobatorum nullam esse causam seu rationem, quare quidam eorum sint à Deo prædestinati, alij verò reprobati: sed rationem fundendam reddendamque esse ex parte Dei. Et quidem quod in genere quidam hominum ex æternitate fuerint à Deo electi & prædestinati, alij verò fuerint reprobat, ratio, inquit, fuit, ut in prædestinatis diuina bonitas per modum misericordie eluceret, illis clemens parcendo: in reprobis per modum iustitiæ, illos iuste puniendo. Hanc enim reddidit Paulus illis verbis ad Rom. 9. *Volens Deus ostendere iram suam, id est, iustitiam vindictariam, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in meritum, ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordie, quæ preparauit in gloriam. Et 2. ad Timoth. 2. dum ait, In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & scilicet, & quedam quidem in honorem, quedam autem in contumeliam. Quod verò hos determinatè prædestinauerit, illos reprobauerit, non est alia ratio, quàm diuina voluntas, quæ liberè id ita fieri voluit. Adhibet duo exempla: Quæmadmodum, inquit, cum materia prima rerum sublunarium tota sit eiusdem rationis, si quis peccat, cur Deus in prima rerum constitutione partem quandam posuerit sub forma ignis, partem aliam sub forma terræ? responderi optime potest, ut esset diuersitas specierum in hoc mundo vniuerso, quæ diuersis modis diuinam bonitatem, sapientiam, & potentiam representarent, tum etiam ad alios congruos fines. Si vero peccat, cur potius hanc partem forme ignis subiecerit, quàm eam, quæ forme terræ subiicitur? non potest reddi alia ratio, nisi quia voluit. Quæmadmodum etiam, cum ratio artis postulet, ut ab artifice quidam lapides in vna parte edificij, alij in alia collocentur, non potest reddi alia ratio, quare determinatè hos posuerit in hac parte, potius D*

quam in alia, nisi quia voluit artifex. Neque tamen, inquit D. Thomas, propterea est iniquitas apud Deum, si equalibus inæqualia preparat: cum ex gratia hominibus effectum prædestinationis, & non ex debito conferat. In iis enim, quæ ex gratia conferuntur, potest quis pro arbitrio plus vni, quàm alteri, ab ipse vlla iniustitia, vniūque acceptiois personarum donare, quod vitium solum potest habere locum in iis, quæ ex iustitia conferuntur.

Hic obiter, quoniam fortasse in sequentibus non se offeret opportunus alius locus, dicam, nõ aduersari huic vltimæ doctrinæ D. Thomæ illud Petri Actorij 10. *In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Etenim eo in loco non erat Petro sermo de personarum acceptioe, quæ est vitium, opponiturque iustitiæ, sed de optione, electioneque populi Iudæorum, præ gentibus, reliquove orbe, cui Christi gratia peculiariter, tamquam populo cui erat Messias promissus, communicaretur, quæ Iudæi post Christi mortem, genus humanum redemptum, & cæli ianuam apertam, futuri etiam essent peculiaris Ecclesia Christi & Dei, in quâ aliter, aut copiosius Dei dona per Christum descenderent, ut ante Christi aduentum descenderant, erantque peculiaris Ecclesia præ cæteris gentibus: quin potius legem veterem cessasse omnino, destructamque esse maceriem legalium, quæ illuc vsque synagogam à gentium Ecclesia diuidebat, factumque esse vnum commune ouile sub vno pastore, vnamque communem Ecclesiam, quæ æque complecteretur omnes, qui tam ex Iudæis, quàm ex gentibus ad eam vellet accedere, sine vl-

A la profus, vel prærogatiua maiori, vel diuisione inter eos. Vnde Paulus ad Ephesios 2. cum conuerfis ex gentibus agens ait: *Propter quod memores estote, quod aliquando vos, qui eratis gentes in carne, qui dicebamini preputium ob ea, quæ dicitur circumcisio in carne manufacta, qui eratis illo tempore sine Christo, alienati à conuersatione Israël, & hospites testamentorum (veteris scilicet, quod Israël ita habebant, & noui, quod sub Messia sperabant) promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo, nunc autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem macerie soluens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis euacuans, ut duos conderet in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, ut conciliet ambos in vno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso, & veniens euangelizauit pacem vobis, qui longè fuistis, & pacem iis, qui propè: quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu ad Patrem. Ergo iam non estis hospites & aduena, sed estis ciues Sanctorum & domestici Dei super edificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum (id est, in quo Apostoli & Prophetæ fundati sunt) ipso videlicet summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis edificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coedificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto. Hactenus Paulus. Quia ergo Petro, tanquam Ecclesiæ capiti, in visione illa lintei summissi de cælo, in quo erat omnia quadrupedia, & serpentina terra, & volatilia cæli, & in reliquis, quæ eo capite circa Cornelij conuersione accidisse narratur, primo omnium Apostolorum facta est reuelatio aperta cessationis legalium, æqualitatisque gentium cum Iudæis in participatione gratiæ Christi, in vno & eodem corpore Ecclesiæ, quæ Christus sanguine suo, euacuata lege veteri, fundauit, id admirans, conuersusque ex Iudæis, qui ipsum fuerant comitari, manifestans, dixit: *In veritate comperi (nunc scilicet in iis, quæ circa hæc Cornelij vocatione ad fidem acciderunt, mihi quæ illius occasione reuelata sunt) quia non est personarum acceptor Deus, quasi Iudæos præ gentibus, sicut ad synagogam, ita ad Ecclesiam, quam Christus sanguine suo fundauit, elegerit: sed in omni gente, qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est illi, paratus scilicet omnes æque recipere.* Vnde Paulus ad Ephesios 3. statim post verba paulò ante relata, subiungit: *Cuius rei gratia (quia scilicet id ita doceo) ego Paulus vinctus Christi Iesu pro vobis gentibus (ea enim de causa interficere eum voluerunt Iudæi, tamquam qui discessionem à lege Moysi doceret, comprehensitque fuit Hierosolymis, & vinctus Romæ detinebatur, quando hæc scripsit) si tamen audistis dispensatione gratiæ, quæ data est mihi in vobis, quoniam secundum reuelationem notam mihi factam est sacramentum, quod aliis generationibus non est agnium filiis hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis & prophetis (noui scilicet testamenti) in spiritu gentes esse coheredes, & concorporales (id est, simul & æque partes in eodem corpore Ecclesiæ) & participes promissionis in Christo Iesu per euangelium, &c.* His autem obiter annotatis ad rem propositam redeamus.*

Nonnulli ita sententiam hanc defendunt, ut duplex auxilium diuinum constituant, quoddam efficax, quoddam sufficiens, verum tamen inefficax. Quod verò auxilium efficax sit, aut inefficax, censent nulla ratione tribuendum esse libero arbitrio, quasi ex eo auxilium quodecunque, siue magnum, siue paruum, efficax, aut inefficax sit, quod cum arbitrium pro sua libertate possit consentire, & non consen-

Quæritur
ne nouum
auxilium effi-
cax esse possit
cum consen-
tiam.

ture, cooperari cum illo & non cooperari, si consentiat & cooperetur, ut potest, efficit illud efficax, si verò non consentiat neq; cooperetur, ut etiam potest, reddet illud inefficax: sed ipsi auxilio, siue Deo efficaciter aut inefficaciter per illum mouenti, tribuendum esse, quod liberum arbitrium consentiat, aut non consentiat: ita ut quoties Deus mouerit per auxilium, quod ex modo motionis diuinæ, atque ex Deo ipso habet, quòd sit efficax, liberum arbitrium consentiet, cooperabiturque ad salutem, quòd si mouerit per auxilium, quod ab eo non habet, ut sit efficax, liberum arbitrium non consentiet, neque cooperabitur ad salutem. Ea verò ratione dicunt Deum ex adultis hos potius, quam illos, pro libera sua voluntate prædestinasse, quia liberè voluit eis conferre auxilium efficax, cæteris verò solum inefficax. Quos nãque, inquit, vocare constituit auxilio efficaci, in eisque gratiam eodem auxilio vsque ad finem vitæ conseruare, eos prædestinauit, cæteros verò, cum quibus ut noluit ea liberalitate, reprobaui, dum permittere statuit, ut laberentur in peccata, pro quibus iustè punirentur, dumque in peccatis iam commissis, denegatione auxilij efficacis, eos obdurare decreuit.

Refellitur præcipua sententia.
 Certè non dubitarem sententiam hanc hoc vltimo modo explicatam, errorem in fide appellare. Etenim ea data, non video, qua ratione libertas illa arbitrij nostri salua possit consistere, quam quaest. 14. art. 13. disput. 3. apertissimè ostendimus, etiam posita diuina gratia, præscientia & prædestinatione, non minùs, quam hæc ipsa, esse de fide. Si namque arbitrium nostrum ab efficacia aut inefficacia auxilij diuini habet, quòd consentiat, aut non consentiat Deo vocanti, cooperetur, aut non cooperetur ad salutem, perseueretque, aut non perseueret in gratia, certè non ab innata & propria libertate id pender, sed à qualitate auxilij, & motionis diuinæ, atque adeò neque est, quòd illi cedat in laudem & meritum, quin potius perit omnino libertas arbitrij ad salutem.

Auxilium nullum est, sufficiens & inefficax.
 Præterea, vel auxilium illud, quod appellant sufficiens & inefficax, est sufficiens, ut arbitrium nostrum sine alio auxilio & motione diuina possit consentire Deo vocante, cooperari ad salutem, & perseuerare in gratia, vel non est sufficiens. Si sufficiens sit: ergo arbitrium ipsum sua cooperatione & innata libertate potest illud idem efficax efficere. Si verò nò sit sufficiens: ergo peperam illud dicunt esse sufficiens & inefficax. Adde, tunc nulla ratione vitio posse verti arbitrio nostro, quòd Deo per tale auxilium vocanti non consentiat, & non cooperetur: quandoquidem sine alio auxilio & cooperatione diuina, quæ ei denegatur, præstare id non potest.

Item multi damnati sunt eò quòd non perseuerauerint in gratia, quæ acceperunt: quod sanè non est nisi propter peccatum lethale, ratione cuius gratiam amiserunt: vel ergo cum auxilio, quod Deus paratus erat illis impendere, potuerunt vitare peccatū illud, vel non. Si non potuerunt: ergo non peccauerunt consentièdo in tale flagitium: quippe cum nullus in eo peccet, quod vitare nò potest. Si verò potuerunt: ergo in potestate ipsorū fuit efficere efficax auxilium illud, perseuerareq; cū illo in gratia, ex propriaq; ipsorū voluntate prouenit, ut auxilium illud nò esset efficax.

Postremò, autores huius sententiæ numquam satisfacere poterunt apertissimæ definitioni Ecclesiæ in Concilio Tridentino sess. 6. Etenim cap. 5. definitur, peccatorem iustificari liberè assentiendo & cooperando Deo prouenienti, & excitanti per gratiam prouenientem & adiuuantem, ita ut tangente Deo cor hominis

Molina in D. Thom.

A nis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam, & abicere potest. Et can. 4. subiungitur: Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, neque posse dissentire, si velit, anathema sit. Ecce, Ecclesia apertè definit, nostrum liberum arbitrium dissentire posse ab illo auxilio, quo re ipsa conuertitur, ac proinde in potestate ipsius esse eo temporis puncto, quo consentit, vel reddere illud inefficax cum illo consentiendo, & cooperando, vel reddere illud inefficax, cum illo non consentiendo, aut etiam ab illo dissentiendo. Quare à libero nostro arbitrio pender, quòd auxilia diuina efficacia, aut inefficacia reddatur ad actus liberi arbitrij, & contrarium non dubito esse errorem in fide. Definitiones has expendimus copiosius in Concordia q. 14. art. 13. disp. 38. Fateor quidem, Deum multiplicatione, aut variatione auxiliorum efficere sapere, ut liberum arbitrium id velit, quod minore, aut alio auxilio pro sua libertate non vellet, cum tamen velle illud posset, atque adeò vnum auxilium diuinum, comparatione liberi arbitrij hic & nunc spectati, esse efficax, aliud verò minimè, dum vnū omnino permouet, & aliud non permoueret: verum tamen interim dum arbitrij libertas in vtramq; partem salua manet (ut semper est cõstendum manere) arbitrium ipsum efficere potest, ut auxilium, quod est efficax ad permouendum, sit inefficax, illi non consentiendo: & ut illud, quod est inefficax, sit efficax, illi consentiendo, strenueque cum illo cooperando. Atque hoc est, homines in stadio huius vitæ positos esse in manu consilij sui, ut ad quod voluerint, porrigant manum. De hac re diximus copiosè q. 14. art. 13. disputa. vltima, & in Appendice ad Concor. in responsione ad tertiam obiectionem.

C Post hoc nostrum opus cõpositum, legi dictum sanè opus, in quo aduersus hanc nostram sententiam obieciatur. Primò, quòd si ab influxu liberi nostri arbitrij cum auxilio, aut auxiliis diuinis penderent, quòd diuina auxilia essent, aut nò essent efficacia ad nostram conuersionem, vltimamve dispositionem ad gratiam, sequeretur, aliquid in cõuersione nostra & iustificatione esse à nobis, quod non sit à Deo, nempe eiusmodi liberum influxum, quo auxilia omnia efficacia redduntur: quod tamen est contra illud ad Ephesi. 1. *Ipsius factura sumus, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ preparauit, ut in ipsis ambulemus.*

E Secundò, sequeretur initium nostræ salutis, salutem quo ad eum influxum, à quo illa pender, esse à nobis, & non à Deo.

F Tertio, sequeretur dari in iustificatis aliquid ab ipsis, quo à non iustificatis discernerentur, illòsque excederent: contra illud 1. ad Corinthios 4. *Quis enim te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Quòd sit, ut dicendum necessariò sit, etiam influxum illum liberi arbitrij esse à Deo determinante ac mouente arbitrium ipsum per auxilium efficax ad talem liberum influxum & consensum.*

F Ad primam harum obiectionum distinguendum est consequens: si enim dum in eo inferretur sequi, aliquid in nostra conuersione esse à nobis, quod non sit à Deo, sermo sit de opere, aut actione, quæ sit à nobis, & non simul, ac præcipuè à Deo per influxum suum, auxilia, ac dona euehente ad supernaturale esse gratiæ gratum facienti in suo ordine & gradu commenturatum, neganda est consecutio: omnia namque opera, quibus vel ad gratiam

Obiectio 1.

Secunda.

Tertia.

Ad primam.

riam disponimus, vel comparata iam gratia in vitam æternam proficimus, præparavit nobis Deus in Christo, cuius meritis supernaturalia auxilia, ac dona nobis confert, quibus illa exercere valeamus, ipseque est auctor, ac præcipuus effector eorum operum in nobis. Cum verò Paulus dicat, *Deum ea præparasse, ut in ipsis ambularemus*, sanè non exclusit, quin potius expressit, liberum nostrum influxum, in eadem opera, ratione cuius nostra etiam essent, à nobis liberè vnà cum Deo effecta, tamquam gressus nostri, quibus, cooperante Deo, nos ipsi in vitam æternam tendimus. Porro liber nos fluxus ad nostras supernaturales actiones, licet sit ipsemet actiones, ac operationes totæ totalitate effectus, vt vocat, quæ à Deo supernaturaliter influente, & à nobis tamquam à duabus partibus vnus in tegrà causa emanant, est tamen illa actiones, vt præcisè spectantur, quatenus ab arbitrio liberè influente emanant, non verò quatenus simul proficiuntur totæ à Deo totalitate similiter effectus, vt in Concordia questione 14. articulo 13. & aliàs sæpe explicatum est. Quò fit, vt non solum nulla res sit in illis actionibus, sed neq; vlla ratio formalis, quæ non sit efficiens, tum ab arbitrio nostro, tum etiam à Deo supernaturaliter in eandem influente. Quemadmodum quando duo trahunt nauim, nihil est in tractione & motu, quòd sit ab vno trahentium, & non sit simul ab alio: cum tamen totus ipse motus, totaque actio, quatenus spectatur, vt præcisè emanat ab vno, dicatur influxus illius, & quatenus spectatur, vt præcisè proficiuntur ab alio, dicatur influxus alterius. Si verò in consequente sit sermo de aliquo, hoc est, de realitate, aut formalitate aliqua, non quidem quæ spectetur simpliciter, sed præcisè, vt emanat ab vna parte integre sue causæ, quo pacto actiones nostræ supernaturales, quæ simul à Deo, & à nobis fiunt, quatenus præcisè à nostro arbitrio procedunt, dicuntur influxus nostri arbitrij, concedendum est dari aliquid, quòd sit à nostro arbitrio, & non aliter, ea præcisè cõsideratione à Deo, nisi tamquam à natura, ipsiusque liberi arbitrij auctore, qui eam facultatem nobis contulit, vt eo pacto liberè nostras actiones bonas cum eo cooperemur, eaque ratione in laudem, ac meritum nobis cederent, tamquam, quæ eo modo in nostra essent potestate. Possunt etiam eadem actiones, quatenus præcisè à nostro arbitrio emanare spectantur, tribui Deo, non solum tamquam inuitanti & allicienti nostro arbitrij per dona gratiæ præuenientis, vt ad eas influat, eaque ratione faciliorem reddenti influxum & cooperationem nostri arbitrij, sed etiam quatenus, nisi per eandem gratiam præuenientem cooperaretur in eandem actionem, in quam influit nostrum arbitrium, quemadmodum non esset ea actio, ita neq; ille nostri arbitrij influxus in illam, vt in Concordia q. 14. art. 13. explicatum est: semper tamen influxus nostri arbitrij liber manet, vt actiones illæ sint, aut non sint, atque adeò, vt auxilia, quibus præuenimur & quo adiuuamur, efficacia aut inefficacia, cassaq; reddatur: neque salua fide Catholica video, quo pacto id possit negari. Iuxta hanc doctrinam & ea quæ ad sequentes obiectiones dicemus, intelligendum etiam est illud Ezech. 36. *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat, & operemini. Et illud Isaia 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine.*

Ad secundam.

Ad secundam dicendum est, cum arbitrij nostri

A influxu m. de quo disputamus, antecedant dona gratiæ præuenientis, atque excitantis idem arbitrium ad consentiendum, & cum eis cooperandum vltimam dispositionem ad gratiam, manifestum esse non rectè ex eo capite inferri initium nostræ salutis (in sensu, in quo id ab Augustino & Concilio negatur) esse à nobis, quòd influxus ille sit libero arbitrio cooperante cum auxiliis gratiæ, eaque efficacia red-dente. Neque enim influxus ille principium & origo est nostræ salutis: cum multa illum antecedant, quæ ad gratiam, salutemque nostram spectant, neque is influxus à parte rei sit, vel res, vel formalis aliqua ratio, quæ non sit simul à Deo cooperante per auxilia gratiæ: sed sit supernaturalis ipsa actio à Deo pariter & ab arbitrio emanans, comparata tamen cum solo libero nostro arbitrio tamquam cum parte integre causæ eiusdem actionis, vt dictum est.

B Quando audis consensum nostrum efficacia reddere auxilia gratiæ, non ita id intelligas, quasi arbitrij nostrum vim aliquam aut efficacitatem tribuat auxiliis ipsis: vt enim in Concordia q. 14. art. 13. disp. 38. & in Appendice in responsione ad tertiam obiectionem late explicatum est, arbitrij & influxus nostrus nullam vim conferunt gratiæ auxiliis, sed potius auxilia, vim & propensionem arbitrio tribuit ad consensum eliciendum, arbitrium ipsum ad id inuitando, alliciendo, atque adiuuando: sed vt ex antecedentibus hoc loco, & ex dictis locis citatis, & aliàs sæpe constat, in hoc sensu id dicimus. Quòd cum auxilium esse efficax, non aliud sit, quam momento & inuitatione sua, quam naturæ necessitate, quatenus gratia præueniens est, habet, permouere arbitrium ad consensum seu cooperationem secum ad contritionem, aut actum alium, ad quem præueniens gratia inuitet, permouere autem arbitrium, vt consentiat, seu cooperetur cum gratia præueniente ad contritionem, ab innata arbitrij libertate pendeat, qua talem consensum & cooperationem elicere vult, aut non vult, vti que quòd auxilium gratiæ præuenientis efficax sit, hoc est, effectum illum habeat, ad quem arbitrium inuitat, ab ipso arbitrio liberè consentiente & cooperante secum pendet, tamquam à parte causæ quæ secum producere debet talem effectum, comparatione cuius, si producat, dicitur auxilium efficax, si verò non producat, quia arbitrium non vult consentire & cooperari, dicitur inefficax. Quò fit, vt arbitrium, prius natura motum & excitatum per auxilium gratiæ præuenientis, consentire liberè & cooperari cum eodem auxilio non sit efficacitatem illi tribuere, sed adhibere conditionem, sine qua tale auxilium nõ habebit rationem efficacis per comparisonem ad talem effectum, neque item gratiæ coadiuuantis arbitrium ad contritionem per nouum eiusdem auxilij influxum in contritionem, quo eam cum arbitrio cooperetur, eò quòd desit libera cooperatio arbitrij secum ad eandem contritionem, vt in Concordia disp. 38. citata, & in Appendice loco citato copiosè explanatum est. Hæc sensui hoc loco addenda, tamen perspicua satis in nostra doctrina essent, quoniam non defuerunt, qui, vt auxilia gratiæ ex se efficacia tuerentur, doctrinam nostram hoc loco in sinistram sensum trahere conati sint, quasi nos docuerimus, arbitrium conferre efficaciam, seu vim auxilij gratiæ, & quasi aliqua sit supernaturalis efficientia, seu efficacia, quæ non sit ab auxilio gratiæ. Tota namque supernaturalis efficientia, quæ contritio producit, est ab auxilio gratiæ, & totaliter tamquam à radice & causa quòd actus ille supernaturalis sit. Licet enim arbitrium ad eundem actum cooperetur, cooperatur tamen per vim suam natura

*Actiones
supernaturales
liberi arbitrij,
etiam spectantur,
vt ab eo præcisè
emanant, quo
pacto in
Deum referuntur.*

naturalem, à qua non habet actus ille, quod supernaturalis sit, sed solum à cooperatione auxiliij gratiae, quamuis, quod actus ille liber sit, non ab auxilio gratiae, sed à solo arbitrio proveniat.

M. iustia. Ad tertiam, sicut ad primam obiectionem distinguendum est consequens: si enim intelligatur sequi, dari in iustificatis aliquid, hoc est, actionem aliquam, aut rem, vel rationem formalem supernaturalem, quae ita sit ab eis, ut simul ac praecipue non sit à Deo, per quam discernantur à non iustificatis, eosque superent, neganda est consequutio: nihil enim tale sequitur esse in eis, fatemurque quicquid eiusmodi in eis cernitur, totum esse supernaturale Dei donum, siue cooperatibus ipsis ad illud per suum arbitrium, siue non: eaque ratione merito ait Paulus, *Quis se distinet?* tamquam autor videlicet, praecipuaque causa donorum, quibus alios superas, ab eisque differs? Vnde protinus subiungit: *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti?* Si verò consequens intelligatur, sequi dari in iustificatis aliquid supernaturale, quod non simpliciter, sed ut praecise emanat à libero arbitrio tamquam à parte integræ causae, spectatumque eo modo rationem habet concursus liberi arbitrij, sit ab ipso libero arbitrio, in eoque discernatur iustificatus à non iustificatis, seu potius in effectu ipso supernaturali, spectato similiter, ut praecise emanat à libero arbitrio, & ut in potestate arbitrij est consentire tunc, aut non consentire, ut Tridentinum Concilium definit, testaturque experientia interna cuiusque nostrum, concedenda est consequutio, neque id negare intendit Paulus, neque à quoquam, salua fide Catholica, negari potest. Ea enim de causa, qui iustificatur, & qui post acceptam iustitiam cooperatur cum gratia, mereturque incrementum illius, dignus est laude, honorificandusque est à Patre caelesti in sempiterna beatitudine. Concinit Augustinus de Spiritu & lit. c. 33. & 34. Sic enim c. 33. ait, *Consequens est paululum quævere, utrius voluntas illa, qua credimus, etiam ipsa doni Dei sit, an ex illo naturali infuso libero adhibeatur arbitrio. Si enim dixerimus eam non esse donum Dei, metuendum est, ne existimemus inuenisse nos aliquid, quod Apostolo increpanti & dicenti, Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? respondere possimus, ecce habemus voluntatem credendi, quam non accepimus. Si autem dixerimus, etiam eiusmodi voluntatem non esse nisi doni Dei, rursum metuendum est, ne infideles atque impij non immerito se veluti iuste excusare videantur, ideo non credidisse, quod dare illis Deus istam noluit voluntatem. Et c. 34. quaestione dissolvens, cum praevincientem, ac excitantem gratiam praemisisset, addit: *Hic ergo modis quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat* (neque enim credere potest quodlibet libero arbitrio, si nulla sit suasio vel vocatio, cui credat) *profecto & ipsi velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius praevincit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire sicut dixi, propria voluntatis est, qua res non solum non infirmat, quod dictum est. Quid enim habes, quod non accepisti? verum etiam confirmat. Accipere quippe & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo: ac per hoc quid habeat, & quid accipiat, Dei est, accipere autem & habere vique accipiens & habens est. Sanè, sicut praetentatione, qui consensum illi praebet, & peccat, ac amittit gratiam, liberè in talem consensum influit, utpote sponte sua seipsum determinans per liberum arbitrium ad eum consensum, sub quo arbitrio abutens ad actum, ad quem à Deo collatum illi non fuerat, neque Deus est, qui ad eum actum arbitrium illius determinat.**

Molina in D. Thom.

A aut inclinatur per efficacem aliquem praevium motum, & applicationem ad id volendum, sed solum cooperatur cum illo tamquam causa vniuersalis concursu indifferenti ad consensum, vel dissensum: ita quado, praetere existente auxilio Dei sufficiente (quod Deus neque ei, qui in peccatum consentit, denegat), aliquis tentationi resistit, victoriamque comparat, & meretur gratiae augmentum, ipse est, qui liberè, minimeque à Deo praedeterminatus, sed solus adiutus, se ipsum determinat, & influit dissensum, potensque est tunc influere consensum in tentationem, & peccare, ut Concilium Tridentinum definit. Consensus ergo in tentatione, quia est abusus liberi arbitrij, neque est à Deo ad id inclinante, imò neque aliter adiuuante, quam per concursum vniuersalem de se indifferentem ad bonum, & ad malum, non tribuitur Deo, etiam ut naturae auctori, sed solum libero arbitrio, nequitiaeque peccatoris. Dissensus verò in tentationem, victoriamque illa tribuitur Deo, tum ut naturae auctori, qui ad id liberum arbitrium contulit, tum, etiam ut inclinanti, & adiuuanti per gratiam gratum facientem, atque alia auxilia ad eam victoriam, illamque intendenti: non verò tamquam eo pacto praedeterminanti & applicanti arbitrium per motum & auxilium ex parte Dei solum, & non ex parte arbitrij creati efficaci, ut in potestate arbitrij non fuerit in illo eodem temporis momento, in quo in dissensum influit & comparat victoriam, producere consensum & tentationi succumbere. Neque intelligere vlla ratione valeo, quo pacto nostri arbitrij libertas salua maneat, si Deus est, qui per concursum & influxum ex parte ipsius solum, non verò ex parte arbitrij creati, efficacem, arbitrium ipsum praedeterminat ad omnes suos actus. Licet enim ratio spontanei, quam solum Lutherani admittunt, salua maneat, facultas tamè ipsius arbitrij ad non consentiendum, aut etiam dissentiendum, in eo temporis puncto, in quo consentit quam Concil. Trid. definit, & vniuersique, in se ipso experitur, atque in qua ratio libertatis arbitrij est posita, non video quo pacto salua consistat.

C **E** **F** **A**utores contrariae sententiae pressi difficultate multorum argumentorum, quae ipsimet conficiunt, nec profecto satis dissolunt, inter alia dicunt, *Eum, qui praevientis gratiae accipit motus* (quos Deum nulli peccatori denegare affirmat) *neque tamen convertitur, eo quod efficax auxilium ei non conferatur, sine quo converti non potest, & quo oblato, nequit illi resistere, sed necessario convertitur, eius, inquam, in culpa esse, quod ulterius auxilium efficax non accipiat, eo quod non progrediatur ulterius vitando auxilium gratiae acceptum.* Libenter autè ab his autoribus peterè, an ille progressus ulterius ad usum gratiae praevientis, sit bonus usus liberi arbitrij ad iustificationem conducens? & an esse possit sine praevio alio auxilio Dei efficaci ad talem actum liberi arbitrij, & sine praevia motione, & determinatione, qua Deus ad eum actum liberum arbitrium determinet. Arbitror non negabunt esse bonum actum liberi arbitrij, conducereque ad iustificationem. Quod si concedat esse posse sine auxilio Dei efficaci, & sine praevia motione, & determinatione Dei, quae ex parte Dei, & non ex parte arbitrij, sit efficax, iam concedunt influxum liberi arbitrij ad actum bonum conducentem ad iustificationem, imò à quo pendeat, quod conferatur, aut non conferatur, auxilium efficax, quo iustificatio compleatur, qui actus non praedeterminetur à Deo, sed emanet ab arbitrio creato se ipsum determinante, atque proinde militant aduersus eos tres illa obiectiones, quas aduersus nostram sententiam conficiunt. Praeterea concedunt, non omnes actus bonos moraliter praedeterminari.

Dissensus in tentationem Deo quomodo tribuendus.

finiri, & prædeterminari à Deo per influxum suum, & motionem efficacem, in qua prædeterminatione & prædefinitione, seu potius in voluntate absoluta diuina eos ita prædeterminante, dicunt Deum certò præcognoscere actus omnes, & effectus liberi arbitrij. Quod si dicant, actum illum esse non posse sine auxilio Dei efficaci, præsentèque auxilio & præmotione illa efficaci, arbitrium nostrum necessariò elicere eum actum, eo verò auxilio, & præmotione absente elicere non posse eum actum, sanè non est, cur culpa ea ratione libero nostro arbitrio tribuatur, quòd vterius non fuerit progressum ad eum actum eliciendum: cum non magis fuerit in potestate ipsius, sine præiio alio auxilio efficaci, & præmotione, eum actum elicere, quàm sit actus vltimus, quo impij conuersio completur.

Nunc ad Augustini, Diui Thomæ, communiorèque Scholasticorum de prædestinatione opinionem, sine eiusmodi auxiliis ex se efficacibus, & sine præfinitionibus ad actus vniuersum liberi arbitrij non malos per concursum Dei ex se efficacem regrediamur. Sanè vt ex nostra Concordia constat, & ex iis, quæ in progressu huius materiae subiungemus, erit manifestum, eam sententiam amplectimur quatenus affirmat, prædestinationis, quoad actum voluntatis diuinæ, per quem in esse prædestinationis completur, nempe quò statuitur his adultis, & nõ aliis, conferte ea media, per quæ præuidebat eos pro sua libertate peruenturos in vitam æternam, nullam dari causam, vel rationem, imò neque conditionem, sine qua non ex parte vsus liberi arbitrij ipsorum præuisi, sed quòd hi fuerint prædestinati, & non alij, ex sola libera & misericordi voluntate Dei pendere, quæ sua dona distribuere voluit pro solo libero suo beneplacito, nemini denegando sufficientia subsidia ad salutem, atque adeò eandem sententiam amplectimur, quatenus affirmat, prædestinationem non esse secundum præscientiam vsus liberi arbitrij, quasi pro qualitate vsus præuisi statuerit prædestinare, suæ dona adultis distribuere.

Multi tamen eam sententiam in hoc sensu amplectuntur ac defendunt, quasi Deus ante vllam præscientiam vsus liberi arbitrij, etiam ex hypothesi futuri, atque adeò nulla omnino habita ratione talis vsus, elegerit quosdam in particulari ex hominibus & Angelis, quos voluit, quibus beatitudinem conferret, & reliquos ab ea excluderet, vtrumque verò eo fine, vt in electis bonitas, ac misericordia sua splenderet, & in reliquis sua enteret iustitia vindictiua. Tunc verò vterius progressum fuisse ad eos, quos elegerat, prædestinandos, prouidendo illis de medijs, quibus tandem beatitudinem assequerentur atque ad statuendum permittere alijs peccata, in eisque illos obdurare vsque ad finem vitæ, vt iustè eos puniret, in eisque sua iustitia eluceret.

Vtrum autem D. Thomas solum intenderit illud primum, in quo nos eius, communiorèque Scholasticorum sententiam libenter amplectimur, an verò etiam hoc secundum, quod nostro iudicio duram nimis, vt subiiciemus, illam efficit, alij iudicet. Quauis autem ipsius verba, tum alibi, tum hoc loco in responsione ad tertium, quæ nos supra retulimus, illam redolere videantur, fortasse tamen non tam durè de prædestinatione, & reprobatione sensit, quàm ab aliquibus existimatur, & mihi non est dubium non tam durè de iis sensisse, quàm durè sentiunt, qui auxilia ex se efficacìa, præfinitionesque per concursum Dei ex se efficacem constituunt, vt constat ex quæst. 6. de veritate art. 3. & ex alijs doctrinæ ipsius locis. Cùm verò in omnibus cum Doctore

sancto consentire percipiamus, gratum sanè nobis erit, si quis ita eum exponat, vt solum illud primum, in quo conuenimus, asseruerit: Nos autem quid de Diuo Thoma hac in parte censeamus, addemus statim Augustini mentem exponendo.

Quoad Augustinum attinet, in primis constat eum causam reprobationis hominum constituisse peccatum originis, vt in progressu videbimus. Deinde cum communis eorum Patrum, qui ipsum antecesserunt, sententia fuerit, prædestinationem fuisse secundum præscientiam vsus liberi arbitrij, vt inferri dicemus, Augustinus re diligentiùs occasione hæresis Pelagianæ examinata, merito asseruit, non fuisse secundum eam præscientiam, quasi Deus dona gratiæ & prædestinationis pro qualitate vsus liberi arbitrij præuisa statuerit conferre, sed fuisse pro sola sua libera voluntate: id quod D. Thomas & communior Scholasticorum sententia, atque nos cum illis amplexati sumus. Hæc verò sententia, tum ob sui eo tempore nouitatem, tum etiam quòd Augustinus non addiderit, fuisse nihilominus non sine præscientia, quid pro arbitrij creati libertate esset futurum ex hypothesi, quòd in hoc vel illo rerum ordine, cum his vel illis auxilijs, & occasionebus collocaretur, habitaque consideratione in prædestinatis ac reprobandis Angelis & hominibus talis vsus futuri, tamen non vt pro qualitate illius dona gratiæ & prædestinationis conferrentur, id quod licet Augustinus non negauerit, non tamen expressit, multum sanè eo tempore nonnullos ex fidelibus turbauit: ea quippe sententiâ continere videbatur illud secundum valde durum quod multos horre amplecti, ac defendere paulò antea diximus. Porro turbationis illius meminere Prosper, & Hilarius Arelatensis Episcopus in epistolis ea de re ad Augustinũ missis, quæ inter opera Augustini ante librum de prædestinatione sanctorum habentur. In quarum vna, postquam Prosper turbationem & periculum multorum explicauit, inter alia quæ explananda ab Augustino efflagitat, ad eos qui turbati fuerant sedandos, atque ad sanam doctrinam reducendos addit. Illud etiam qualiter diluatur, quæsumus, patienter nostram insipientiam ferendo, demonstrat, quòd re-

tractatis priorum de hac re opinionibus, penè omnium par inuenitur & vna sententia, qua propositum & prædestinatione Dei secundum præscientiam receperunt, vt ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumelias fecerit, quia finem vniuscuiusque præuiderit, & sub ipso gratia adiutorio, in qua futurus erat voluntate & actione præuiderit. In altera verò Hilarius commemoratis obiectionibus, quæ aduersus Augustini doctrinam ab iis, qui commoti fuerant, asserbantur, eos etiã conquestos fuisse in hunc modum affirmat. Quid opus fuit, inquit, huiusmodi disputationis incerto tot minus intelligentiam corda turbari? Neque enim minus vt iller sine hac definitione tot annis à tot tractatoribus, tot præcedentibus libris Catholica fides fuit defensa: Vtrũ autè August. etiam secundum, quod durè eã facit, sua opinione intederit. Partem affirmantè suadere videtur, quòd vt q. 1. g. art. 6. disp. 1. visũ est, inde videtur motus, vt illud 1. ad Tim. 2. *Fuit omnes homines saluos fieri* in multis suorũ operũ locis interpretaretur, nõ de omnib. vniuersim hominibus, sed de solis prædestinatis. Partè verò negantem nõ minus suadet, quòd August. non negauit præscientiam illam ante omnem actum liberum voluntatis diuinæ, atque adeò ante omnem prædestinationem, & reprobationem, qua Deus cognouerit quid per quodcumque creatum arbitriũ pro sua libertate ex quacumque hypothesi, & in quocumque rerum euentu esset futurum, vt

Prædestinationis
quædo nulla
causa.

Augustini
sententia de
reprobatione
& prædesti-
natione.

ve constat ex iis, quæ ex Augustino, tum alibi, tum supra 14. artic. 1. 3. disput. 17. retulimus. Quare dubitandum non est, si ea de re, vel Augustinus, vel D. Thomas consulerentur, continuò responsuros, fuisse nihilominus prædestinationem & reprobationem non sine præuia illa scientia, habitaque consideratione vsus liberi arbitrij futuri, tamen non, vt pro qualitate illius dona gratiæ & prædestinationis à Deo conferentur: quod sanè rigorem atque duritiam, quàm alioquin sententiæ illa sonat, ac continet, aufert, hominumque animos sedat. Quocirca, si meum hac de re iudicium quicumque ponderis habet, suspicor Augustinum & D. Thomam (qui Augustini vestigia est sequutus) sua opinione illud primum solum, quod cum communiori Scholasticorum sententiâ nos libenter amplectimur, intendisse potissimum, neque aduertisse quantum ad auferendam duritiam illam aliam, quam minimè intenderunt, conduceret additio illa, quam nec negarunt, nec negassent, si de ea fuissent consulti, nempe fuisse nihilominus prædestinationem & reprobationem non sine præscientia qualitatis vsus arbitrij, habitaque consideratione illius modo explicato, & in sequentibus fusiùs explicando. Interim verò dum sub ea quasi caligine D. Augustinus ad hoc non attendit, arbitratus primo aspectu cum sua de prædestinatione opinione esse coniunctum, Deum non velle omnes vniuersim homines saluos fieri, sed solos prædestinatos, in multis suis doctrinæ locis, vt quæst. 19. artic. 6. disput. 1. relatum est, ita illum locum Pauli 1. ad Timoth. 2. interpretatus est, vt de solis prædestinatis intelligeretur. Ceteri tamen Patres, tam Augustino antiquiores, quàm eo posteriores, doctoresque Scholastici communiter, eam expositionem non probant, vt disputatione citata dictum est, sed locum Pauli exposuerunt de omnibus vniuersim hominibus, verumtamen de voluntate Dei conditionata, si per ipsosmet homines, primùmque ipsorum parentem non staret. Imò D. Thomas, licet Augustini expositiones retulerit, potius tamen Damasceni expositioni adhaesit, de voluntate Dei antecedente seu conditionata. Quod fit, vt ex hoc capite, minus D. Thomæ, quàm Augustino, illud secundum quod duram reddit illam de prædestinatione opinionem, sit tribuendū. Quin & Augustinus ipse illam aliam expositionem loci Pauli de omnibus vniuersim hominibus, & de voluntate Dei conditionata, interdum est amplexatus. In lib. enim ad articulos falsò sibi impositos, artic. 2. ait: *Sincerissimè credendum esse atque profèdum, Deum velle, vt omnes homines salui fiant: siquidem Apostolus, cuius ea est sententiâ, sollicitè præcipit, quod in omnibus Ecclesijs piissimè custoditur, vt Deo pro hominibus omnibus supplicetur. Ex quibus, quod multi pereant, perentium est meritum, quod multi saluentur, saluantis est donum: vt enim reus damnetur, inculpabilis est Dei iustitia, vt autem reus iustificetur, ineffabilis Dei gratia est.* Hæc Augustinus ibi. Eandem expositionem amplectitur de spiritu & litera, cap. 33. Imò verò prædestinationem fuisse factam non sine præscientia vsus liberi arbitrij futuri, habitaque illius consideratione, affirmat Augustinus in libro ad articulos sibi falsò impositos, ad artic. 12. & refertur 23. q. 4. cap. Nabuchodonosor, vbi ait: *Illi, de quibus dicitur: Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis: si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum, voluntate exierunt, voluntate ceciderunt. Et quia presciti sunt casuri, non sunt prædestinati: essent autem prædestinati, si essent reuersuri, & in sanctitate ac virtute mansuri, ac per hoc prædestinatio Dei multis est causa standi,*

A *nemini labendi.* Hæc Augustinus.
 Ex his patet, opinionem de prædestinatione, quoad illud secundum, qualem supra diximus nonnullos eam amplecti ac defendere, tribuendam non esse Augustino, neque D. Thomæ, qui Augustini est tantum vestigia sequutus, manifestè affirmans, Deum velle omnes vniuersim homines saluos fieri, si per ipsos non steterit. Imò verò, esto hi duo Patres in eam sententiam inclinassent, salua eorum reuerentia, quæ illis debetur maxima, quoad illud secundum admittenda non esset. Neque enim miror, opinionem illam eo pacto intellectam à multis duram nimis, indignamque diuina bonitate & clementia iudicari: maximè cum quicumque adulti, eo ipso quòd ex æternitate à Deo prædestinati nõ fuerint, permanerint reprobi, non solum vt à vita æterna excluderentur, donisque gratuitis spoliarentur, sed etiam vt æternis acerbissimis cruciatibus manciparentur. Quæ enim, non dicam, bonitas & clementia, sed equitas patitur, vt nulla omnino ratione vsus liberi arbitrij habita, eo vel solo, vel præcipuo sine Deo certos solum quosdam homines ex æternitate elegerit & prædestinauerit, reliquos verò penè innumeros non electos & non prædestinatos reliquerit, sciens continuò eo ipso futuros reprobos, vt haberet quos puniret, & in quibus iustitiam suam vindictiuam commendaret? Quæ item æquitas, bonitas & clementia postulat, vt pro sua tantum voluntate, absque vlla consideratione vsus liberi arbitrij cuiusque, decreuerit, vt hi in particulari essent prædestinati, illi reprobi? Certè id potius durum, ferè, & crudelis, quàm clementissimi principis, autorisque totius consolationis, bonitatis, ac pietatis, esse videtur: eaque ratione potius obscuraretur diuina iustitia, quàm commendabilis redderetur: id quod latius, circa permissionem peccatorum ad eundem finem, artic. 3. sumus profecuti.

B *Deum nõ crea-
uit reprobos,
vt in eis ius-
titiam vindictiuam
exerceret.*

C Est præterea eadem sententiâ parum consentanea Scripturis sacris. Etenim si Deus ex æternitate pro sua tantum voluntate, vt haberet, in quibus sua misericordiam, & iustitiam vindictiuam manifestaret, nulla habita ratione vsus liberi arbitrij hominũ & Angelorum, aut cuiusquam alterius rei, quæ ex parte eorum cerneretur, decreuit, vt hi soli ab eo designati consequerentur beatitudinem, & prædestinarentur, alij verò ab ea omnino excluderentur, & reprobi peristerent, ad eumque finem voluit, homines & Angelos, totumque hoc vniuersum creare, qua quæso ratione verum est, Deum velle omnes homines saluos fieri, in sempiternamque felicitatem omnes condidisse? Qua etiam ratione verè sub iurciurando apud Ezechielem, cap. 18. affirmat, non esse voluntatis sua mortem impij, sed magis vt conuertatur & viuat? Qua item ratione in Scripturis omnes vniuersim homines, absque vlla exceptione, ad penitentiam & vitam æternam inuitat? Aut quo iure de non prædestinatis conqueritur, quòd non, vt oportet, viuant, suamque salutem negligant? Profectò, si quod impugnamus, verum est, fictiones potius, & irrisiones, comparatione eorũ, qui vitam æternam non consequuntur, viderentur istæ inuitationes, atque obiurgationes, quæ, ex persona Dei factæ in Scripturis sacris continentur, quàm veri animi significationes: quod tamen assertum non solum esset indignum diuina bonitate & maiestate, sed etiam blasphemia plenum. Neque vniquam aduersarij adducta Scripturæ loca, iuxta suam sententiam, poterunt exponere, nisi eis maximam vim apertè inferre velint. Cum tamen locus ille Pauli ad Roman. 9. cui potissimum innituntur, nulla vi

verbis illata, exponendus sit longè aliter ac ipsi volunt, vt disput. 3. commodius ostendemus. Denique præter quàm quòd hæc sententia occasionem præbet hominibus depondendi animo, ne dicam desperandi, segnus operandi, obtendendi excusationes, atque sentiendi de Deo, non vt oportet in bonitate, atque ea de causa minùs hominum animos erga creatorem diligendum, ac colendum patentissima libertas arbitrij nostri, quam experimur, quæque tam apertè in Scripturis sanctis traditur, cum diuina prædestinatione ita explicata coherere valeat. Nec miror Caeteranum, hanc sententiam sequutum, ingenuè in cap. 9. epistolæ ad Roman. fateri, se nescire conciliare arbitrij nostri libertatem cum diuina prædestinatione ita intellecta, licet tam prædestinationem, quàm arbitrij libertatem se firma fide tenere assueveret. Hæc autem omnia multò magis vim habent, si prædestinatio facta affirmetur per auxilia ex se efficacia, aut per præfinitiones ad omnes actus non malos per concursum Dei ex se efficacem, vt ex se patet.

MEMBRVM VII.

Expenditur progressus, quem in prædestinandis, reprobandisque hominibus nonnulli Deum habuisse consingunt, num etiam præuisio peccatorum, vel electio aliqua, prædestinationem antecesserit.

Scoti infantia circa prædestinationem, & reprobationis progressum.

Fundamentum Scoti.

Scotus in 1. dist. 41. quæst. vnica, & in 3. d. 7. q. 3. & dist. 19. quæst. vnica, §. In ista quæstione, explicat progressum, quem Deus in prædestinandis, reprobandisque hominibus ex æternitate habuit, constitutendo varia instantia, in quibus, nostro intelligendi more, vnum ante aliud voluerit, ac præuidebit. Innititurque cuidam principio, quòd multis etiã aliis in re, de qua disputamus familiare est. Nempe cum, qui ordinatè vult finem, & media ad finem, priùs velle finem, quàm media ad finem. Quod ergo ad rem præsentem attinet, hoc modo sua instantia distinguit. Oblatis Deo creaturis omnibus futuris mente præditis, in primo, vt ait, instanti quibusdam voluit beatitudinem voluntate efficaci, & inter eas Christo vt homini, in cuius honorem & gloriam cæterorum hominum beatitudinem esse voluit, quem credit futurum fuisse, etiam si Adam non peccasset. Circa reliquas verò creaturas quæ ad beatitudinem non perueniunt, ait, Deum in eo instanti se negatiuè habuisse. In secundo instanti ait, voluisse gratiam voluntate efficaci creaturis, quas in primo instanti ad beatitudinem elegerat. Eodemque modo ait, habuisse se negatiuè in secundo instanti circa reliquas creaturas. Porrò voluntatem efficacem conferendi gratiam & gloriam creaturis ita, electis prædestinationem earumdem appellat: vnde ponit iam eas esse prædestinatas ante ea, quæ in reliquis instantibus Deus ordinauit, vt locis citatis, potissimum dist. 19. patet. In tertio deinde instanti dicit, voluisse permittere peccatū Adami, &c. generis humani quæ inde sequuta sunt, atque adeò præuidisse illa omnia esse futura. Scientia namque libera in Deo sequitur actum efficacem voluntatis diuinæ, quo vult aliquid esse, aut permittere: quare quo ordine res vult voluntate efficaci, eodem præuidet eas esse futuras. Vnde vult Scotus, non solum prædestinationem Christi, sed etiam cæterorum hominum ad certam gratiam & gloriam, & præscien-

tiam, quòd vtramque essent habituri, priorem esse, quàm præscientia peccati Adami, & quorūcumque aliorum peccatorum, vt apertè docet dist. 7. q. 3. citata. In quarto denique instanti, cognita ruina generis humani, ait, voluisse, vt Christus (qui esto Adam non peccasset, vt putat, erat futurus) veniret in carne passurus, vt sua passione & meritis efficaciter prædestinatis primam gratiam & perseverantiam in ea vsque ad finem vitæ obtineret. Atque in eodem instanti reliquos homines, præuisis iam eorum peccatis, in quibus ad finem vsque vitæ erant perseveraturi, ait ea de causa à Deo fuisse reprobatos. Quare vult, nullam esse causam prædestinationis electorum præter diuinam voluntatem: reprobationis verò dari causam ex parte reprobatorum, nempe eorum peccata præuisa, propter quæ iuste reprobantur ac damnantur.

Dixi, quod ad rem præsentem attinet, Scotum quatuor instantia explicata distinguere: quoniam non negat, quin potius affirmat, singula distingui posse in multa alia. In primo enim quatuor alia distinguit. Primum, in quo Deus nouit se. Secundum, in quo nouit creaturas mente præditas. Tertium, in quo Christum prædestinavit tamquam finem, & caput cæterorum prædestinatorum. Quartum denique, in quo cæteros prædestinavit, vt patet dist. 7. & 19. citatis. Secundum etiam ait, posse diuidi in multò plura, prout ad gloriam esse possunt multa media, quorum vnum sit propter aliud tamquam ob finem: semper enim priùs expetitur finis, quàm id quod est ad finem. Non negabit etiam in tertio, peccatum Adami præuisum esse ante cætera peccata generis humani, quæ ex illo tamquam ex radice ortum habuerunt. In quarto etiam concedet priùs fuisse expetita merita & passionem Christi, quàm gratiam, quæ inde prædestinatis aduenit, &c.

Alij existimant, præscientiam peccatorū in Deo, tum Christi, tum aliorum hominum prædestinatione priorem fuisse. Et quidem Augustinus multis in locis docere apertissimè videtur, scientiam ruina generis humani, peccatiue originis, quòd omnes infecit, in Deo fuisse ante prædestinationem, & reprobationem hominum: Deum verò præuidentem totum genus humanum originis peccato infectum, dignumque ea ratione interitu æterno, ac proinde velut massam quandam perditionis propter peccatum, quo erat infecta, ex sua tantum misericordia & liberalitate, absque vllis præexistentibus meritis, aut ratione ex parte hominum, ex æternitate conferre voluisse quibusdam media efficacia per Christum, quibus ad beatitudinem peruenirent, sicque eos in Christo, & per Christum merè gratis prædestinasse, vt in eis ostenderet diuitias gloriæ suæ, per modumque misericordiæ bonitas ipsius in eis splenderet: cum reliquis verò liberè noluisse vti tali beneficentia, sed illos, nemini inferendo iniuriam, iusto iudicio voluisse relinquere in massa perditionis, nolendo conferre per Christum media efficacia, quibus ad vitam æternam peruenirent, atque adeò voluisse eos punire, vel propter solum peccatū originis, vel propter peccata alia actualia, in quibus præuidebat eos ex hac vita discessuros, idque in commendationem iustitiæ suæ vindictiua, quod est eos in eum finem reprobasse.

Neutrum horum, ait Augustinus, fuisse ex operibus propriis eorum, qui vel prædestinantur, vel reprobantur, sed vtrumque fuisse antequam quicumque boni, aut mali egissent, vt adhibito exemplo in Iacob & Esau docet Paulus ad Rom. 9. Nihilominus licet prædestinatio fuerit ex sola misericordia

Præscientia peccatorum præscit prædestinatio & reprobatione ex D. Augustini multorum sententia.

Prædestinatio finis vitæ ratione prædestinatio eorum, reprobationis vni ob peccatum originis asserit D. Augustinus.

dia Dei, qua merè gratis, nullaque existente ratione ex parte prædestinatorum separare illos voluerit de massa perditionis, reprobationem tamen dicit fuisse propter peccatū originis præuifum tamquam præ-existens, quando agebatur de remedio & gratia per Christū donanda, qua, quotquot prædestinati sunt, fuerunt prædestinati. Dum enim statuit Deus non conferre reprobis ea media per Christum, quibus in vitam æternam peruenirent, utpote illis minimè debita, sed eos vel relinquere in peccato originis, vel si ab eo resurgerent, permittere, ut in alia peccata incidere, quæ præuidebat sua libertate commiffuros, in eisque vitam finituros, voluit eos reprobare. Quò fit, ut origo & ratio reprobationis fuerit peccatum originis, statusque naturæ corruptæ, cum proposito non conferendi ea media per Christum, quibus à perditione omnino euaderent. Ita intelligo Augustinum, qui multis in locis hanc docet sententiam: tamen non ita accuratè explicet, quomodo intelligat peccatum originis esse ex parte reprobatorum rationem & causam reprobationis. Qua ratione à multis impugnatur, obicientibus, peccatum originis, cum in Esau per circumcisionē, & in multis aliis reprobis per baptismum & alia media fuerit deletum, & semel reniffum, redire nequiverit: nullo modo potuisse esse rationem reprobationis eorum. Augustinus tamen in eo sensu intelligere videtur fuisse causam reprobationis, quatenus fuit causa, tum amittendi ius ad regnum cælestē, tum etiā status naturæ corruptæ, nolente Deo per Christum reprobis conferre eam gratiam & auxilia, sine quibus præuidebat eos sua sponte & libertate æternum interitum incurfuros: cum tamē, si vellent, eisdem auxiliis, & aliis, quæ per Christum paratus erat tribuere, si quod in eis erat, facere voluissent, & interitum æternum euadere, & vitam æternam, in quam conditi erant, consequi potuissent. Hanc totam doctrinam tradit apertè Augustinus lib. 1. ad Simplicianum quaest. 2. post medium, epist. 105. ad Sixtum ferè per totam, & 157. ad Optatum, in Enchiridio, cap. 94. 98. & 99. de prædestinatione & gratia à cap. 3. Hypognost. lib. 6. & alibi sæpe, vel ipse, vel quicumque alius duorum posteriorum operum autor.

A vtique ex misericordia Dei infinita fuit, quòd Christum redemptorem geheri humano voluerit donare, & quòd in Christo, & per Christum quosdam hominum voluerit prædestinare, ex iusto verò, ac inscrutabili iudicio reliquos reprobare, non conferendo illis per Christum auxilia, sine quibus præuidebat non peruenturos in vitam æternam: sed relinquendo eos in perditione, in qua, si Christis generi humano non fuisset concessus, permansissent, maximè cum multi reprobatorum fuerint per Christum à multis peccatis liberati, pro quibus penas aciores perfoluissent apud inferos, esto vitam æternam non sint consequuti.

B Deinde si ita explicetur ea sententia, autores illius dicere possunt, ea ratione Deum voluisse omnes homines saluos fieri, & tamen noluisse prædestinare omnes in Christo, sed quosdam dumtaxat, & alios de industria reprobare, in quibus iustitia ipsius vindicativa splenderet, quòd quasi ex primaria intentione, qua (nihil interim cogitando de Christo, nondumque præuifio peccato futuro) creare constituit genus humanum in iustitia originali, quæ ad posteros omnes deriuaretur, voluit omnes homines saluos fieri, si per ipsos, primùmque parentem non staret: ac præuifio iam peccato, & perditione generis humani, dum in Christo & per Christum homines prædestinabat, noluit omnes saluos fieri, sed eos tantum, quos prædestinavit.

C Verumtamen proculdubio dicendum est, etiam in statu naturæ corruptæ, per Christum velle Deum omnes homines saluos fieri, si per ipsos, dispositionemque ipsam vniuersi, non steterit, ut quaest. 19. art. 6. ostensum est. De statu namque naturæ corruptæ, positòque originis peccato, loquebatur Paulus, dum 1. ad Timoth. 2. dixit, Deum velle omnes homines saluos fieri. De eodem etiam statu sub iurando affirmat Deus Ezechielis 18. Non esse voluntatis sue mortem impij, sed ut conuertatur, & viuat. Atque in eodem statu omnes sine exceptione inuitantur à Deo ad vitam æternam. Christus præterea omnibus in redemptorem datus est, ut omnes, si per ipsos non staret, in vitam æternam peruenirent. Nec iuxta illam aliam explicationem, dicendus esset Deus velle omnes homines saluos fieri, sed voluisse in statu innocentia omnes homines saluos facere, si status ipse perseverasset, per primùmque parentem non stetisset.

In statu eia natura corrupte quomo do Deus velit omnes homines per Christum saluos fieri.

D Thomas 3. part. q. 1. art. 3. ad 4. ait, prædestinationem præsupponere in Deo præscientiam futurorum, & idcirco sicut Deus prædestinat salutem alicuius hominis implendam per orationes aliorum, ut salutem Pauli per orationes Stephani, ita prædestinasse opus incarnationis in remedium humani peccati, quod præcognoscebat futurum.

Prædestinatione an præsupponat præscientiam futurorum contingit aded peccatorum, expenditur.

E Propositio tamen illa, præscientia futurorum antecedit in Deo prædestinationem, si intelligatur de omnibus vniuersim futuris, & de præscientia, quòd absolutè, & absque vlla hypòthesi sint futura, apertè est falsa. Etenim Dei præscientia, quòd

F Petrus habiturus sit gratiam & gloriam, posterior est decreto voluntatis diuinæ, quo illū statuit creare & illi conferre media, quibus præuidet ipsum ad gratiam & gloriam peruenturum: quandoquidem in Deo scientia libera cuiusque effectus posterior est actu libero voluntatis diuinæ, quo facere, aut permittere statuit talem effectum, vel conferre media, quibus præuidet libertate arbitrij esse futurum, ut supra diximus: prædestinatio autem Petri completur per actum voluntatis diuinæ, quo statuit conferre Petro auxilia, & media, quibus præuidet illum ad

Quomodo illi qui Scholasti corum sententiam explicant, ut cum D. Aug. omnino conferant.

Quomodo illi qui Scholasti corum sententiam explicant, ut cum D. Aug. omnino conferant.

Caietani sententia.

ad gratiam, & gloriam esse perventurum.

Caietanus eo loco, arbitratus sermonem D. Thomæ esse de præscientia futurorum quoad esse eorum futurum absolute absque vlla hypothese, vt proposita euidat difficultatem, distinguit tres ordines rerum, qui præordinationi diuinæ per prouidentiam, aut prædestinationem subiacent. Primum esse dicit, quo res omnes per diuinam prouidentiam in fines suos naturales ordinantur. Hunc appellat ordinem naturæ. Secundum, quo res mente prædita insuper in finem supernaturalem gloriæ per gratiam & media supernaturalia diriguntur: quem vocat ordinem gratiæ. Tertium, quo creatura aliqua ordinatur ad summam vnionem, quæ cum Deo esse potest, qualis est vnio hypostatica. Hunc ordinem Dei & creaturæ nominat, commodius ordo vnionis hypostaticæ appellari poterit.

Hos tres ordines ita dicit esse inter se affectos, vt secundus supponat primum: quippe cum prius res per diuinam prouidentiam ordinentur in suos fines naturales, quàm per gratiam quædam earum ordinentur vterius in finem supernaturalem. Quia ergo, inquit, prius Deus per suam prouidentiam creare constituit res omnes naturales, & eisdem conferre media propriis finibus naturalibus accomodata, quàm ordinare decerneret creaturas mente præditas ad gloriam, per gratiam & media supernaturalia, inde est, quòd præuiderit omnia futura contingentia spectantia ad ordinem naturæ, antequam quicquam statueret & præuideret circa futura contingentia spectantia ad ordinem gratiæ. Quia verò ad ordinem naturæ nõ solum pertinent res naturales, media, operationes, & effectus earum, sed etiam defectus & peccata, tum agentium ex necessitate naturæ, vt sunt monstra, tum etiam agentium liberè, cuiusmodi sunt ea, quæ in genere moris peccata dicuntur: eò quòd (iuxta illud Osee 13. *Perditio, sua Israël*) ex solis nostris viribus peccare valeamus, fit, vt ante prædestinationem & ordinem gratiæ, præuiderit Deus peccata omnia generis humani, atque adeò, vt illa etiam præcognouerit ante ordinem vnionis hypostaticæ, qui vtrumque ordinem supponit. Deus namque prius constituit ordinem naturæ: quia verò ille non pertingebat ad finem supernaturalem gloriæ, addidit ordinem gratiæ, & quia hic nõ pertingebat ad summam vnionem, quæ cum Deo esse potest, ordinem vnionis hypostaticæ superaddidit.

Iuxta hæc ergo Caietanus ait: Propositionem D. Thomæ intelligendam esse, non de omnibus vniuersim futuris contingentibus, sed de illis, quæ non habent originem ex ordinibus diuinæ prædestinationis, seu gratiæ, & vnionis hypostaticæ, ab illis tamen supponuntur, cuiusmodi sunt, futura contingentia spectantia ad ordinem naturæ, de quorum numero sunt peccata futura.

Prædestinationem etiam Christi, vt hominis, antecessit cognitio futurorum omnium contingentium ex hypothese assumtaxat.

Hæc nihilominus conclusio constituenda est. Ante prædestinationem tam hominum, quàm Christi Domini, quatenus homo est, vt scilicet simul esset filius Dei, atque adeò, antequam Deus incarnationem decerneret, præcessit in mente diuinæ cognitio omnium vniuersim futurorum contingentium, non quidem, quæ ea absolute esse futura nouit, sed ex hypothese, si eum totum ordinem rerum, naturæ, gratiæ & vnionis hypostaticæ condere veller, quem re ipsa condere statuit: non verò præcessit cognitio peccatorum, quæ ea absolute, & absque vlla hypothese esse futura præcognouerit. Prior pars satis confirmata est quæst. 14. artic. 13. disput. 14. & quatuor sequentibus, vbi ostensum est Deum ante om-

nem actum liberum suæ voluntatis, atque adeò ante omnem prædestinationem, & ante omnem scientiam liberam, partim per scientiam merè naturalem, partim per mediam illam scientiam inter liberam, & merè naturalem, de qua ibidem disput. 17. & 18. loquuti sumus, cognouisse futura omnia contingentia, non solum, quæ futura sunt in toto ordine rerum, quem condere decreuit, sed etiam quæ futura essent, tum in eo ipso, si eum quoad circumstantias, & auxilia aliqua ex infinitis modis sua omnipotentia possibilibus variasset, tum etiam in quouis ex infinitis aliis ordinibus rerum, quos condere potuit: at cognouisse vniuersim ea omnia futura contingentia, non secundum esse futurum absolute absque vlla hypothese, sed sub conditione, si hunc vel illum ordinem rerum cum his, vel illis circumstantiis condere veller. Atque hæc planè fuit omnino integra, ac plena, & qualis Deum decebat, vt ita dicam, deliberatio ex parte intellectus diuini, ante omnem actum liberum suæ voluntatis, quæ quicquid velle poterat, omnemque habitudinem mediorum ad fines, & connexionem aliquorum finium inter se, eo simplicissimo intuitu, quo seipsum atque omnia in seipso naturaliter comprehendit, plenissimè & perfectissimè cognouit.

Quare, quod ad rem præsentem attinet, contemplari debemus Deum antequam quicquam liberè voluerit, intuentem infinitos ordines rerum, quos creare poterat, & quid in vnoquoque etiam per liberum arbitrium creatum, esset futurum, si talem ordinem cum his, vel illis circumstantiis creare veller, atque adeò intuentem, quid futurum esset per arbitrium Angelorum, primorumque parentum, ex hypothese, quòd vtroque in gratia, primòque parentes cum iustitia originali, vt vicam æternam propriis meritis obtinerent, in eo ordine rerum crearet, quem re ipsa creare constituit: intuentem præterea, non solum quam habitudinem hic ordo rerum, quod ad hunc mundum vniuersum, hominèque & Angelos prædicto modo creatos, habebat, vt in eis bonitas, liberalitas, sapientia, potentia, ceteræque diuinæ naturæ perfectiones relucerent, sed etiam quam habitudinem & congruentiam habebat Christus verus Deus & homo, tum vt hominū & Angelorum esset caput, atque adeò, vt præstantioribus bonis, quàm ceteri omnes, donaretur, in eiusque honorem & gloriam cetera omnia cederent, tum etiam vt redimeret genus humanum, cuius ruinam ex eadem hypothese futuram intuebatur, & vt in Christo, & per Christum quotquot homines forent saluandi, prædestinarentur, tum denique, vt in generis humani redemptione, & in ceteris, quæ per Christum futura erant, omnia ipsa diuina attributa multò magis, quàm in ceteris omnibus rebus relucerent. Hæc, inquam, omnia & infinita alia intuentem contemplari debemus Deum, antequam quicquam liberè constitueret. Cum verò habitudines finium, rerumque omnium inter se, plenissimè cognosceret, integrumque illi esset, non velle permittere ruinam generis humani, nisi per Christum felicissimè veller ei subuenire, neque item velle incarnationem, nisi tanquam partem sui finis integri adiunctam haberet reparationem generis humani: cum etiam, non solum ante ruinam generis humani, sed etiam post illam, nulli aduultorum voluerit sempiternam beatitudinem, nisi dependenter à proprio vsu liberi arbitrii cuiusque eorum, imò neque paruulis, nisi dependenter à remedio contra peccatum originis per vsum liberi arbitrii aliorum exhibitio, vt ex fide constat. Denique

Quælibet deliberatio præcessit omni actum liberæ voluntatis diuina.

que cum vnico simplicissimo actu suæ voluntatis, præuicque plenissima deliberatione, seu cognitione circa res omnes voluerit ex æternitate quicquid voluit, sanè exterminanda omnino videntur instantia Scoti & aliorum, in quibus in statuenda incarnatione, prædestinando Christo cum cæteris beatis, aut reprobandis cæteris hominibus, Deus vnum voluerit ante aliud, aut per scientiam liberam præuiderit vnum ante aliud: quæ certè instantia adeò obscuram reddunt quæstionem hanc, vt vix, aut ne vix quidem intelligi queat. Imò nec videtur admit- tendam scientiam illam, qua secundum esse futurum absolute, & absque vlla hypothese præuiderit Deus ruinam generis humani, antequam de incarnatione Christi ageret, & de prædestinando Adamo, Adamiq; posteris in Christo & per Christum, vt Augustinus, & multi alij docere videntur. Satis namque est cognitio, qua eam ipsam ruinam, & omnia contingentia per scientiam naturalem & mediam inter liberam & merè naturalem futura præuiderit ex hypothese, quòd eum ipsum ordinem rerù con- dere decerneret, neque credo aliud voluisse Augustinum. Imò verò cum non minus verisimile sit, quòd numquam Deus voluisset permissionem ruinae generis humani, nisi simul subuenire illi per Christum decreuisset, quàm verisimile sit, quòd noluisse omnino incarnationem nisi coniunctam haberet reparationem generis humani, vtique sicut ex sententia Augustini (& aliorum, qui si Adam non peccasset futuram non fuisse incarnationem affir- mant) non fuit in Deo præcognitio futuræ incar- nationis absolute, & absque vlla hypothese ante scientiam de ruina generis humani, ita neque fuit præcognitio futuræ ruinae absolute & absque vlla hypothese ante scientiam, de futura incarnatione: quandoquidem, vt neutram vel esse, vel permittere Deus voluit sine altera, ita neutrius cognitio fuit in Deo per scientiam liberam, atque adeò secundum esse futurum absolute, & sine hypothese, ante aliam: quoad esse verò futurum ex hypothese, si scilicet Deus condere vellet totum ordinem rerum, quem se ipsa condere statuit, vtraque cognitio fuit simul ante omnem actum voluntatis diuinæ, per scientiam naturalem atque mediam inter liberam & merè naturalem.

Satis instan- tia esse ex- terminanda.

Item præsi- dentem abso- lutè peccatū originatū an- te prædestina- tionem.

Finalmen- tum Scoti adhibuit.

Ad fundamentum ergo illud, cui Scotus & alij in eiusmodi instantium designatione innituntur, di- cendum est, si velint, eum qui ordinatè, hoc est, or- dine quodam vnum post aliud, vult finem & me- dia, prius debere velle finem, quàm media, verum quidem esse: Deum tamen non ita se habere, præ- fertim in re de qua disputamus, sed simul velle fi- nem ac media. Si verò velle ordinatè idem sit, ac non præposterè, siue indecenter, respondendum est, nihil indecens & præposterum in eo cerni, quòd Deus, qui vnico actu intellectus omnia compre- hendit, vnicoque actu voluntatis vult media om- nia & fines, velit simul mediū & finem, atque adeò per scientiam liberam non præcognoscat vnum eo- rum ante aliud. Dicendum deinde est, eum qui vult quidem finem, non tamen suum, sed alterius, cui il- lum vult tanquam præmiū, & sub conditione, si ad illum per propria merita gratiæ tamen innixa, peruenire voluerit, non prius velle alicui voluntate absolute præmiū, quàm præuideat futura, velit- que eidem absoluta voluntate media quibus ad fi- nem perueniet: beatitudo autem non est finis Dei, sed est creaturarum rationalium finis, ac præmiū per propria merita, cooperante gratia, ex ordinatio- ne diuina obtinendum, iuxta illud Matth. 19. Si vis

A ad vitam ingredi, serua mandata, vt innumera alia Scripturæ testimonia omittam. Quare neque prius vult Deus nobis voluntate absoluta finem, quàm media, neque prius præuiderit nos habituros finem, quàm præuideat habituros media. Exemplum ha- bemus accommodatum in eo, qui conducit opera- rium. Denarius enim diurnus non est finis patris- familiæ conducentis, sed est finis, ac præmiū la- borum operarij conducti: cum verò paterfamiliæ non velit illi finem & præmiū, nisi dependenter ab opera quam ille præstiturus est, non prius illi voluntate absoluta vult, vel absolute videt adæptu- rum præmiū, quàm videat laboraturum.

B Quoniam verò Scotus eodem fundamento vti- tur ad probandum futuram fuisse incarnationem, esto Adamus non peccasset, eò quòd Christus, præ- destinatioque ipsius, sit finis prædestinationis, ac bonorum non solum cæterorum hominum, imò ve- rò totius vniuersi, volitio verò, & subinde præco- gnitio finis secundum esse absolute futurum, ante- cedat in Deo volitionem & præcognitionem eorū, quæ sunt ad finem, atque adeò, esto Adamus non peccasset, futura fuisset incarnatio, & prædestinatio Christi, quæ minimè penderet ab iis, quæ circa ho- mines, qui ad ipsum tanquam ad finem ordinabā- tur, accidissent: quoniam, inquam, Scotus eodem vti- tur fundamento ad hoc ita probandum, dicendum est: quando Deus ita vult finem aliquem præcipuū, vt vicissim eundem ordinem in emolumentum me- diorum, neque à Deo, nisi dependenter à commo- do mediōrum, expetatur, vtique non prius velle fi- nem, quàm media, commodumve illud mediōrum ex tali præcipuo sine profecturum, neque absolute præscire futurum præcipuum finem, antequam ab- solute futura media, commodumve mediōrum ex tali fine præuideat: verisimile autem est quòd num- quam Deus vellet incarnari, nisi simul reparatio- nem generis humani, & prædestinationem hominū per incarnationem perficere voluisset, tamen in- carnatio, & prædestinatio Christi fuerit præstantior finis ad quem cætera à Deo ordinata sunt, quàm genus humanum & prædestinatio cæterorum, in quem tamen finem vicissim, tanquam in partem sui integri finis, incarnatio ordinata fuit.

Incarnatione futuram non fuisse si Adamus non peccasset, qua ra- tione aduer- sus Scotum defendatur.

C Iuxta priorem partem conclusionis nostræ intel- lige doctrinam D. Thomæ in responsione ad quar- tum citata, vbi ait: *Prædestinationem in Deo præsup- ponere præscientiam omnium vniuersim futurorū con- tingentium, etiam eorum quæ originem erant habitura ex ordine prædestinationis & gratiæ, atque vniōis hy- potaticæ, non tamen præsupponere præscientiam, quod futura essent absolute, sed ex hypothese, vt paulò ante explicauimus: quæ sola præscientia instituto Diui Thomæ inferuiebat.* Vt enim Deus, actu libero præ- destinationis, orationes iusti vnius in medium salu- tis alterius ordinaret (vt de orationibus Stephani protomartyris comparatione Pauli Augustinus & alij affirmant) satis erat, vt dum Stephanum & Paulum prædestinabat, per scientiam mediam inter li- beram & merè naturalem præcognosceret, si vtrum- que in eo ordine rerum & circumstantiarum crea- re vellet, in quo eos collocavit, futuras inter ictus

Mens Diui Thomæ ex- plicatur.

F & crepitus lapidū orationes Stephani pro suis per- secutoribus, quas in medium prædestinationis & salutis Pauli præcipui persecutoris ordinaret, at- que propter quas tam magnificè eum vocare & ad- iuuare decerneret. Vt item incarnationem in repa- rationem generis humani institueret, satis erat si ex hypothese, quòd hunc ordinem rerum creare vel- let, ruinam generis humani per eandem scientiam præuide

prævideret. Denique ut cætera omnia circa tres illos ordines naturæ, gratiæ, & vnionis hypostaticæ constitueret, mutuoque effectus vnus ordinis ad alterius ordinis effectus ordinaret, satis erat illa eadem præcognitio, ut explicatum est. Exemplum namque illud, de orationibus ab vno fuis ad prædestinationem alterius, testatur D. Thomam intelligendum esse de præscientia, etiam futurorum contingentium, spectantium ad ordinem gratiæ: eas namque orationes vnus ordinat Deus, ad prædestinationem alterius, quæ à gratiâ emanant, per quam Deo gratæ redduntur.

Prædestinationem, & decretum circa ordinem gratiæ, & incarnationem non antecessit præuisio peccatorum in esse absolute.

Posterior pars conclusionis, quod prædestinationem, atque decretum diuinum circa ordinem gratiæ & vnionis hypostaticæ, non antecesserit præcognitio peccatorum, quod futura essent absolute absque vlla hypothese, manifestè probari potest primo, quoniam per ordinem gratiæ & diuinæ prædestinationis impediuntur multa peccata: quod enim maiora sunt auxilia gratiæ, eò pauciora peccata sunt, ergo, quod hæc, aut illa peccata sunt, aut non sunt absolute futura, & quod id Deus præuideat, ex decreto voluntatis diuinæ circa ordinem gratiæ, & diuinæ prædestinationis dependet: non ergo ante illum constitutum præcognoscit Deus, quæ peccata absolute sint futura, sed solum ex hypothese, si talem, vel talem ordinem gratiæ velit constituere.

Secundo, præuisio peccati originis, in cuius remedium Verbum assumpsit naturâ humanam, ponit præuisionem iustitiæ originalis, & gratiæ Adami sibi, & posteris collata: etenim secluso hoc dono, non esset peccatum originis, quod nobis solum nocuit ingratis, neque magis primum peccatum Adami in nos generatione transfunderetur, quam reliqua illius, aliorumque parentum peccata, in nos transmittantur: cum ergo iustitiæ originalis & gratiæ, non ad naturam, sed ad gratiæ ordinem spectent, fit, ut non omnium peccatorum præuisio antecedit in Deo ordinem gratiæ, præuisionemque futurorum contingentium ad eum ordinem spectantium.

Tertio, si in Adamo non præcessisset peccatum originis, quod fuit post dona omnia gratiæ in statu innocentie accepta, consequuta non fuissent tot peccata, quorum amissa iustitiâ originali, patrata sunt, ac proinde non fuissent à Deo præuisa: sed primum Adami peccatum non fuit præuisum, antequam iustitiâ originalis & cætera dona, quibus nihil obstantibus peccauit, Deoque fuit ingratus, essent in eo præuisa: ergo neque cætera Adami, & posterorum peccata fuerunt præuisa ante eorundem donorum ordinem gratiæ, præuisionemque futurorum contingentium ad eundem ordinem spectantium.

Quarto, cum peccata esse non possint, nisi Deo permittente, peccata Adami & posterorum, non prius à Deo meruit præuisa futura absolute, quam permittente ea decerneret: sed ea non aliter permittente constituit, quam ex æternitate statueret non conferre maiora auxilia gratiæ, quam re ipsa conferat (etenim nullum est peccatum, quod multiplicatis auxiliis gratiæ, tandem non possit impediri) ergo non prius ex æternitate conspexit, quæ peccata essent absolute futura, quam ordinem gratiæ ex eadem æternitate constitueret.

Quinto, ut supradictum est, verisimile est diuinam bonitatem permissuram non fuisse totius generis humani ruinam, nisi simul adhibere vellet facilissimè remedium per Christum: ergo non prius

statuit permittente peccata generis humani, ac proinde neque illa præuidit absolute futura, antequam constitueret ordinem vnionis hypostaticæ, præuideritque incarnationem futuram.

Sexto, in iis quæ ita sunt affecta, ut vnum sit propter aliud tamquam ob finem, si quid Deus prius vult, aut cognoscit, absolute futurum, potius est finis, quam id quod ad finem ordinatur: sed gloria est finis gratiæ, gloria & gratiæ sunt finis naturæ, & non è contrario: Deus namque hominem propter gratiam & gloriam, reliquas verò res corporeas propter hominem condidit: ergo si inter futura contingentia, quæ ad ordinem naturæ & gratiæ pertinent, aliqua Deus prius voluit, aut cognouit absolute futura, certè ea potius sunt futura contingentia ad ordinem gratiæ & prædestinationis spectantia, quam quæ ad ordinem naturæ pertinent. Argumentum hoc tum secundum se vires habet, tum maxime aduersus Caietanum, Scotum, & alios, qui ea argumentandi forma in re, de qua disputamus, vtuntur.

Id etiam, quod Caietanus eodem in loco affirmare videtur, ab ordine scilicet vnionis hypostaticæ, atque ad eò à decreto voluntatis diuinæ de exhibenda incarnatione, supponi in mente diuinæ ordinem naturæ, & ordinem gratiæ, cognitionemque futurorum contingentium vtriusque ordinis in mente diuinâ priorem esse cognitione futuræ incarnationis, videtur aperte esse in fide periculosum.

Etenim cum prius (aut certè non posterius) sit, Deum constituere, ut Christus, quæ homo, sit per incarnationem, quam Christum esse prædestinationem ad tantam, vel tantam gloriam, utique si ordo gratiæ & prædestinationis aliorum hominum antecederet in mente diuinâ ordinem incarnationis, Christus non fuisset primus prædestinatorum, sed omnes alij prædestinati essent ante illum, atque ad eò prædestinati non fuissent in illo, & per illum, hoc est, ex meritis illius, quod pugnat aperte cum sacris Scripturis. Ad Ephes. namque 1. ait Paulus: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in caritate: Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum.* Non solum autem in Christo, & per Christum, id est, ex meritis illius, nos prædestinauit, sed etiam ad imaginem & similitudinem illius tanquam capitis, atque exemplaris prædestinatorum, iuxta illud ad Roman. cap. 8. *Quos præcelsus, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Confirmari idem potest, quoniam omnes ex æternitate prædestinati sumus in laudem & honorem Christi capitis nostri, & per gratiam, & merita illius: ut enim D. Thomas in argumento, sed contra, rectè in hoc articulo docet, per que media ad beatitudinem peruenimus, per eadem ex æternitate à Deo prædestinati sumus, ut ad illam perueniamus, cuiusque noster in beatitudinem non est aliud, quam effectus executione æternæ prædestinationis: nullus verò post Adæ peccatum ad beatitudinem, imò neque ad gratiâ peruenit, nisi ex meritis Christi, atque ut id in laudem & honorem illius cederet, iuxta illud ad Hebr. 2. *Decibat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum, per passionem consummari.* cum ergo ex æternitate minime potuerimus in laudem & honorem Christi, per meritaque illius prædestinari, nisi vel prius, vel certè simul incarnatio constitueretur, fit, ut ordo gratiæ & prædestinationis, cognitioque futurorum contingentium eiusdem ordinis, præcedere

Imaginatio Caietani.

Christum Diuinus pater finitimus primus.

dere non potuerit in mente diuina ordinem, & decretum vnionis hypostaticae, cognitionemve Christi venturi.

Prædeterminatio, & repro- batio vni- uersæ, cum volun- tate cateruæ rerum quali- ter in Deo sint conside- randa.

Ex his omnibus patet, meditandum esse Deum optimum maximum, ante omnem actum liberum suae voluntatis, ea plenissima deliberatione, de qua dictum est, prouidentem, ex hypothesi quoddam, seculo Christo, eos Angelos & homines, vt in beatitudinem pro ipsorum libertate peruenirent, in eo auxili- orum, ac rerum ordine collocare veller, in quo eos creauit, futuram ordinem quorundam Angelorum, ac totius generis humani, prouidentem item, ex sua infinita misericordia & bonitate posse donare Christum, cui, vt homini, gratiam vnionis longæque ma- iora bona, quàm ceteris rebus simul sumptis, con- ferret, quem hominum atque Angelorum caput, re- rumque omnium Dominum constitueret, in quo totum vniuersum nobilitaretur, per quem genus humanum redimeretur, atque à quo dona omnia, quibus genus humanum salutem consequeretur, deriuarentur, &c. Tunc verò vnico simplicissimo actu suae voluntatis, ita elegisse simul totum eum ordinem, qui speciales naturae, gratiae, & vnionis hy- postaticae ordines complectitur, & à constitutione mundi ad finem vsque saeculi futurus est, vt in eo admirabili sapientia, naturae, gratiae, atque vnionis hypostaticae ordines, inter se miro quodam modo intererent, eorumque nonnullos effectus in se mutuo ordinaret. At ita, propter plenissimam deliberationem, cognitionemve, qua futura omnia ex hypothesi prouidebat, meditandus est elegisse simul totum ordinem illi, partemque illius intexuisse, vt ex prae- uisione lapsus generis humani, tamquam ex conditio- ne sine qua non ita fieret, ortum haberet, vt (quo ad homines attinet) diuersum ordinem gratiae, ex vnione hypostatica, & Christo resultantem, loco eius ordinis gratiae, qui, si Adā non peccasset, fuisset futu- rus, intexerit, & cū reliquis ordinibus cōpleuerit.

Quare imprimis meditandus est, non fictè, sed ex animo (quae ipse est veritas, & bonitas) eo ipso actu, quo totum ordinem, qui à principio mundi vsque ad consummationem saeculi futurus est, elegit, propo- sisse condere Angelos, & homines in statu inno- centiae (Christo interim secluso) vt proprio arbitrio, per gratiam illius status abundantissimè adiuuati, in beatitudinem peruenirent, eamque ex animo vera- ci, si per ipsos non obitaret, omnibus promiscuè con- ferre voluisse. Porro electio ordinis illius, quoad de- cursum Angelorum & hominum in statu innocen- tia, & quoad ordinem gratiae illius status, licet fue- rit praedestinatio quoad eos Angelos, quos in eo or- dine per talia auxilia pro ipsorum arbitrio peruen- turos in vitam aeternam prouidebat, quoad homines tamen & eos Angelos, quos pro suo etiam arbitrio & culpa prouidebat ad eam ex illo statu non per- uenturos, solum habuit rationem prouidentiae cir- ca beatitudinem, coniunctam habentis voluntatem permittendi peccata, propter quae prouidebat eos ad eam non peruenituros. Ratione verò peccato- rum, quae ita in Angelis prouidit futura, quoniam non statuebat eorum lapsum reparare, habuit vlti- rius adiunctam voluntatem eos excludendi à re- gno caelesti, atque plebs tedi cruciatibus aeternis, per quam ratio reprobationis illorum fuit completa.

Meditandus est deinde Deus, illo eodem actu, quo totum ordinem qui à principio vsque ad finem saeculi futurus est elegit, quo ad voluntatem donan- di Christum redemptorem, atque ordinem gratiae, qui per Christum (loco eius, quem Adamus amisit) successit, voluisse etiam ex animo promiscuè omnes

Molina in D. Thom.

A homines, iam in Adamo lapsos: in vitam aeternam perducere, gratumque illi esse, tum vt singuli salu- tem suam diligenter eurent, ad vitamque aeternam perueniant, tum etiam vt à ceteris ad eum finem diligenter adiuuètur, iuxta illud 1. Thess. cap. 4. *Voluntas Dei sanctificatio vestra*, & illud 1. ad Timo- theum 2. Vbi, cum Paulus iussisset fieri orationes pro omnibus hominibus, addidit: *Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri*: (vt multa alia Scripturae lo- ca praetermittamus.) At ita voluisse omnes homines iam lapsos saluos fieri, vt propter rationes, quas quaest. 22. art. 1. & alibi reddidimus, in poenamque peccati, voluerit id, non solum dependenter ab arbi- trio cuiusque aduortorum, sed etiā cum longè ma- iori eorum difficultate & periculo, quoad eos verò qui ad vsum rationis non perueniunt, dependen- ter à causis naturalibus, cursuque vniuersi, & ab ar- bitrio aliorum, qui eis remedium contra originis peccatum applicarent: denique quoad vtriusque magna ex parte dependenter à conatu Ecclesiae, parentum, cursuque vniuersi, quoad ceteras causas liberas, in quarum potestate firmum est docere, & in- formare alios de iis, quae ad salutem sunt necessaria, verbòque & exemplo ad eum finem permouere, vel desides ea in parte esse, aut etiam eos peruerte- re, occasionemque ruinae illis praebere.

B Porro electio ordinis illius, quoad voluntatem donandi Christum, & ordinem gratiae, quae in statu naturae corruptae hominibus confertur, simul fuit, tum electio & praedestinatio Christi, quatenus ho- minis, vt per vnionem hypostaticam simul esset filius Dei, primus praedestinatorum ad gloriam, ca- put hominum atque Angelorum, vniuersorumque Dominus, in cuius honorem & gloria cuncta crea- ta redundarent, tum etiam electio in Christo, & per Christum mortalium omnium, qui meritis & gratia ipsius in vitam aeternam peruenient. E- tenim voluntas donandi Christum hominibus lapsis, & per Christum totum ordinem gratiae, qui post la- psam primorum parentum à principio mundi vsque ad consummationem saeculi in diuersis Ecclesiae militatis statibus multipliciter fluat, quique multò vberiorè habet effectum, si per homines ipsos non staret, ratione habuit diuinae prouidentiae circa bea- titudinè cōparatione mortalium omnium, qua per Christum, & in Christo omnibus ad beatitudinè de- nudò prouisum est: cōparatione verò eorum, quos Deus ea via pro libertate arbitrij ipsorum, aut appli- cato illis remedio cōtra originale peccatū, si ad vsum rationis non peruenirent, peruenturos prouidit in vi- tam aeternam, fuit praedestinatio in Christo & per Christum. Quare actu illo simul cetera omnia, quae ad naturam & gratiam spectant, ordinavit in Chri- stum tamquam in finem: & incarnationem ipsam at- que Christum, licet expetiuerit, vt ideo essent, quia in se ipsis sunt maius bonum quàm cetera crea- ta, vicissim tamen voluit, vt forent in reparationem ge- neris humani, tamquam in partem finis integri, sine qua, iuxta verisimiliorem sententiam, non foret Christi incarnatio. Omnia tamen (etiam ordinem Angelorum atque hominum in statu innocentiae) tandè in se ipsum tamquam in finem retulit, atque in admirandam suorum omnium attributorum ostē- sionem & cōmensationem, vt saepe dictum est.

C Ex his omnibus quibus iam facile intelliget, nul- lam fuisse, vel electionem, vel praedestinationem hominum in vitam aeternam, nisi in Christo & per Christum, hoc est, ex meritis & gratia illius, vt art. 1. disputatione 2. & art. 3. ex parte dictum est.

Id id illud

Prædesti- natio Chri- sti hominis & electio qualiter facta.

Christus causa præde- stinationis hominum.

Illud præterea animaduertendum est, quemadmodum supra dicebamus, electionem ordinis Angelorum atque hominum in statu innocentia, ita habuisse rationem prouidentia circa vitam æternam comparatione hominum atque eorum Angelorum, quos Deus prouidebat ad eam proprio arbitrio & culpa non peruenturos, ut adiuncta haberet voluntatem permittendi illorum lapsum in peccata: & ulterius voluntatem excludendi dæmones à regno cælesti, eosque æternis suppliciis cruciandi, per quam ratio æternæ reprobationis illorum completa fuit: ita etiam electionem Christi, & ordinis gratia, quæ per Christum in statu naturæ corruptæ hominibus confertur, ita habuisse rationem diuinæ prouidentia circa vitam æternam comparatione eorum hominum, quos Deus per illa auxilia prouidebat ad eam non peruenturos, ut adiunctam haberet, tum voluntatem permittendi lapsum eorum in peccata lethalia, quæ propria, aut primi parentis libertate ac culpa prouidebat futura, atque perseuerantiam in illis usque ad finem vitæ, tum etiam voluntatem excludendi illos propter eiusmodi peccata prauis à beatitudine, per quam voluntatem ratio æternæ eorum reprobationis completa fuit.

MEMBRUM VIII.

Appendix præcedentis.

Non desuere, qui arbitrati sint, me præcedenti membro hanc confecisse argumentationem: Deus vnico simplicissimo actu suæ voluntatis ex æternitate voluit quicquid voluit: ergo videntur omnino exterminanda instantia Scoti & aliorum, &c. quasi in ea sententia sim, in diuina volitione, propter illius simpliciter nullam posse distingui prioritatem & posterioritatem nostro intelligendi modo cum fundamento in re.

Obiectio 1. Tunc verò argumentantur, me repugnare mihi: met ipsi, qui alibi doceo, Deum prius voluntate antecedente, seu conditionata, voluisse omnes homines saluos fieri, & posterius absoluta voluntate quibusdã voluisse beatitudinẽ, aliis verò damnationem.

Obiectio 2. Item, qui membro præcedente doceo, Christum primum esse prædestinatorum, & contrarium cum Scriptura sacra pugnare: cum tamen id verum esse nõ possit, nisi in voluntate diuina prioritas distinguatur, qua Christum ante alios prædestinauerit.

Obiectio 3. Quod si, inquit, in diuina volitione necessario concedenda est prioritas & posterioritas nostro intelligendi modo: eò quod actus ille, licet sit simplicissimus, virtute tamen continet multos: sanè nulla est causa cur in ea distingui non possint aliqua instantia, si non qualia ab Scoto, certè qualia ab aliis distinguuntur.

In tribus Si ea, quæ membro præcedente dicta sunt, rectè *ouentibus in* expendantur, simulque ea, quæ in antecedentibus remissimus ad eum locum, facillè comperietur, in tribus tantum euentibus, qui ad rem nostram spectabant, nos reuicere ibi instantia, seu prioritates nostro intelligendi modo, in quibus vnũ sit volitum à Deo, aut cognitum absolute futurum, ante aliud.

Primus. Primus est, quando ordines aliqui ita sunt inter se complicati, ut, quam in vno determinatè sint futura, mutuo pendent ex iis, quæ in alio aut aliis futura sunt. Quatenus enim futura in vno ordine mutuo pendent ex futuris in aliis, admittenda non sunt instantia, in quibus, quæ pertinent ad vnũ ordinem, volita aut cognita à Deo sint absolute futura, antequam volita, aut cognita sint, quæ perti-

nent ad alios. Hac ratione membro præcedente reiecit prioritatem, quam Caietanus introducere tentauit, quæ vniversim prius à Deo cognoscetur absolute futura, quæ pertinent ad ordinem naturæ, quàm quæ pertinent ad ordinem gratia, & prius quæ pertinent ad ordinem gratia, quàm quæ pertinent ad ordinem vnionis hypostatice.

Secundus, quando fines aliqui voliti sunt, vnus dependenter ab alio, aut non sine alio. Vnde quia sicut credendum est, Deum permiffurum non fuisse ruinam totius generis humani peccato Adami, nisi feliciter reparaturus illud esset per Christum: sic, iuxta communioem Patrum sententiam, futura non fuisset incarnatio, nisi simul in reparationem generis humani, tamquam in partialem & adiunctum finem, esset volita: consequens est, ut admittendum non sit instans, in quo prius incarnatio fuerit absolute volita, aut fuerit cognita absolute futura, quàm volita & cognita fuerit absolute futura reparatio generis humani per Christum, ut Scotus volebat, sed simul vtrumque fuerit volitum: reparatio quidem in laudem & honorem Christi: Christusque ipse atque incarnatio in reparationem generis humani tanquam in partem finis integri ad quem fuit volita, & sine quo volita non fuisset, atque adeo fit, ut simul vtrumque fuerit cognitum absolute futurum.

Tertius est, quando finis neque volitus, neque proinde cognitus est absolute futurus, nisi dependenter à mediis. Vnde, quia Deus non voluit hominibus beatitudinem, nisi tamquam præmium, ad quod si adulti essent, peruenirent per propria merita, quæ gratia ipsius (& meritis Christi post Adæ peccatum) niterentur: sanè non prius absoluta voluntate voluit Deus eis præmium, ad illudque eos elegit, quàm videret, vellètque illis media ad illud accomodata, atque adeo quàm per illa media eos prædestinaret. Sicut pater familiars non prius vult mercenario absoluta voluntate denarium diurnum, quem in præmium & finem suorum laborum illi proponit, quàm prouideat labores & merita illius: eò quod dependenter ab illis eum illi velit.

Certè nostra hac doctrina omnino cõsentit cum voluntate Dei antecedente, qua omnibus, quos creare statuit, sempiternam suam beatitudinem voluit, in eumque finem verè, & non fictè, eos creauit. Qua enim omnes ad beatitudinem creabat, creare vult statuebat, sed tamquam in finem, & præmium, ad quod vel propria libertate, ac meritis gratia suæ innoxii, vel Christi meritis (mediis quibusdã eis applicatis) peruenirent: omnibus sanè eo ipso voluit beatitudinem, sed voluntate conditionata, si per ipsos aut primum parentem, vel, post Adami peccatum, per concursum vniversi, aut alios, qui media applicarent, non stare. Quare cum is, qui in præmium, & sub conditione mediõrum vult finem alicui, non prius absolute velit illi finem, quàm videat, & (quatenus ab ipso pendent) voluntate absolute velit illi media: consequens profectò est, ut ex antecedente & conditionata voluntate, qua Deus omnibus voluit beatitudinem, intelligatur, nemini absolute eam voluisse, ac proinde neminem ad illam absolute elegisse, nisi per absolutam etiam mediõrum voluntatem ac prouisionem, quod conditio impletur, sine qua nemini beatitudinẽ voluit. Hoc autem nihil aliud sanè est, quàm neminem elegisse nisi in Christo, ac per media, quæ ita ex Christo in illum deriuari voluit, ut per ea (cooperante suo arbitrio, si adultus esset) perueniret in beatitudinem. Eligere verò hoc modo, idem omni

Reprobatio
non antecedit
voluntatem
permittendi
peccata,
sed in eis
liberandi
que ad sine
vult.

omnino est, quod praedestinare in Christo, & per Christum: unde sequitur manifeste, admittendam non esse electionem ad beatitudinem, quae praedestinationem antecedit. Cum autem, quamvis praedestinationis non detur causa, reprobationis tamen, ac reiectionis a beatitudine causa sint peccata praevia futura, multo minus admittenda erit voluntas absoluta reiciendi a beatitudine aliquos, quae antecedit voluntatem permittendi peccata, in eisque reprobi voluntate praevia futuris, illum obdurandi usque ad finem vitae: de qua re diximus art. 3. & dicemus disputatione vltima.

Ecce explicavimus instantia, quae adversus Scotum, Caietanum, ac Durandum supra articulo 3. citatum, & quosdam alios, membro praecedente, ratione, quam obiciens truncatam retulit, reicere intendimus. Id quod facile poterat intelligere: tum ex serie ipsa nostrae doctrinae, atque ex nostro instituto: tum etiam quia initio eius paragraphi, in quo ratio illa continetur, manifeste indicavimus, nos non loqui universim, sed sermonem ad nostrum contrahere institutum, idque illis verbis: *quare quod ad praesens institutum atinet, consensu, &c.* quasi dixerimus, interim alia non curamus, neque ad illa nostrum extendimus sermonem: tum denique ex ipsamet ratione. Neque enim antecedens integrum, unde conclusionem illam deduximus, sunt verba illa: *denique cum unico simplicissimo actu suae voluntatis, praeviaque plenissima deliberatione seu cognitione circa res omnes, voluerit ex aeternitate, quicquid voluit, sane, &c.* quasi ex simplicitate actus voluntatis divinae intenderimus inferre universim, neque in ipsa volitione, neque in volitis esse quicquam, nostro intelligendi modo cum fundamento in re, volitum prius alio: sed ea verba solum sunt pars quaedam antecedentis, eaque non praecipua, sed coadiuvans dumtaxat integrum antecedens. Praemissa namque a principio illius paragraphi plenissima cognitio, seu deliberatione Dei ex parte ipsius intellectus ante actum suae voluntatis, quae ad nostrum institutum inferendum inferuebat, rationem conficere incepimus ab illis verbis: *cum vero habitudines, &c.* ut vel ex punctuatione ipsa luce clarius constat. Ea vero tota sic habet: *Cum vero habitudines suae, utriusque omnium inter se plenissime cognosceret, integrumque illi esset, non velle permittere ruinam generis humani, nisi per Christum felicissime vellet ei subvenire, neque item velle incarnationem, nisi tamquam partis suae integri adiunctam haberet reparationem generis humani: cum etiam non solum ante ruinam generis humani, sed etiam post illam, nulli adultorum voluerit sempiternam beatitudinem, nisi dependenter a proprio usque liberi arbitrii cuiuscumque eorum, imo neque parvulis, nisi dependenter a remedio contra peccatum originis per usum liberi arbitrii aliorum exhibito, ut de fide constat: denique cum unico simplicissimo actu suae voluntatis, praeviaque plenissima deliberatione seu cognitione circa res omnes, voluerit ex aeternitate quicquid voluit sane exterminanda omnino videntur instantia Scoti & aliorum, in quibus in statuenda incarnatione, praedestinando Christo cum ceteris beatis, aut reprobando ceteris hominibus, Deus unum voluerit ante aliud, aut per scientiam liberam prouiderit unum ante aliud, &c.* Hoc autem non est negare omnem prioritatem nostro intelligendi modo in voluntate divina, quasi nobis ipsis repugnemus, qui quaestione 14. articulo 13. disputatione 16. §. *Hinc secundo*, diximus, actum divinae voluntatis prius natura esse liberum & indeterminatum ad unum, & posterius in eodem nunc aeternitatis esse determinandum ad unum,

Molina in D. Thom.

A vt de nostra voluntate in instanti temporis eodem articulo 13. disputat. 4. dixeramus: & qui, tum in locis, quae nobis obiciuntur, tum etiam in aliis in hac prima parte, prioritatem & posterioritatem in actu voluntatis divinae comparatione diversorum obiectorum constituimus.

Hinc iam constat, primum eorum, quae nobis obiciuntur, nullius esse momenti.

Quod ad secundum de Christi praedestinatione attinet, sane integrum relinquimus, si praedestinatio Christi cum praedestinatione singulorum hominum in particulari comparetur, priorem esse nostro intelligendi modo praedestinationem Christi, quam praedestinationem singulorum, qui in ipso praedestinati sunt, tamquam causam & exemplar praedestinationis ceterorum, & tamquam finem, principium, ac fontem, unde media praedestinationis ceterorum derivata sunt, ut in eodem ipso membro subiungimus. Etenim licet Christi praedestinatio non antecedit voluntatem absolutam redimendi generis humanum per Christum, & per consequens praedestinati in genere homines aliquos in Christo, antecedit tamen singulorum praedestinationem, qui ab ipso sunt redempti. Neque enim sicut volitio, ut esset incarnatio & Christus, adiunctam habet redemptionem generis humani, tamquam conditionem sine qua non essent volita: ita praedestinatio Christi habet adiunctam praedestinationem huius vel illius in particulari, tamquam conditionem, sine qua praedestinatio Christi non esset volita.

Ad vltimum, quod nobis obicitur, iam dictum est, quousque membro praecedente reiciamus instantia, seu prioritatem & posterioritatem in divina volitione.

MEMBRUM IX.

Quantum integer effectus praedestinationis a libero adulti arbitrio pendat.

Hls omnibus ita examinatis ac constitutis, antequam subiiciamus nostram de praedestinatione sententiam (quam correctioni sanctae matris Ecclesiae, ut & caetera nostra submitimus) illud in primis admonuerim, multum interesse inter praedestinationem eorum, qui ante usum rationis e vita decedunt, & eorum qui ad eum perveniunt (illos omnes parvulorum, hos vero adultorum nomine, deinceps significamus). Etenim in praedestinatione & reprobatione parvulorum solum agebatur de gratuitis donis consequendis, aut amittendis: parvuli namque reprobari in reliquis perinde se habebunt, ac si in solis naturalibus fuissent constituti. Imo post diem iudicii, cum ipsorum animae suis fuerint corporibus restituta, ab omnibus molestiis, & arumnis, quibus in hac mortali vita subiaceamus, supernaturaliter liberabuntur, melioremque in naturalibus vitam, vitio omni mentis, & corporis immunem, in perpetuas aeternitates ducunt, quam vllus unquam mortalium duxerit. Quia ergo in praedestinandis, aut reprobandis parvulis, solum agebatur de gratuitis donis consequendis aut amittendis: mirum non est si quemadmodum per aliena tantum merita, Christi videlicet Servatoris nostri, praedestinantur: ita propter aliena tantum demerita ad ipsos derivata, neque propter peccatum, non sua, sed primi parentis voluntate commissum, ad ipsosque naturali propagatione transfusum, eisque inherens, reprobantur. Mirum item non est, si, post innocentiae statum amissum, nec vitam aeternam consequi, nec

Dd 2 penam

Ad primam obiectionem.

Ad secundam.

Praedestinatio Christi prior ceterorum hominum praedestinatione.

Ad tertiam.

Praedestinationis parvulorum & adultorum discrimen.

pœnam damni æternam euadere, in eorum potestate collocatum sit: sed vtrumque ex cursu vniuersi, & causis potentibus eos, vel antequàm nascantur, vel baptismum suscipiant interire, atque ex aliena industria & voluntate liberè eis applicante, aut non applicante remedium contra originis peccatum, id totum pendeat.

In prædestinatione verò & reprobatione adultorum, cum de sempiterna felicitate cum acerrimis æternisque cruciatibus commutanda ageretur, ratio ipsa postulabat, vt (Deo ad merita vitæ æternæ, quæ solis adultorum virtutibus comparari non poterant, opitulanti parato) in manu consilij sui collocarentur, vt vel propriis meritis, vitæ saltem æternæ, vel certè interueniente propria industria (quod dixerim propter eum, qui attritus solùm dum sui erat compos, è vita discedit, sacramento post amissum vsum rationis suscepto) vel demeritis propriis; ad vitam aut ad mortem æternam, vt mallerent, peruenirent: sed quod re ipsa ita effectum esse Scripturæ sacræ vbique testantur. Quò fit, vt omni prorsus dubio semoto affirmandum sit, nullum adultum prædestinatum esse in vitam æternam, nisi per propria merita, quæ auxiliis & donis diuinis nihil omnino impediuntibus, in potestate liberi arbitrij situm sit, re ipsa habere, vel non habere, vt maluerit: qua de causa laudi & merito illi tribuuntur. Intellige, vel certè interueniente propria industria: quod addo, propter adultum illum de quo paulò ante locuti sumus. Simul obserua, me non dixisse, adultos prædestinatos esse propter propria merita, sed per propria merita: illud enim esset falsum: hoc autem est verum. Hinc etiam fit, vt nullus adultorum reprobatus sit ad cruciatum æternos, nisi propter propria demerita, quæ re ipsa habere, aut non habere, in potestate liberi sui arbitrij sit collocatum, eaque de causa vituperio, æterna punitione dignissimo, cuique tribuitur. Nullus ergo Catholicorum à quocumque adulto prædestinato potest negare propria merita, quæ nihil omnino impediunt diuina prædestinatione in eius potestate est præstare, aut non præstare. Imò neque negare potest proprias dispositiones ad fidem, primam gratiam, & alia dona, quæ licet à gratia excitante & cooperante pendeant, at tamen nihil omnino impediunt diuina prædestinatione, in potestate liberi arbitrij eas habere, aut non habere, situm est. Quare quantum in Concordia quæstione 14. articulo 13. multis disputationibus ostensum est, nihil impediunt diuina gratia, à nobis pendere bonum vsum arbitrij nostri, quo vel ad gratiam disponimur, vel eam adeptæ exercemus opera incrementi illius, & gloriæ meritoria, in eaque perseveramus, tantundem, nihil omnino impediunt diuina præscientia & prædestinatione, dicendum est, à nobis ipsis, nostraque innata libertate, simili modo pendere, atque adeò, nihil vel prædestinatione, vel reprobatione Dei æterna impediunt, in potestate nostra esse, vel ita re ipsa operari, vt vitam æternam consequamur, vel etiam eo modo, vt ab ea in extremam miseriam descēdamus. Quæ omnia, & quam ratione cum æterna prædestinatione & reprobatione consentiant, ostendere proponimus. Neque dubito quin ea, quæ à me modo paucis comprehensa sunt, de fide sint, si quæ in Concordia toto articulo 13. quæstione 14. & articulo 6. quæstionis 19. & quæ hæc, & præcedente quæstione dicta sunt, expendantur.

In prædestinatione adultis duo sunt oculos habenda.

Duo deinde in prædestinatione adulti ante oculos habenda sunt. In primis adultus ipse, qui ex æ-

ternitate est à Deo prædestinatus, vt cum donis, quæ Deus ex æterna prædestinatione statuit illi conferre, per suum arbitrium cooperetur suam salutem, in vitamque æternam perueniat. Secundo loco dona ipsa, quibus Deus æterna sua prædestinatione statuit illum adiutare, perducereque in vitam æternam: quæ dona, vt à Deo per prædestinationem æternam proficiuntur, effectus sunt prædestinationis.

Vt ergo interim solùm loquamur de effectibus supernaturalibus: quos integer effectus prædestinationis adulti includit, exemplum, quo dilucidior res fiat, in eo adhibeamus, qui, adultus cum sit, ad fidem vocatur, ex infidelique fidelis ac iustus efficitur, & decursu temporis, vt fieri solet, sæpe à gratia decidit, illamque recuperat, tandemque per bona opera in gratia vltimò accepta fructificat & crescit, ad extremamque vitæ spiritum in ea perseuerat, & vitam æternam pro meritorum, ac gratiæ quantitate consequitur. Quod enim de integro effectu prædestinationis talis hominis dictum fuerit, facile effectui prædestinationis cuiusvis alterius adulti, paucis mutatis, accommodabitur.

Ex his igitur, quæ in Concordia quæstione 14. articulo 13. præsertim à disputatione 8. & à disputatione 35. explicata sunt, nemini dubia esse debent, quæ sequuntur. Primum est, licet habitus fidei, spei, caritatis, primæque gratiæ gratum facientis, qua iustificamur, à solo Deo efficienter producantur, neque sub nostrum meritum cadant, pendere tamen de lege ordinaria à propria dispositione adultorum, qua per liberam cooperationem proprii arbitrij, coadiuante auxilio diuinæ gratiæ præuenientis, atque excitantis, se disponunt. Item licet incrementum gratiæ gratum facientis, quod post iustificationem in progressu vitæ adultis infunditur, & gloria, quæ in termino vitæ adultis prædestinatis confertur à solo Deo efficienter producantur, pendere tamen à proprio merito adultorum, quo per liberum sui arbitrij influxum, cooperante diuina gratia, eiusmodi incrementum gratiæ gratum facientis, & gloriam promerentur. Pendere item à positio, aut negatio libero vsu sui arbitrij, quo à lethalibus peccatis vsque ad terminum vitæ liberè, tentationibus resistendo, ac difficultates superando, abstinent, eaque ratione gratiam vsque ad finem vitæ liberè conferunt. Quamuis non negandum sit, si partem aliquam gratiæ gratum facientis in progressu vitæ ex opere operato, vt vocant, virtute alicuius sacramenti recipiant, neque illam, neque gloriam, quæ illi respondet, propriis meritis, sed Christi dumtaxat recipere: vtrumque tamen dependenter ab vsu proprii arbitrij, quo tale sacramentum liberè suscipere voluerunt, atque à propria dispositione, qua ad illud suscipiendum se aptauerunt. Quò fit, vt adulti, licet effectus supernaturales prædestinationis connumeratos à solo Deo efficienter recipiant, nihilominus eos dependenter à libero vsu proprii arbitrij, modo paulò ante explicato, recipiant. Neque hac in re vllam video esse controuersiam aut difficultatem.

Secundum est, actus supernaturales liberi arbitrij, quibus adultus infidelis, à Deo per auxilium gratiæ præuenientis excitatus, liberè se primò disponit ad fidem, vel spem, vel gratiam suscipiendam, pendere tamen à Deo per gratiam præuenientem, tum etiam à libero influxu adulti per proprium arbitrium influentis, qui indifferenter potest, vel cooperari ad eos actus cum præueniente & excitante gratia, vel non cooperari, aut etiam ab ea dissentire, cassamque illam reddere

Prædestinationis effectus.

Prædestinationis adulti supernaturalis effectus quantum à libero vsu arbitrij pendet, & quantum à Deo.

compara

comparatione actuum, ad quos Deus per illam liberum adulti arbitrium inuitat. Qui autem sint eiusmodi actus, & qua ratione à nobis & à Deo fiant, imò quouſque gratia etiam præueniens à conatu Eccleſiæ, atque à libero nostro arbitrio, iuxta leges à Deo præſcriptas, pendeat, locis ſuperius citatis explicatum eſt. Ex eiſdem etiam locis patet, ſupernaturales actus, quibus adulti, poſt adeptam primam gratiam, incrementum illius, & gloriæ promeretur, à libero adulti influxu in eos, atque à gratia gratum faciente iam adeptæ, aliſque interdum auxiliis diuinis ſimul concurrentibus, dependere. Merita namque noſtra, ita ſunt noſtra propter liberum influxum, quo ad illa concurrimus, & à quo pendet, vt ſimul ſint dona Dei propter gratiam, & dona, per quæ nobiſcum cooperatur, à quibus non minus, imò multò magis dependent. Vſus denique liberi arbitrij, quo adultus iuſtificatus in gratia ſemel accepta, à lethaliſus peccatis abſtinet, omnes tentationes, ac difficultates ſuperando, diu perſeuerat, vt ex eiſdem locis eſt manifeſtum, pendet, tum ab arbitrio ipſo, quod, & conſentire, aut non conſentire in peccata, & tentationibus ſuccumbere, aut repugnare, pro vt maluerit, poteſt, tum etiam à diuino auxilio, ſine quo diu in gratia perſeuerare non poteſt, quin ſuccumbat, atque in lethale peccatum deuoluatur.

Merita noſtra ſunt noſtra, & dona Dei.

Ex his omnibus illud in primis non obſcurè deducitur, totum, & ſingulas partes eius ſupernaturalis vſus liberi arbitrij, qui in integro effectu prædeſtinationis adulti includitur, ſiue iſ ſit vſus, quo adultus liberè ad fidem, ſpem, caritatem, & primam gratiam ſe diſponit, ſiue quo, poſt acceptam iuſtitiam, liberè exercet ſupernaturalia opera, quibus incrementum gratiæ, & vitæ æternæ promeretur, à peccatis abſtinet, difficultates ſuperat, tentationibusque reſiſtit, habere duas cauſas liberæ, & à qualibet earum tanquam à parte vnius integræ cauſæ pendere. Prior ac præcipua Deus eſt, qui per ſua dona, concurſum, & auxilia cooperatur totum illum bonum vſum, & ſingulas illius partes. Poſterior ac minus præcipua, ipſum arbitrium, quod libero ſuo influxu ad eundem ſupernaturalem ſuum vſum, & ſingulas illius partes cooperatur. Quare quemadmodum totus, & ſingula illius partes, à Deo pendet & efficiuntur: ita etiam à libero ipſo arbitrio. Sicut item, ſi Deus ſupernaturaliter in illum, & in ſingulas illius partes nolle influere, omnino non eſſent: ita ſi arbitrium ipſum, vt poteſt, in ſingulas illius partes non cooperaretur, penitus non eſſent. Quæ omnia latè in Concordia explicata ſunt quaſtione 14. articulo 13. Si ergo bonus vſus ſupernaturalis arbitrij, & ſingula illius partes ſpectentur, vt prædicto modo à Deo, tanquam à quadam parte totius cauſæ proficiſcuntur, bonus vſus liberi arbitrij includitur in integro effectu prædeſtinationis adulti, tanquam pars quadam illius. Si verò ſpectetur, vt præciſè ab arbitrio creato emanat tanquam ab altera parte integræ illius cauſæ, habet ſe ex parte prædeſtinati, eſtque id quod Deus ab eo exigit, vt cooperetur etiam ad ſuam ſalutem, digniſque præmio æterno per propria merita, quæ dona etiam ſunt Dei, efficiatur. Atque hac ratione diximus ſuprà, in prædeſtinatione adulti duo eſſe ante oculos habenda: tum adultum ipſum, qui ex æternitate eſt à Deo prædeſtinatus, vt, cum donis, quæ ex prædeſtinatione æterna ſtatuit illi conferre, per ſuum arbitrium cooperetur ſuam ſalutem, vitæque æternam conſequatur: tum dona quibus ex æterna prædeſtinatione ſtatuit illum in tempore

Liberi arbitrij bonus vſus totus eſt à Deo, & totus à nobis.

Molina in D. Thom.

A in vitam æternam perducere: eaque dona, vt à Deo per prædeſtinationem æternam proficiſcuntur, eſſe effectus prædeſtinationis. Etenim quemadmodum in deſtinatione ſagitta in ſcopum, aliud eſt ſagitta, quæ deſtinatur, aliud viſ quæ illi à ſagittario imprimitur, qua in ſcopum ab eo deſtinari dicitur: ſic etiam in deſtinatione, qua adultus à Deo, vt per ſuum arbitrium non ſolum propria ſponte, ſed etiam propria libertate & meritis in vitam æternam deueniat, eo modo deſtinatur, vt, ſi velit, deficere ab ea poſſit, aliud eſt id, quod ita deſtinatur, nempe adultus ipſe ſua innata libertate præditus, in manuque conſilij ſui conſtitutus: aliud verò media, quibus à Deo deſtinatur, adiuuarique conſtituitur, vt cooperando per ſuum liberum influxum in vitam æternam perueniat. Quò fit, vt ex parte adulti prædeſtinati non ſolum ſeſe habeat adultus ipſe, ſed etiam ipſius innata libertas, atque adeò liber influxus & cooperatio, vt præciſè ab arbitrio ipſo emanat: ex parte verò Dei prædeſtinantis, prædeſtinationiſve diuinæ, ſeſe habeant omnia, quibus illum adiuuare, in vitamque æternam, tam per ſe immediatè, quam per cauſas ſecundas, perducere conſtituit, quæ omnia vt à Deo (etiam bonus ipſe vſus liberi arbitrij, vt à Deo cooperante efficitur) effectus ſunt prædeſtinationis. In partibus verò eiſmodi boni vſus liberi arbitrij nihil omnino cernitur profectum à Deo, quod non idem ab arbitrio creato emanet, & e conſtratio: quin potiùs, quicquid in illo eſt, totalitate effectus, vt vocant, totum eſt à Deo, totumque ab arbitrio creato: ab vnoquoque, vt à parte totius cauſæ, ab vtroque ſimul, vt à cauſa integra, non excluſis interim aliis cauſis, ſi quæ ſimul concurrant.

Liberi arbitrij bonus vſus totus eſt à Deo, & totus à nobis.

D Illud tamen adinaduertendum eſt, quatenus ille bonus vſus emanat ab arbitrio creato, in Deum etiam referri: tum vt in autorem ipſius arbitrij, qui in ſimiles bonos vſus vim illam hominibus contulit: tum vt in eum, ex cuius generali concurſu quicumque arbitrij influxus pendet: tum etiam tanquam in eum, qui ſuis ſupernaturalibus donis, auxiliſve præuenientis gratiæ, arbitrium ipſum inuitat & alliciat, vt conſenſum præbeat ad eiſmodi vſus ſupernaturales: vt enim in Concordia quaſtione 14. art. 13. diſputatione 8. & aliis explicatum eſt, ſæpe arbitrium neque quoad ſubſtantiam actus, hoc eſt, ad ſimiles vſus naturales, influeret, niſi præueniente gratia alliceretur, & inuitaretur: tum denique tanquam in eum, qui cooperando per eadem gratiæ dona in actus ad quos arbitrium ipſum cooperatur, efficit vt vſus ille, cooperatiõe arbitrij, in re ſit ſupernaturalis, vt ſæpe explanatum eſt. Semper tamen Deus arbitrio innatam libertatem, vt conſentiar, aut non conſentiar, influat, aut nõ influat, cooperetur, aut non cooperetur, relinquit: quam ideò per liberum arbitrium homini inſitam eſſe voluit, vt in manu conſilij ſui conſtitutus, dominus eſſet ſuarum actionum, eaque ratione, nihil prædeſtinatione impediente, virtutis ac vitij, meriti & demeriti, laudis ac vituperij, præmij & ſupplicij capax re ipſa eſſet: id quod Scripturæ & Concilia paſſim, vt videbimus, teſtantur.

F Illud eſt obſeruandum, quamvis de re aliqua, quæ effectus ſit prædeſtinationis, vt de ſupernaturali bono vſu arbitrij hominis prædeſtinati, concedendum ſit habere Deum & hominem tanquam duas partes vnius cauſæ liberæ, à quarum qualibet efficienter ſit ac pendeat: nihilominus concedendum non eſſe, eundem ſupernaturaliſe.

Comparatione Dei ſolum dicitur aliquid prædeſtinationis effectus, nõ ita comparatione alterius cauſæ.

lem bonum vsum, quatenus effectus prædestinationis est, habere aliam causam, quam Deum. Etenim, ut solius Dei est in vitam æternam prædestinare, ita solum comparatione Dei dicitur aliquid effectus prædestinationis, quatenus videlicet ab eo per prædestinationem ac præordinationem æternam mediatè vel immediatè tãquam à causa emanat. Quæ admodum enim calor ab igne productus in aquam, licet simul sit effectus ipsius ignis tamquam causa particularis, Dei tãquam causæ vniuersalis, & aquæ tamquam causæ materialis, atque ab his tribus causis in diuerso genere & gradu causæ simul sit ac pendeat: nihilominus non habet rationem effectus in genere & gradu causæ efficientis particularis, nisi solum comparatione ignis, quatenus præcisè illo modo ab eo emanat: quod verò in genere & gradu causæ efficientis maximè vniuersalis sit effectus, habet solum comparatione Dei: & quod sit effectus in genere causæ materialis, habet solum comparatione aquæ: ita licet supernaturalis vsum arbitrii simul habeat quod sit effectus Dei & arbitrii creati: quod tamen sit effectus prædestinationis, non habet comparatione arbitrii creati, sed comparatione Dei, quatenus ab eo mediatè vel immediatè per prædestinationem æternam emanat: maximè cum, ut explicatum est, ut emanat ab arbitrio creato, habeat se ex parte rei prædestinatæ, non verò prædestinationis.

A licorum nullus negare audebit, aut potest. Item dixi, singulas partes totius boni vsum liberi arbitrii talis adulti, à puncto, à quo primò ad fidem vocatur, vsque ad terminum vitæ, habere duas causas liberas, à quarum qualibet tãquam à parte vnius integræ causæ ita pendet, ut si influere definat, ut liberè vnaquæque earum potest, talis pars boni vsum liberi arbitrii non sit. Priorem ac præcipuam esse Deum, qui per sua dona, concursus, & auxilia cooperatur totam illam partem boni vsum liberi arbitrii. Posteriori verò ac minùs præcipuam esse ipsius arbitrium, quod motum, adiutum & excitatum à Deo, ita liberè influit, ut in potestate ipsius sit nõ influere, efficiereque, ut talis pars boni vsum liberi arbitrii non sit, ut de fide in Conci. Trident. est definitum, & quam sæpissimè à nobis est demonstratum. Præterea dixi, quamcumque cuiusmodi partem boni vsum liberi arbitrii, quæ modo explicato ab influxu Dei, & arbitrii adulti, tamquam à duabus partibus vnius integræ causæ pendet, esse vnicum simplicissimum actum, vnicamque simplicissimam rationem formalem, quæ proinde tota totalitate effectus, & est à Deo per prædestinationem æternam, donaque, ac subsidia ipsius, quibus in tempore liberum arbitrium ad eam comproduendam adiuuatur, & tota est ab arbitrio ad illam cooperante: neque in ea posse designari vnum reale aut formale, quod sit à Deo, & non ab arbitrio, & aliud, quod sit ab arbitrio, & non à Deo.

Boni vsum liberi arbitrii partes à Deo & à nobis pendet.

Boni vsum arbitrii singula partes sunt à Deo, & tota ab arbitrio.

Singula eiusmodi partes effectus sunt prædestinationis.

Partes vsum arbitrii, præcisè ab arbitrio emanant, non sunt effectus prædestinationis.

Bonus vsum arbitrii, non sit à arbitrio emanans, in Deum sit.

MEMBRUM X.

Appendix præcedentis.

Quidam aduersus nostram doctrinam membro præcedente contendunt, bonum vsum liberi arbitrii, quo ad primam gratiam disponitur, etiam ut præcisè à nostro arbitrio procedat, effectum esse prædestinationis, argumentanturque in hunc modum.

Argumentum.

Gratia præueniens, quæ prædestinationis est effectus, non solum concurrat ad bonum illum vsum liberi arbitrii, cooperando, & influendo in eum actum vnà cum libero arbitrio, sed etiam mouendo arbitrium, ut ad eliciendum eum actum concurrat: ergo actus ille, etiam ut est à libero arbitrio, est effectus gratiæ præuenientis, & per consequens prædestinationis.

Quod prædestinatur quid.

Membro præcedente dixi, in adulti prædestinatione id, quod prædestinatur, esse hominem ipsum adultum cum sua innata ac naturali libertate, quam, non ex prædestinationis dono, sed ex sua natura habet, communisque est reprobis cum prædestinationis. Prædestinari verò à Deo per dona, ac subsidia omnia, quæ illi ex æternitate misericorditer conferre voluit, quibus præuidebat, cooperante tali adulto per suam innatam libertatem, peruenturum illum in vitam æternam: cum tamen integrum illi esset, nihil impediens donis & subsidiis, quæ ita illi ex sua parte conferre studebat, non ita, sed alio modo operari, ad vitamque æternam non peruenire: quod Catholicorum nemo negare potest.

Bonus vsum liberi arbitrii simul est donum Dei & dispositio, aut meritum nostrum.

Propter hanc verò cooperationem liberam, quam Deus exigit à tali adulto, adultusque ipse adhibet, dixi ibi, & alibi, bonum vsum liberi arbitrii, quo se ad iustificationem disponit, & quo dum vel iustificatur gloriæ promeretur, vel post iustificationem simul promeretur augmentum gratiæ, ita esse dona Dei, ut simul, propter illam liberam cooperationem, sine dispositionibus & meritis talis adulti, cedantque illi in laudem & honorem: quod similiter Catho-

D

E

F

membro 6. §. ad primam, nempe eundem bonum vsum liberi arbitrij, quatenus ab arbitrio ipso creato emanat, referri etiam in Deum. Tum, vt in arbitrij autorem, qui ad similes bonos vsum vim illam hominibus contulit. Tum, vt in eum, ex cuius generali concursu quicumque arbitrij influxus pendet. Tum etiam tamquam in eum, qui suis supernaturalibus donis, auxilijsue praeuenientis gratia, arbitrium ipsum inuitat, & allicit, vt. consensum praebeat ad eiusmodi vsum supernaturales, quia, vt in concordia quaest. 14. artic. 13. disputat. 8. & alibi explicatum fuerat, saepe arbitrium, neque quoad substantiam actus, hoc est, ad similes vsum naturales, influeret, nisi praeuenient gratia alliceretur, & inuitaretur. Tum denique, tamquam in eum, qui cooperando per eadem gratiae dona in actus, ad quos arbitrium ipsum cooperatur, efficit, vt vsum ille, cooperatiove arbitrij in re sit supernaturalis. His autem verbis sanè non negauimus, quin potius aperte indicauimus, bonum vsum liberi arbitrij, etiam vt ab arbitrio emanat, si spectetur, quatenus duobus modis posteriori loco explicatis à Deo supernaturaliter adiuuatur, computari posse, ac debere inter effectus praedestinationis: id enim omne, quod à Deo per effectus praedestinationis prouenit, proculdubio inter effectus praedestinationis ea ex parte computari debet. Solum autem ante hanc doctrinam docui, si spectetur, vt praecise emanat à libero arbitrio (quae consideratio, vt videbimus, adhuc loci habet) computandum non esse inter effectus praedestinationis.

Influxus diuini in vsum esse effectum, quid.

Vt verò dilucidius argumentum propositum dissoluamus, pono: Influxum diuersarum causarum partialium ad vnam simplicissimam actionem re & ratione formali, vt in concordia, & in hac prima parte explicauimus, & adhuc explicabitur, non esse ipsammet partialem causam, seu principium influens, sed esse actionem ipsam totam totalitate effectus, quae partialitate causa ab ipsa emanat, spectaram praecise, vt esse habet à tali parte causae.

Gratia praeueniens, quid.

Deinde pono: Gratiam praeuenientem esse motum liberi arbitrij, quo à Deo mouetur, sollicitatur, & inuitatur, vt concurrat ad eliciendum actum, bonumve vsum liberi arbitrij, de quo agimus, quo se ad gratiam disponat, vt paulò antea diximus, & copiose in concordia quaest. 14. artic. 13. à disputat. 8. & rursus à disput. 36. praesertim disput. 43. ostendimus. Verumtamen esse talem motum, qui nullam necessitatem libero arbitrio imponit ad eum concursum, sed integrum illi relinquit, non concurrere, cassumque eum motum reddere, atque adeò vel adhibere suum proprium, & peculiarem influxum necessarium, vltra totam vim, & influxum gratiae praeuenientis, vt actus ille, bonumve liberi arbitrij vsum sequatur, vel illum suspendere, aut etiam contrario modo influere, quod Concilium Tridentinum, sess. 6. can. 4. assentire, vel dissentire appellat: estque hoc profectò de fide, vt canon. 4. citato, & cap. 5. eiusdem sessionis definitum est.

Ad argumentum.

Hinc iam facile patet, quam debiles vires argumentum propositum habeat ad nostram labefandam doctrinam: laborat quippe in aequiuoco. Quando enim aliquid ita mouet, aut agit motum, vt per nullam suam vim innatam cooperetur, & influat, sed solum per vim extrinsecam sibi impressam: tunc, non solum tota actio, quae inde vltimè sequitur, est effectus virtutis sibi impressae, agentisque, qui illam impressit, sed etiam cum quacumque praecisione spectetur comparatione agentis, à quo immediatè emanat, est effectus talis virtutis, atque agentis principalis. Vt, quia aqua, aut ferrum, mota

A hoc modo, & calefacta ab igne, calefaciunt, non solum calefactio, quae aqua calefacit, est effectus caloris sibi impressi ab igne, atque item ipsius ignis, sed etiam si spectetur, vt emanat praecise ab aqua, est effectus eiusdem caloris & ignis: eò quòd aqua per nullam vim sibi instam, & propriam calefaciat. Quando tamen aliquid ita agit motum, vt non solum per vim & motum, quae extrinsecus accipit, agat, sed etiam per suam vim, & influxum proprium: tunc quamuis tota actio sit effectus virtutis ac motus, quae illi impressa sunt, atque agentis principalis, qui illa impressit: nihilominus, si praecise spectetur, B quatenus emanat à propria virtute innata talis agentis, dici debet, vt sic, proprius effectus, atque influxus illius: praesertim si cooperatio & influxus per suam propriam & innatam virtutem sit necessarius omnino ad talem actionem, vltra omnem aliam cooperationem & influxum causae, à qua mouetur; sitque in potestate ipsius illam adhibere, vel non adhibere, intensiorèmq; aut remissiorè eam adhibere, ceteris omnibus existentibus aequalibus.

Responsio in forma.

Vnde quando ita aduersus nos conficitur argumentum: gratia praeueniens concurrat mouendo etiam liberum arbitrium, vt ad eliciendum actum, qui est bonus suus vsum, influat, & concurrat: distinguendum est antecedens. Si enim intelligatur, ita vt per solum motum gratiae praeuenientis arbitrium influat, & concurrat, neque necessarius insuper sit proprius & peculiaris influxus, seu concursus ipsius arbitrij, quem, nihil impediendo tali motu gratiae, possit suspendere, cassumque gratiae motum reddere, negandum est antecedens: continet enim errorem in fide. Si verò intelligatur, ita vt non per solum gratiae motum arbitrium influat, & concurrat, sed necessarius insuper sit proprius, ac peculiaris ipsius arbitrij influxus, seu concursus, quem, nihil impediendo motu gratiae praeuenientis, liberè insuper adhibeat, concedendum est antecedens: sed tunc neganda est consequentia, qua inferitur: ergo actus ille, etiam vt est à libero arbitrio est effectus gratiae praeuenientis, & per consequens praedestinationis: si consequens intelligatur de eo actu praecise spectato, vt emanat à peculiari illo & proprio influxu liberi arbitrij insuper necessario: non enim eo modo spectatus effectus est gratiae praeuenientis, sed solius arbitrij: id quòd sanè ea, quae sequuntur manifestè confirmant.

Bono casu, liberi arbitrij quae conueniant propter influxum arbitrij proprii.

Quod enim actus à gratia praeueniente, & ab arbitrio elicitus liber sit, eò quòd de causa capax rationis, virtutis, laudis & honoris, quae propter eum homini liberè eo pacto influenti tribuantur, profectò non est effectus gratiae praeuenientis, sed arbitrij per eum influxum. Gratia namque praeueniens determinata est ad vnum, eoque ipso, quòd tunc in arbitrio praedestinati recipitur, ex necessitate naturae mouet ac sollicitat: ipsum autem arbitrium est, quòd sua innata libertate per eum influxum sibi proprium liberè agit, ex eoque solo influxu habet actus ille, quòd liberè ab homine praedestinato eliciatur, eaque ratione in laudem & honorem ipsi cedit.

F Quòd item è duobus, qui aequali motu gratiae praeueniuntur ac mouentur, vnus consentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum, & conuertatur, alter verò non, certè solum prouenit ab innata, ac propria, & intrinseca libertate vtriusque, bonis & malis, reprobis & praedestinati communi. Gratia namque praeueniens ex parte sua aequaliter vtrumque mouet, naturaeque necessitate ex parte sua agit: ex eo autem, quòd vnus eorum liberè adhibere vult influxum illum sui arbitrij proprium, & alter non,

non, vnus eorum conuertitur, alter non item.

Ex eodem capite affirmatus, quod auxilia præuenientis gratiæ efficacia sint, aut inefficacia ad conuersionem, pendere ab eodem influxu arbitrio proprio.

Quod item vnus cum æquali auxilio gratiæ præuenientis, aut cum æqualibus aliis donis, postquam est iustificatus, intensius aut remissiùs operetur, feruentius aut tepidiùs, eaque de causa is, qui intensè, ac feruidè operatur, dignus efficiatur, cui plura peccata quoad penam remittantur, & cui tribuantur dona, quæ à seignibus auferuntur, utique ab influxu ipsi arbitrio proprio emanant: rationeque illius dicuntur magis, aut minus strenuè uti gratia, itémque ea nobis oblata velle uti, aut nò uti, adhibendo aut suspendendo talem influxum nobis proprium.

Ratione autè huius influxus nobis proprii Bernardus sermone de eo quod legitur in Iob: *In sex tribulationibus, &c. dixit: Quod in nobis minus est, ipse supplet* (Deus scilicet) *modicum tamen illud, quodcumque nostrum est, non patitur reseruari.* Et Concilium Tridentinum, sess. 6. cap. 5. dixit: *Præ ita tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abicere potest.*

MEMBRUM XI.

Autoris de prædestinatione sententia.

ACTO fundamento circa effectum prædestinationis duobus membris præcedentibus constituto, sequentibus conclusionibus quid de æterna Dei prædestinatione censendum videatur, explicemus.

Prima conclusio. Prædestinatio quid sit.

Sit ergo prima conclusio. Ratio ordinis, ac mediocritatis, quibus Deus per scientiam naturalem, & mediam inter liberam, & merè naturalem, præuidit creaturam aliquam mente præditam peruenituram in vitam æternam, cum proposito determinatione uel diuinæ voluntatis ex parte sua id executioni mandandi, est prædestinatio talis creaturæ. Hæc ex dictis, præsertim artic. 1. est manifesta.

Secunda conclusio. Certitudo prædestinationis unde.

Secunda conclusio. Licet adultus ita prædestinatus, certò, hoc est, absque vlla Dei deceptione, vitam æternam consequetur: certitudo tamen non est ex parte mediocritatis, effectusque prædestinationis, sed ex parte diuinæ præsentia, qua Deus altitudine illimitatæ perfectione sui intellectus, supra id quod natura rei habet, certò cognoscit prædestinatum taliter pro sua libertate cooperaturum per suum arbitrium, ut eisdem mediis in vitam æternam re ipsa debeat peruenire: cum tamen, si velit, possit re ipsa ita operari, ut neque ea media, effectusque prædestinationis in rerum natura existant, neque ipse in vitam æternam perueniat. Itaque cum secundum se sit incertum, à libertateque proprii arbitrii creati pendeat, prædestinatum in eo ordine rerum, in quo Deus eum statuit collocare, tali modo cooperaturum cum auxiliis, quibus eum decreuit adiuuare, ut & effectus totus prædestinationis existat, & ille per eum in vitam æternam perueniat: Deus altitudine sui intellectus, ante illud actum suæ voluntatis, certò nouit, quid pro libertate arbitrii illius & futurum est, contrarium quidem contrarium, si, ut potest, contrarium esset re ipsa futurum: accedenteque determinatione diuinæ voluntatis, qua in tali ordine rerum eum collocare, taliaque auxilia illi donare statuit, remansit eo ipso prædestinatus. Hæc omnia tum ex fundamento duo-

A bus membris præcedentibus iacto, tum ex iis, quæ quæst. 14. artic. 13. & quæst. hac, & præcedente fusè sunt explicata notissima sunt. Vnde D. Paulus 1. ad Timoth. 1. ad hoc caput certitudinem diuinæ prædestinationis reduxit, dicens: *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc* (quo videlicet certum ac firmum redditur) *notus Dominus qui sunt eius.* Dum verò addit: *Discedat ab iniquitate omnis, qui inuocat nomen Domini. In magna autem domo, non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia: & quedam quidem in honorem, quedam autem in contumeliam, subiungentque: Si quis ergo emundauerit se ab istis, erit vas in honorem, sanctificatum, & utile Domino, ad omne opus boni paratum: clarè ostendit, nihil omnino firmo prædestinationis fundamento impediende, in potestate cuiusque adulti, dum in militante Ecclesia versatur, esse positum, emundare se, fierique vas in honorem: aut seipsum peccatis coinquinare, & in contumeliam æternam vas aptum reddere.*

Porro ex his facile cuius intelligit, in sensu diuino, prædestinatum adultum ad eum sensum posse vitam æternam non consequi, quòd nihil omnino impediende æterna Dei prædestinatione antecedente, nullamque omnino, uel donis, uel cooperatione diuina (quæ illius sunt effectus) necessitatem arbitrii prædestinati inferentibus, perinde sua innata libertate ita agere potest, ut sempiternam incurrat miseriam, ac si nulla antecessisset prædestinatio. In sensu verò composito, ea quidem ratione non posse amittere sempiternam felicitatem, quia hæc duo coherere non possunt, nimirum, ut ille prædestinatus sit, & sempiternam felicitatem amittat, & quia, si ille, ut potest, ita abusus esset suo arbitrio ut sempiternam amitteret felicitatem, neque Deus præficeret illum per media, quæ ex sua parte illi statuit conferre, perueniturum in vitam æternam: nec proinde voluntas conferendi talia media completeret rationem prædestinationis, sed solum prouidentia comparatione vitæ æternæ: nò verò ea ratione, quasi vel præexistens prædestinatio, uel dona & cooperatio diuina, quæ illius sunt effectus, vllam arbitrii prædestinati operandi eo modo, ut vitam æternam consequatur, inferant necessitatē. Id enim, & cum fide Catholica, & cum libertate arbitrii, quæ, etiam præexistente æterna Dei prædestinatione quorundam hominum & reprobatione cæterorum, illæsa manet, proculdubio pugnaret, ut ex iis, quæ quæst. 14. artic. 13. & tota hac, & præcedente quæstione dicta sunt, erit manifestum.

Ex his omnibus vterius patet, quam ratione prædestinatio æterna prædestinatione adulti libertas eisdem, tum ut vitam æternam assequatur, tum ut in æternam deueniat miseriam, coherere. Etenim in concilianda libertate arbitrii cum æterna prædestinatione non alia difficultas est, quam in eadem libertate cum diuina præsentia futurorum concilianda. Vt enim explicatum est, in æterna prædestinatione non alia est certitudo, quòd prædestinatus sempiternam sit beatitudinem consecuturus, quam quæ est in diuina præsentia, qua Deus certò cognouit, eum, cui talia, uel talia auxilia, ac media ex æterna dispositione præparauit, perueniturum in vitam æternam: esto, si velit, possit re ipsa ad eam non peruenire: porro libertatem arbitrii creati, contingentiæque rerum omnium coherere cum certitudine diuinæ præsentia, fusè, & ni fallimur, perspicuè ostendimus quæst. 14. artic. 13. disput. 13. & sequentibus.

Tertia conclusio. Certitudo, quòd paruuli prædestinati

Prædestinatio in sensu diuino damari quæst. 14. artic. 13. & in composito non potest arbitrii libertatis.

Prædestinatio æterna, & libertas arbitrii conciliantur.

Tertia conclusio.

*Prædesti-
natio par-
vulorum cer-
titudine non est
ex certitudi-
ne medi-
um, sed præscien-
tia dicitur.*

destinati vitam æternam consequentur, non est ex certitudine medi-
orum, effectusque prædestinationis, qui in se nõ est certò futurus: sed ex certitudine di-
vinæ præscientiæ, qua Deus altitudine sui intelle-
ctus, quod in se est incertum, potestque non esse, cognovit certò futurum. Probatu-
r primò, quoniam si Adam in statu innocentie, ut potuit, non peccasset, fortè alia fuisset series hominum, qui nascerentur, ac nunc est, mutatis tot circumstantiis, quot propter casum primorum parentum, quoad cursum naturæ, mutatae sunt, ut infra in tractatu de opere sex dierum dicemus. Atque, esto fuissent iidem numero homines, nullus tamen sine usu rationis consequeretur vitam æternam, nullus item in Christo, & per Christum, hoc est, per dona quæ ille nobis promeruit, esset prædestinatus, sed per donum iustitiæ originalis, longèque alia diversâ dona ab eis, per quæ parvuli prædestinati beatitudine potiuntur: cum ergo, quòd Adam fuerit peccator, non aliam haberet certitudinem, quàm in divina præscientia, qua peccatum, quod ille vitare potuit, Deus certò cognovit: fit, ut certitudo, quòd parvuli prædestinati salvi fiant per ea media, per quæ Deus ex æternitate eos salvos esse voluit, non sit ex certitudine medi-
orum, effectusque prædestinationis secundum se, sed ex certitudine diuinæ præscientiæ. Secundo, quòd parvuli prædestinati salutem per ea media consequantur, per quæ à Deo prædestinati sunt, penderet ex eo quòd nascerentur, nec moriantur antequam remedium contra originis peccatum ipsis applicetur, atque ex eo quòd ad usum rationis non perveniant: at seclusa præscientia, qua Deus ex altitudine sui intellectus certò cognoscit hæc omnia futura, nihil horum est certum, quin potius, nihil impediens diuinæ præscientiæ, singula secundum se sunt contingentia, potueruntque non evenire: quandoquidem potuerunt eiusmodi parvuli non nasci, parentibus, aut, proavis, & cæteris vsque ad Adamum, non contrahentibus, vel non concurrentibus ad generationem: variisque aliis de causis impediri potuit eorum conceptio, & natiuitas in utero matris, potuerunt etiam mori, antequam remedium contra peccatum applicaretur, orto bello, aut rixa, multisque aliis de causis: potuit item eis remedium contra peccatum non adhiberi, cum liberè fuerit adhibitum: multi præterea eorum potuerunt ad usum rationis pervenire, qui propter varias causas, quæ impediri poterant, ad eum non pervenerunt: seclusa ergo certitudine diuinæ præscientiæ, nulla est certitudo in mediis, effectusque prædestinationis parvulorum, quòd ad vitam æternam perveniant. Atque hæc eadem similiter confirmat, neque in effectibus prædestinationis adultorum ullam esse certitudinem de consequenda beatitudine, seclusa certitudine diuinæ præscientiæ.

*Quarta con-
clusio.
Prædestina-
tio adulti,
qui ad in-
ternum effectum,
nullam in-
ter causam ex
parte præde-
stinati, sed in
sola Dei vo-
luntate con-
sistens est.*

Quarta conclusio: Prædestinatio adulti, quoad suum integrum effectum, nullam habet causam ex parte ipsius prædestinati, sed tota ea in Dei voluntatem misericorditer prædestinantis tamquam in causam reducenda est. Sub integro effectu prædestinationis comprehendi volumus, non solum effectus omnes supernaturalis ordinis gratiæ, incipiendo à prima vocatione interna ad fidem, vsque ad consequentem vitam æternam, sed etiam media omnia alia, quibus in vitam æternam adiatur ac perducitur: ut vocationem externam, natum esse tali tempore, ex his, atque inter hos potius quàm inter alios, cum tali complexione, &c. denique collocatum esse potius in ea parte ordinis rerum & circumstantiarum, in qua Deus prævidebat illum li-

berè in vitam æternam perventurum, quàm in alia eiusdem ordinis, vel in eadem variatis taliter circumstantiis, ut res contrario modo accidisset, aut in quacunque alia infinitorum ordinum, quos Deus potuit creare, in qua, si poneretur, prævideret eum à sempiterna felicitate in extremam miseriam propria libertate declinaturum: horum enim omnium effectuum nulla datur causa ex parte prædestinati.

Etenim si daretur causa, vel illa præcederet integram hanc effectuum collectionem, vel concomitaretur eam, vel subsequeretur, saltem aliquam illius partem. In primis præcedere non potest: quippe cum ex parte prædestinati nihil possit designari, quod integrum hunc effectum antecedit. Vltimo namque liberi arbitrij, qui potissimum fortè posset designari, advenit post eiusmodi prædestinati natiuitatem cum tali complexione, tali tempore, ex his parentibus, concurrentibus multis aliis circumstantiis, imò est non solum post collocationem illius in eo ordine rerum, sed etiam postquam in eo ad usum rationis pervenit. Præterea, ipse integer usus liberi arbitrij, ut est à Deo per hæc omnia dona & beneficia tam naturalia, quàm supernaturalia, comprehenditur in integro effectu prædestinationis, tamquam pars quædam illius, ut supra dictum est: ergo non datur causa antecedens integrum effectum.

Deinde non potest esse concomitans totum effectum: eum ostensum sit, quicquid ex parte prædestinati posset designari, esse post multa alia eiusdem effectus. Deinde quia membrum latè ostensum est, bonum usum liberi arbitrij, etiam illum, qui in adultis natura antecedit dona fidei, spei, caritatis, & primæ gratiæ, nulla ratione fuisse causam, rationemve prædestinationis, quoad illius integrum effectum, etiam supernaturalem, quasi pro ratione illius usus præiit: Deus conferre constituerit sua omnia dona, & auxilia ad salutem, idemque fuerit velut mensura & regula, ob quam hos potius, quàm alios, prædestinaverit: imò verò ostendimus, Deum, nemini interim statuendo denegare auxilia, quæ facienti totum, quod in se est, essent satis ad salutem, distribuere constituisse prout voluit sua dona & auxilia, tam naturalia, quàm supernaturalia, copiosius quidem vno tempore, quàm alio, nec solum diversis temporibus, sed etiam vno atque eodem tempore abundantius quibusdam, quàm aliis ea elargitum fuisse: contrariumque probavimus derogare diuinæ gratiæ, pugnarèque apertè eum Scripturis sacris, & quodammodo eum ipsa experientia, ut ibidem plenius diximus.

Quòd denique non possit esse causa subsequens partem effectus prædestinationis, probatur. Quia si vlla esset, maxime totus bonus usus liberi arbitrij, tam is, qui antecedit primam gratiam, quàm qui consequitur: at supra memb. 4. & 5. apertè comprobatum fuit, eum usum non fuisse causam, seu rationem, ex parte prædestinati, quare Deus ita constituerit distribuere sua dona, ut hi potius, quàm cæteri, essent prædestinati, nec quare illis talia dona, tam naturalia quàm supernaturalia, eiusmodi bonum usum præcedentia, voluerit conferre, nec denique quare, decernendo creare has animas hoc potius tempore & loco, quàm alio, in his potius corporibus, quàm aliis, constituerit hos homines potius, quàm alios, in ea parte ordinis rerum & circumstantiarum collocare, in qua prævidebat eos vitam æternam consequuturos. Nihil ergo datur ex parte adulti prædestinati, quòd integri effectus prædestinationis causa sit, sed in Dei voluntatem, tamquam

quam in causam, totum id reducendum est, qui misericorditer unicuique prædestinationis beneficium conferre voluit.

Quod si nomine effectus prædestinationis intelligantur ij, qui ad ordinem supernaturalem gratiæ pertinent, certa quoque esse debet propoſita conclusio. Nec enim vlla ex parte prædestinati datur causa, quæ collectionem talium effectuum antecedit, excepta vna liberrima Dei voluntate. Etenim si aliqua esset causa, maximè bonus vsus liberi arbitrii præuisus: at auxilia gratiæ præuenientis, & excitantis antecedunt totum eiusmodi vsum, qui ab illis, & à libero arbitrio pendet, si ad vitam æternam, saltem tamquam dispositio, conferat. Præterea, quod eiusmodi auxilia maiora sint, vel minora, ac denique talia, qualia necessaria sunt ad efficaciter liberum arbitrium permouendum, & ad perseverandum in gratia ab vltima eius receptione vsque ad finem vite, non nostri meriti est, sed solius voluntatis Dei, præuidentis quantum auxiliij cuique ad vtrumque opus sit necessarium, ac liberè donantis: sæpe enim videmus, eum, qui longo tempore strenuè se gessit, tandem decidere à gratia, & damnari: alios verò qui neque ita præclare se gesserunt, neque ad tantam perfectionem perueniunt, in gratia vsque ad finem vite perseverare, ac subito relinere à grauiſſimis & diuturnis admodum peccatis, subsequutaque statim morte ad cælum peruolare, vt de latrone in cruce actò cum Christo Domino sacra Scriptura testatur. Item quòd ex duobus iustis vnus misericorditer præueniatur morte, ne malitia ipsius mutet intellectum: alteri verò vita prorogetur, præuidente Deo illum ruiturum in peccata, & damnandum, vt contigit Sauli, de quo Scriptura affirmat, non fuisse meliorem illo in Israël, sub meritum hominis non cadit: neque pro ratione vsus liberi arbitrii, qui antecedit, aut præuiderit futurum, vnum potius, quam alterum, conferitur, sed solum pro libera voluntate & dispositione Dei æterna: quæ omnia, tum ex sese, tum ex dictis in Concordia qu. 14. artic. 13. sunt manifesta: ergo integri effectus prædestinationis ad ordinem gratiæ pertinentis non datur causa ex parte prædestinati adulti, sed in liberam Dei voluntatem, tamquam in causam, est reducendus. Denique hoc ipsum probant aperte ea omnia, quibus memb. 4. & 5. confirmauimus, neque eum bonum vsum liberi arbitrii præuisum, qui primam gratiam saltem natura antecedit, neque eum, qui illam sequitur, causam seu rationem fuisse prædestinationis adulatorum. In conclusione hac, vt à nobis explicata est, conuenimus cum D. Thoma & communiori Scholasticorum sententiâ, quam membro sexto retulimus.

D. Pauli locus exponitur.

Ad ea omnia, quæ hac conclusione dicta sunt, & ad alia similia longè altius respiciens Paulus, quam à nobis explicari valeat, ad Ephes. 1. atque aliis locis, quæ ad calcem memb. 4. retulimus, prædestinationem, effectumque illius in liberam voluntatem Dei refert, dicens: *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum, secundum propositum voluntatis sue, in laudem gloriæ gratiæ sue, in quo nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue, &c.* Vt enim epistola illam intuenti erit manifestum, admiratur Paulus magnitudinem beneficii, quòd ita Deus æterna sua prouidentia res disposuerit, vt inter tot homines, qui & tunc in mundo erant, & ante aduentum Christi fuerunt, se atque alios ministros: Evangelij ex Iudæis, qui Christum venturum sperabant, elegerit, quibus cum tan-

ta plenitudine gratiæ, & donorum, mysterium Christi, reconciliationisque generis humani reuelaretur, vt nuncium Evangelij per orbem perferretur: simul etiam magni facit beneficium eadem prouidentia Ephesios collatum, vt inter tantam hominum multitudinem doctrina Evangelij ad eos perueniret, ab infidelitateque, ac peccatis tot benedictionibus dulcedinis fuerint liberati. Itaque in principio epistolæ in gratiarum actionem prorumpit, quòd tam ipse, quam cæteri Apostoli, quasi forte in Christo prædestinati fuerint, & ad tantum munus cum tanta plenitudine sapientiæ & donorum fuerint electi. Deinde beneficium Ephesios collatum commèdat, nempe quòd ad eos perueniret Evangelium, credentisque signati fuerint Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis. Qua de causa Ephesiorum loco gratias Deo agit, ac petit, vt cognoscant quæ sit spes vocacionis eorum, &c. Deinde in progressu epistolæ exhortatur, vt dignè ambulent in vocatione, qua vocati sunt, & à peccatis abstineant, vt in gratia accepta perseverent, & accrescant. Quòd fit, vt se & alios Apostolos in ea epistola prædestinatos vocet: non verò Ephesios, quos solum affirmat ad fidem, & gratiam vocatos.

Capite etiam nono epistolæ ad Romanos, & Alio D. Pauli loco. duobus sequentibus, admitatur ordinem diuinæ prouidentię, æternumque Dei consilium in distribuendis suis donis prout voluit, in permitienda quorundam ruina, ac in erigendis aliis in toto decursu eius Ecclesiæ, quæ incepit in Abrahamo, cui Deus promisit Christum ex eius sobole fore nasciturum, & per Christum vsque ad consummationem sæculi continuatur, effectum prædestinationis in diuinam voluntatem, non in rationem aliquam ex parte liberi arbitrii creati desumptam, retulit. Suum verò locum, tum donis Dei, tum libero hominis arbitrio relinquens (vt tria illa capita expendenti erit manifestum) æternum Dei consilium demiratus: tum in eo potius ordine rerù, qui in Abrahamo cepit, & vsque ad consummationem sæculi futurus est, quam quocumque alio eligendo: tum in permitendis ruinis, quas hominum libertate, ac culpa præuidebat futuras, Iudæorum præsertim ex Christi occasione, donec plenitudo gentium intraret: tum denique in distribuendis suis donis, prout ea sapientissimè distribuere constituit: caput vnde cum illa exclamacione tanto, ac tam profundo consilio digna conclusit, dicens: *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei: quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia: ipsi gloria in secula, Amen.*

Vt verò, quòd ad præsens institutum ex principio, cap. 9. attinet, intelligatur, sciendum est, Paulum illis verbis: *Cum nondum nati fuissent, &c.* nomine Iacob & Esau, non intellexisse tantum duos illos fratres, sed præcipuè populos ex eis propagandos, videlicet, ex vna parte Ecclesiam synagogæ simul cum progenitore suo Iacob, cui Deus tot subsidia in vitam æternam contulit: ex alia verò posterio Esau, vnà cum parente ipso, quibus similia subsidia denegauit, relinquendo eos cum communibus auxiliis, quæ reliquo gentilitio populo nõ negauit. Quòd autè populos illos cum suis progenitoribus D. Paulus intellexerit, non verò sola ipia capita, manifestè potest probari. Primò, quoniam Esau numquã seruauit fratri Iacob, sed Idumæi, posterio Esau, seruierunt posteris Iacob: Paulus autem de iis loquitur,

Quid nomine dicitur fratrum Iacob & Esau per ipsum intellexit D. Paulus.

quitur, de quibus dictum est. *Maiores serviet minoribus.* Secundò, quoniam verbis illis: *Ex vocante dictum est ei, quia maior serviet minori: refert Paulus, quæ Genes. 25. Rebecca matri consulenti respondit Dominus, dicens: Dux sunt gentes in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur: populusque populum superabit, & maior serviet minori: ubi de populis est sermo.* Sicut autem eo loco, populi illi in stipitibus suis dicuntur esse in utero Rebecca: ita hoc loco, stipitum nomine à Paulo significantur. Tertio, quia verba etiam illa: *Iacob dilexi, Esau odio habui:* quæ ex Malach. i. refert Paulus, de populis ipsis, non verò de stipitibus solis sunt prolata. Loquens enim Malachias cum Israëliticò populo, ait: *Dilexi vos, dicit Dominus: & dixisti, in quo dilexit nos? Nōne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, & dilexi Iacob, Esau autem odio habui? & posui Seir montes eius in solitudinem, & hereditatem eius in dracones deserti.* Vbi vides, non de dilectione & odio stipitum esse sermonem, sed de dilectione & odio, quæ in stipitibus coperant, atque ad posteros, qui suorum capitum nomine significantur, derivata sunt. Adde, quòd Paulus cap. illo 9. & duobus sequentibus, de occultis Dei iudiciis circa decursum Ecclesiæ ab Abrahamò usque ad consummationem sæculi differit. Nempe quòd Ecclesiæ, populūque sibi dilectum, in posteris Abrahami per lineam Isaac & Iacob, non verò per lineam Ismaëlis & Esau elegerit: quòd in adventu Christi maxima pars filiorum Israël, ad quos peculiariter erat missus, corruerit, eorumque loco gentes subintraverint in Ecclesiæ: quòd circa consummationem sæculi, post vocationem, & ingressum gentium in Ecclesiæ, Iudæi etiam sint vocandi, & ad fidem convertendi.

His ita constitutis, intelligitur facillè quid sibi voluerit Paulus in principio, cap. 9. verbis supra citatis. Docet namque, quòd Deus æterno suo consilio elegerit Isaac, in quo semen vocaretur Abrahamo, atque ad eò ex quo derivaretur Synagoga, & nasceretur Christus, non verò Ismaëlem, sed tam eum, quàm posteros illius cum communibus auxiliis, quæ reliquo gentilitio populo præstitit, reliquerit: quòd item ex duobus filiis Isaac, vno eodemque concubitu genitis, elegerit Iacob natum minorem, ex quo similiter nasceretur Christus, & resurget Synagoga, quem itidem, non solum quoad se, sed etiam quoad posteros, dilexerit, singularia alia subsidia tribuendo, quibus tam ipse, quàm plurimi posterorum vitam æternam consequerentur: Esau autem & posteros illius ea ratione odio habuerit (vt disp. 3. dilucidè ostendemus) quòd nihil tale illis voluerit, sed cum communibus reliqui gentilitij populi auxiliis eum reliquerit, prævidendo tam parentem ipsum, quàm totam, aut ferè totam posteritatem, propter ipsorum delicta damnandam, in regressūque filiorum Israël ex Ægypto servituti subiciendam: hæc, in quâ, omnia ait Paulus, ex neutrius operibus fuisse, sed ex vocante, eligente, ac prædicente, quia maior serviet minori, &c.

Illud hoc loco admonendum est, quartam conclusionem propositam minime pugnae cum fundamento duobus præcedentibus membris iactò. Etenim in illo fundamento dicebamus, liberum arbitrium adulti esse quidem partem quamdam causæ liberæ, à qua pendet, non quidem tota res, quæ est integer effectus prædestinationis, sed talis pars illius, sine qua, neque res illa tota erit, neque rationem habebit effectus prædestinationis: nihilominus dicebamus, rem illam non habere quod sit effectus prædestinationis, vt emanat à libero arbitrio crea-

A to, sed præcisè vt emanat à Deo per prædestinationem æternam. In quarta verò conclusione cum eadem res tota, quæ est effectus prædestinationis, sit à Deo tamquàm ab vna parte totius causæ, à qua plus pendet, vt sit in rerum natura, quàm ab arbitrio prædestinationis: atque, vt præcisè est à Deo per prædestinationem æternam, sit effectus prædestinationis, quo ex parte sua prædestinatum cooperantem per suum arbitrium, coadiuvant, ac perducit in vitam æternam: dicimus, neque quòd Deus præviderit prædestinatum ita cooperaturum secum, vt per illum effectum pervenire debeat in vitam æternam, B ex hypothesi, quòd ita vellet eum adiuvere, neque aliquid aliud ex parte prædestinati, fuisse causam ac rationem propter quam Deus, effectum illum totum, mediave illa omnia ex parte sua, voluerit illi conferre, sed solam ipsius liberam voluntatè. Porro quia sicut media, quibus adulti perventurus est in vitam æternam, simul pendent ab influxu Dei, & ab influxu libero prædestinati: ita, quòd res ipsa adprurum sit vitam æternam, simul pendet à Deo, & ab adulto, cooperantibus atque influentibus in eadem media: vti que nulla est repugnàtia, vt id, quòd Deus ex sua parte cooperaturus est, atque ad eò effectum integrum prædestinationis, non statuerit conferre prædestinato, quia præviderit, illum etiam cooperaturum id, quòd ab illo exigitur, vt in vitam æternam perducatur, neque propter aliam rationem quæ se teneat ex parte prædestinati: sed ex sola sua libera voluntate, vt asserit quarta conclusio: & quòd res ipsa, quæ est effectus prædestinationis, tam vt sit in rerum natura, quàm vt rationem habeat effectus prædestinationis, pendeat à libero influxu arbitrij prædestinati: tamen minùs præcipuè, vt fundamentum iactum à nobis affirmat. Id quòd ex iis, quæ post quintam conclusionem subiiciemus amplius elucidabitur.

Quinta conclusio: Prædestinationis parvulorum, quoad integrum illius effectum, non datur causa, seu ratio ex parte eorum, sed in Dei voluntatem tamquam in causam id totum reducendum est. Hæc satis est nota, & ex dictis membro 5. comprobata. Confirmari autem potest primò, quia quòd Deus sacramenta, remediumve contra originis peccatum, constituere voluerit, ex libera voluntate Dei emanavit: cum ergo remedium contra originis peccatum pars sit integri effectus prædestinationis eorum, ac talis, vt sine ea vitam æternam non consequerentur; sit, vt integri effectus prædestinationis eorum non detur causa, seu ratio, ex parte eorum. Hinc confirmari potest, neque integri effectus prædestinationis adultorum dari causam ex parte eorum. Etenim nisi remedia, tum contra originis peccatum, tum contra peccata actualia fuissent à Deo instituta, nullus eorum beatitudinem assequi potuisset. Secundò, quia quòd Deus parvulos prædestinatos in ea parte ordinis rerum & circumstantiarum collocare voluerit, in qua prævidebat illos ex vteris maternis pro libertate arbitrij suorum progenitorum tandem nascituros, finiturosque vitam ante usum rationis, & aliena insuper libertate futurum esse, vt remedium contra originis peccatum illis applicaretur, nulla alia fuit causa, quàm divina voluntas, vt conclusione præcedente circa effectum prædestinationis adultorum diximus: inde verò eorum prædestinatio pendebat.

Vt quæ hæcenus dicta sunt meliùs intelligantur, & quæ sunt addenda perspicere faciliùs possint, in memoriam est revocandum: Prædestinationem Dei æternam perfici quidem & compleri in ratione præde-

Prædestinationis parvulorum, quoad integrum illius effectum, non datur causam, seu rationem ex parte ipsorum.

Prædestinatio quæ ex parte divinis voluntatis, & quæ ex parte intellectus includunt.

Non pugnat quarta conclusio cum fundamento iactò in præcedenti capitulo.

prædeterminationis, per æternum liberum actum voluntatis diuinæ, quo Deus ex sua parte conferre adulto statuit ea media, quibus præuidebat, illum pro sua libertate peruenturum in vitam æternam, cum posset, si vellet, ab ea desistere: & quo paruulis conferre statuit media, quibus præuidebat illos, dependenter, modis hæcenus explicatis, à libero aliorum arbitrio peruenturos in vitam æternam, cum pro aliorum libertate posset nec nasci, nec in eam peruenire: at tamen eandem prædeterminationem præsupponere & includere ex parte diuini intellectus, cognitionem partim per scientiam merè naturalem, & partim per mediam inter liberam & merè naturalem, non solum quòd vtrique eis medijs peruenire posset in vitam æternam, sed etiam quòd re ipsa in eam essent deuenturi, Deo altitudine & eminentia sui intellectus conspiciente hoc secundum in sua essentia, & in arbitrijs suarum creaturarum supra id, quòd natura ipsa huiusmodi rerum habet. Est enim prædeterminatio ratio in Deo ordinis seu medijs, quibus præuidit has, vel illas creaturas, cum proposito eundem ordinem per se, vel etiam interuentu causarum secundarum, executioni mandandi.

Qualis prouidentia ex parte intellectus diuini præcesserit de sermatione liberam suam voluntatis.

Et quidem Deus optimus maximus per scientiam merè naturalem ante omnem actum liberum suam voluntatis habuit plenissimam notitiam medijs omnium accommodatorum, tum ad beatitudinem, tum etiam ad quoscumque alios fines, in qua ex parte diuini intellectus posita est ratio prouidentia diuinæ in commune, tum ad omnes alios fines, tum ad beatitudinem sempiternam in particulari. Per scientiam verò mediam inter merè naturalem & liberam ante omnem etiam actum liberum suam voluntatis habuit plenissimam notitiam in iis, quæ ab arbitrio creaturarum mediare vel immediate pendunt, quibus medijs finium assequutio sequeretur, aut non sequeretur, ex hypothesi quòd hunc vel illum ordinem suæ prouidentia vellet executioni mandare: quæ notitia licet ad rationem prouidentia communissimè sumptæ necessaria non sit: ad rationem tamen perfectissimæ prouidentia, qualis est diuina, est omnino necessaria, vt qu. 22. dictum est. Existente enim ea notitia, vna cum notitia de medijs ex se ad fines accommodatis, melius multò, ac plenius nouit prouisor ad eosdem fines prouidere, neque propter contingentiam ex ipsa reum natura in hisce rebus, circa quas prouidet, repperam, potest in sua prouidentia falli, quasi res aliter, atque ipse credebat se sperabat, eueniant: neque comparatione ipsius potest incerta esse, vt prouidentia nostræ, comparatione nostri, incerta sunt. Eadem notitia, quatenus est præuisio, quòd his medijs hæc creatura intellectu prædita deuenient in vitam æternam, ex hypothesi, quòd eis concedatur, est, quam ex parte diuini intellectus addit prædeterminatio harum creaturarum supra prouidentiam, circa ipsamet & circa cæteras intellectuales ad beatitudinem. Ratio quippe in Deo ordinis seu medijs accommodatorum, vt creatura mente prædita peruenire possint ad beatitudinem cum proposito eundem ordinem exequendi per se, aut etiam interuentu causarum secundarum, est prouidentia diuina circa creaturas ad beatitudinem, siue illæ prædestinate sint, atque adeò deuentura per eum ordinem sint ad finem, siue non. Ratio verò eiusdem ordinis cum eodem proposito, præuidente Deo per scientiam mediam, quòd per eum ad beatitudinem deuenient, est prædeterminatio, compara-

Prouidentia circa beatitudinem quid.

Prædeterminatio quid.

atione earum, quæ peruentura præuidentur. Quæ fit, vt quemadmodum ars diuini intellectus, qua Deus modum nouit fabricandi res omnes, quæ sua omnipotentia esse poterant, antecessit determinationem liberam suæ voluntatis, quæ has vel illas res decreuit facere: sic etiam ratio medijs omnium, quibus prouidere poterat rebus omnibus ad fines tam naturales, quàm supernaturales, & quibus prædeterminare poterat quoscumque vellet, quia præuidebat per ea media peruenturos illos in vitam æternam, antecesserit determinationem liberam, propositumve diuinæ voluntatis, per quod eadem rationes diuini intellectus completæ sunt in esse rationum prouidentia & prædeterminationis comparatione rerum, circa quas id Deus executioni mandare constituit. Quia ergo ex iis omnibus, quæ prædeterminatio Dei æterna in sua ratione formali includit, solum propositum voluntatis per quod vltimò completur in rationem prædeterminationis, liberum est in Deo: ratio verò medijs & præuisio quòd eis, si concedantur, re ipsa deueniet in vitam æternam, libera in eo non sunt, sed antecesserunt omnem liberum actum diuinæ voluntatis: inde est, quòd quando Doctores quærun, vtrum prædeterminationis detur causa, ratio, aut conditio ex parte prædeterminati, cur à Deo prædeterminatus sit, id solum controuertere intendunt, an actus voluntatis diuinæ, quo prædeterminato ea media conferre voluit, quibus in vitam æternam deuenit, detur ex parte arbitrii illius causa, ratio, aut conditio, ob quam, vel illi, vel potius illi, quàm alteri, sint volitæ: an verò nihil tale detur, sed omnino id totum in liberam ac misericordem Dei voluntatem, quæ solo suo beneplacito id ita voluit, sit referendum.

His ita constitutis sit sexta conclusio. Præexistente in Deo ante omnem actum liberum suam voluntatis ratione eius ordinis rerum, auxiliorum & circumstantiarum, quem ex sua parte elegit, nec non infinitorum aliorum, qui sua omnipotentia esse poterant, præuidente item quid in vnoquoque eorum pro libertate arbitrii creaturarum esset futurum ex hypothesi, quòd ipse eum ex sua parte vellet eligere, vtrique neque quòd Deus hunc potius ordinem elegerit, quàm alium, eumque executioni ex parte sua mandare constituerit, nec proinde quòd in Christo hos potius elegerit in vitam æternam, quàm alios, neque item quòd per Christum ea media eis conferre statuerit, per quæ præuidebat eos pro sua libertate (aut aliorum, si essent paruuli) peruenturos in vitam æternam, vlla datur causa, ratio, aut conditio, etiam sine qua non, ex parte vsus liberi arbitrii ipsorum, aut aliorum præuisi, ob quam illos prædestinauerit, volueritve illis ea media per quæ præuidebat peruenturos illos in vitam æternam, aut cur potius hæc ipsa voluerit eis, quàm alij, sed id totum in solam liberam ac misericordem voluntatem Dei est referendum, qui pro solo suo beneplacito id ita voluit. Itaque dicimus, præscientiam vsus liberi arbitrii prædeterminatorum, futureve talis liberæ cooperationis eorum cum donis & auxilijs Dei, vt ad vitam æternam in hoc ordine rerum, quem Deus creare statuit, peruenirent, non fuisse causam, rationem, aut conditionem, quare vel prædeterminatione in genere hi essent prædeterminati, aut hi potius, quàm alij, vel quare ea ipsa numero prædeterminatione, quæ re ipsa prædeterminati sunt, fuerint prædeterminati, quasi Deus voluerit ex sua parte illis conferre ea ipsa media, quæ donare illis statuit, per quæ eos prædestinare, quia præuidit illos ita pro sua libertate

Sexta conclusio. Prædeterminationis ratio ex parte vsus arbitrii præuisi, nec ratio, nec conditio sine qua non datur, sed in libera Dei voluntate ipsi referenda.

libertate cooperaturus, vt ea via ad vitam aeternam peruenirent, aut quali id fuerit conditio qua existente, aut qua praesens, id Deus erat factururus, & sine qua id non erat voluturus, sed pro sua tantum libera voluntate ea media illis conferre voluisse, per quae eos praedestinavit. Licet enim Deus nulli adultorum denegat auxilia ad salutem necessaria, non tamen pro ratione vsus liberi arbitrii praesens, sed pro sua tantum libera voluntate distribuit sua dona, quibus vult, quando vult, quantum vult, atque eo modo quo vult, pro eademque sua libera voluntate ex sua aeternitate eo pacto illa distribuit. statuit, quo in tempore ea distribuit. Quod si adultis non distribuit dona sua pro ratione vsus liberi arbitrii ipsorum praesens, multo minus paruulis eadem distribuit, vel pro ratione vsus arbitrii, quem habituros eos conspiciebat, si ad usum rationis peruenirent, vel pro ratione vsus arbitrii aliorum. Haec omnia satis perspicua sunt ex dictis tam hoc membro, quam aliis praecedentibus, neque alia indigent probatione.

Septima conclusio. Praesentia quam praedestinatio ex parte intellectus incipit, dicitur ex parte vsus liberi arbitrii sine qua non praesentia in Deo.

Septima conclusio. Licet praedestinationis adulti, quoad actum voluntatis diuinae per quem completur ratio praedestinationis, nempe quoad propositum conferendi illi ea media, quibus Deus altitudine sui intellectus praevideit illum pro sua libertate perueniturum in vitam aeternam, nec ratio, nec conditio, modo explicato, detur ex parte praedestinati, praesentia tamen, qua Deus ante eum actum id praevideit, ex hypothesi, quod ex sua parte conferre illi velit ea media, datur conditio, & ratio ex parte vsus seu cooperationis liberae talis praedestinati, sine qua ea scientia non praesentia in Deo, quod multi non attendunt. Probatur conclusio, quoniam res, quae est integer effectus praedestinationis adulti, tum quo ad latitudinem totam, & singulas partes boni vsus liberi arbitrii, quo se disponit ad gratiam, promeretur post illam adeptam, resistit tentationibus, & liberè vsque ad finem vitae in lethale peccatum non prolabitur, tum consequenter quoad dona, quae ab eiusmodi bono vsu pendunt, siue tamquam a dispositionibus praeterquisitis, siue tamquam a merito, siue tamquam a conditione sine qua gratia & alia dona non perfererentur, res, inquam, illa quoad omnia commemorata, pedit, vt sit in rerum natura, non solum a Deo volente ea omnia ex sua parte illi praestare, ad eaque cooperari, sed etiam a cooperatione libera arbitrii praedestinati, ad eum vt si arbitrium, vt pro sua libertate potest, non cooperetur, nihil eorum re ipsa foret, vt membro praecedente satis aperte ostensum est. Cum ergo, quod praedestinas ita ex illa hypothesi sit cooperaturus, non ideo sit futurum quia Deus ex eadem hypothesi id futurum praevideit, sed è contrario, quia ita ex arbitrii libertate esset futurum, Deus id praevideit, praesentiaque fuisset contrarium, si vt potest, contrarium ex eadem hypothesi pro eadem adulti libertate esset futurum, vt q. 14. art. 13. disp. 15. & sequentibus dilucidè est explicatum, affirmatque communis Patrum sententia, quam ibid. disp. 17. retulimus, consequens profectò est, vt conditio sine qua non praesentia in Deo ea praesentia, fuerit quod adultus ipse in tempore ita pro sua libertate esset cooperaturus, vt ad vitam aeternam per ea media perueniret, cum, si vellet, posset contrario modo cooperari, & non peruenire, nihil omnino impediente voluntate illa diuina eo pacto ex sua parte illi opitulandi, & cum eo cooperandi.

8. conel. Quid ratio medietatem q. praesentia illa asserendi

Octava conclusio. Sumpta in particulari praedestinatione cuiusque adulti, quae re ipsa iam ex aeternitate fuit in Deo, sanè sicut praecedente con-

Molina in D. Thom.

A clusione est ostensum, rationem seu conditionem, sine qua in Deo non fuisset praedicta praesentia, esse, quod adultus ipse pro sua libertate ita sit cooperaturus per suum arbitrium, vt ad vitam aeternam perueniat: sic etiam ab hoc ipso simili modo fuit dependens, quod reliquum, quod eadem praedestinatio includit, vel sortiretur ratione praedestinationis, vel retineret solum rationem providentiae circa illi in beatitudinem. Probatur conclusio, quoniam reliquum sine illa praesentia, nempe ratio eorumdem numero mediorum cum proposito mandandi eam executioni ex parte Dei non est praedestinatio, sed providentia solum circa illi ad beatitudinem: praedestinatio verò addit praesentiam illam: ergo si, quod adultus pro sua libertate fit ita cooperaturus, vt ad vitam aeternam perueniat, est ratio & conditio, sine qua in Deo non fuisset ea praesentia, erit etiam id, a quo fuit dependens, quod reliquum, quod ea praedestinatio includit, vel sortiretur rationem praedestinationis, vel retineret solum rationem providentiae circa illum in beatitudinem.

ratione habuerint in Deo praedestinations adulti pendens fuit ex praesentia quod ille eis potuit esse in vita aeterna: haec verò ex usu est cooperationis futura.

B Hinc iam facile intelligitur, cum Deus adultis non praedestinat, tam hominibus, quam Angelis, ex sua parte prouiderit de auxiliis & mediis, quibus, si per ipsorum arbitrium non staret, re vera ad beatitudinem peruenirent, quin & aliquibus eorum prouideret de longè maioribus & potentioribus auxiliis & mediis, quam multis ex praedestinatorum ordine, utique quemadmodum sumpta in particulari ratione prouidendi alicui praedestinato per ea media, per quae Deus praevidebat perueniturum illi pro sua libertate in vitam aeternam, cum proposito eam ex parte sua executioni mandandi, integrum illi manebat non ita cooperari, vt ad eam perueniat, si verò id, vt potest, esset futurum, nunquam ratio illa prouidendi illi eo modo, voluntasque mandandi eam executioni, rationem habuissent in Deo praedestinationis, sed duntaxat providentiae, eò quod adiunctam non haberent praesentiam, quod ea via perueniturus ille esset in vitam aeternam, sic sumpta in particulari ratione prouidendi alicui non praedestinato, verbi gratia, Iudae, per ea media, per quae Deus praevidebat illum pro sua libertate in aeternam vitam non perueniturum, cum proposito eadem mandandi executioni, integrum profectò illi mansit, ita cooperari, vt ad vitam perueniret aeternam: si verò id, vt poterat, esset futurum, sanè ratio illa prouidendi illi eo modo, voluntasque diuina mandandi eam executioni, rationem habuisset non solum providentiae, sed etiam praedestinationis circa Iudam, quia coniunctam habuissent praesentiam, quod ea via perueniturus ille esset in beatitudinem.

Praedestinato integrum manet non peruenire in beatitudinem, ut probat peruenire.

C Quod fit, vt libertas arbitrii adultorum non praedestinatorum veraque facultas perueniendi, si velint, ad beatitudinem, ad quam a Deo, non fictè, sed verè conditi sunt, non minus consentiant cum providentia, qua Deus ex sua parte in vitam aeternam prouidere illis statuit, & cum praesentia, qua de illis habet, quam libertas arbitrii praedestinatorum, facultasque descedendi ad extremam miseriam cum eorumdem praedestinatione conueniant. Neque minus non praedestinati, quam praedestinati, positi sint in manu consilij sui, vt vtrique, ad quod voluerint porrigant manum, & vel ea efficiant, quae si fecerint, in vitam peruenient aeternam, vel ea per quae in extremam miseriam dilabantur. Etenim sicut vtrique non secus, ad quod voluerint porrigere possunt manum, ac si in Deo nulla praesentia fuisset quorundam praedestinatio, & non aliorum: ita ratio providentiae in particulari circa vnumquem-

E que

E e que

que eorum indifferens est de se, vt coniunctam habeat præscientiam in Deo, quod ita pro sua libertate sint cooperaturi, vt ad vitam æternam perueniant, vel ita, vt eam non assequantur: quod verò Deus altitudine sui intellectus habuerit potius eam præscientiam, quam prædestinatio addit supra illam numero rationem prouidendi potius, quam contrariam, ideo fuit, quia ipsi pro sua libertate vno potius modo, quã altero, erant cooperaturi: nõ verò, quia Deus id præsciuit idcirco ipsi eo pacto sunt cooperaturi.

Possumus confirmare, vnam & eandem rationem Dei æternam prouidendi cuiusque ad alto, siue is de numero sit prædestinatorum, siue non, pendere à qualitate vius liberi arbitrij eiusdem præuisi, vel quod rationem prædestinationis illius habeat, vel prouidentiam duntaxat circa illum in beatitudinem, facta quadam quasi inductione in Angelis, primis parentibus, in statu innocentie constitutis, atque in aliis etiam adultis.

Angelorum quomodo alij peccauerint, alij non.

Vt verò ab Angelis incipiamus, Quis salua fide Catholica, libertatq; arbitrij Angelorum, negare queat, Angelos, qui corruerunt, quibuscum donis & auxiliis in statu viæ à Deo constituti atque adiuti sunt, nihil omnino impediende ea ratione illis prouidendi, decretõve Dei æterni, quo ita eos ex parte sua adiuuare constituit, potuisse non consentire in peccatũ, ob quod perierunt, atque adeò perseuerare in gratia, in qua conditi sunt, peruenireque in vitam æternam, in quam à Deo sunt conditi: Quis item salua eadẽ Catholica fide, ac libertate negare poterit, Angelos qui in gratia persisterunt, vitamque æternam consequuti sunt, quibuscũ auxiliis in statu viæ à Deo adiuti fuerunt, nihil omnino impediende ea ratione illis prouidendi, decretõque Dei æterni, quo ita ex parte sua eos adiuuare constituit, potuisse pro sua innata libertate consentire in peccatũ, sicut ceteri consenserũ, atque adeò decidere à gratia, amittereque sempiternam felicitatem: Planè status viæ vtriusque id postulabat, ad meritumque & demeritum eorum vtrumque erat necessarium, neque salua fide Catholica videri posse negari. Cũ ergo si priores, vt re ipsa potuerunt non consensissent in peccatum, peruenissent vtrique in vitam æternam, illaque eadem ratio illis prouidendi & decretum, quæ solum habuerunt rationem prouidentie circa eos in beatitudinem, habuissent rationem prædestinationis, eò quod fuissent ratio & decretum conferendi media, per quæ, sicut ipsi peruenirent in vitam æternam, ita Deus eos beatitudine donandos præsciuisset: cũ item, si posteriores, vt re ipsa potuerunt, consensissent in peccatum, vtrique à gratia decidissent, & à sempiterna beatitudine exclusi fuissent, illaque eadem ratio decretum prouidendi illis eo modo, quæ rationem habuerunt prædestinationis, habuissent solum rationem prouidentie in beatitudinem, ad quam per ea media non essent peruenturi, fit, vt ab vsu arbitrij Angelorum in vnam, aut alteram partem pro sua libertate futuro, vt fuit dependens, quod Deus altitudine sui intellectus vnam potius, quam alteram partem, certè præsciret: ita fuisse dependens, tamquam à conditione sine qua non, quod ratio & decretum prouidendi illis eo modo, vel haberet rationem prædestinationis, vel solum prouidentie singulorum in beatitudinem.

Quis itè, salua fide Catholica, atque tanta illa libertate primorum parentum in statu innocentie, de qua cum Augustino in Concordia q. 14. art. 13. disp. 4. & 22. dictum est, quam vel Lutherani ipsi non inficiantur, negare audeat, Adamum, cũ illius

A status donis, atque adeò sine præiudicio rationis prouidendi, decretiue diuini, quo ex æternitate cũ taliter adiuuare constituit, potuisse non peccare, ac proinde potuisse perseuerare in gratia, vitamque æternam consequi? Cũ ergo, si, vt potuit, non consensisset in peccatum, ex statu innocentie peruenisset in vitam æternam, ac proinde ratio illa prouidendi, decretumque æternum, quo Deus illo tantum modo constituit eum in statu innocentie adiuuare, quæ solum habuerunt ratione prouidentie in beatitudinem, habuissent iam rationem prædestinationis: fit vt ab vsu arbitrij Adami in vnam aut alteram partem pro sua libertate, tamquam à conditione, sine qua non fuerit dependens, quod ratio & decretum eo pacto illis prouidendi, vel permanserint solum intra limites prouidentie, vt re ipsa manserunt, vel forsita fuerint rationem prædestinationis.

Denique, vt ad adultos post lapsum naturæ deueniamus, vtamur in primis exemplo illo Augustini. 12. de Ciuitate Dei cap. 6. Sint duo homines iusti, animo, & corpore, ceterisque adiectis per omnia partes, ponamusque Deum constituisse eodem prorsus modo vtrique ex parte sua opitulari, ac prouidere. Tunc oblata vtrique eadem peccandi occasione ex aspectu eiusdem mulieris pulchre, pro sola innata libertate vtriusque fieri potest, vt vnus in peccatũ consentiat, alter minime, sed seipsum cohibeat, vt eo loco affirmat Augustinus, probans inde solum liberam voluntatẽ causam esse peccati: quod si ponamus insuper, vtrumque subito, vel ruina domus collapsæ obrutum fuisse, vel alia de causa, vt sæpe euenire solet, interuissẽ, inueniemus simile omnino Dei decretum conferendi vtrique media ad salutem eandemque prorsus rationem prouidendi, respectu eius, quem Deus præuidebat non consenturum in peccatum, sed in gratia discessurũ, habuisse ratione prædestinationis: respectu verò alterius, de quo contrariam habebat præscientiam, habuisse quidem rationem prouidentie, non verò prædestinationis: cum ergo quod Deus de vtroque non idem, sed contraria præscierit, dependens fuit ex eo quod vterque eorum pro sua libertate erat facturus, qui si vellent, possent re ipsa, quod fecerũt, non facere, fit, vt quod decreta illa ratione sive prouidendi, vel prædestinationis rationem habuerint solum, vel prouidentie circa vitam æternam, dependens fuerit tamquam à conditione sine qua non ex eo, quod vnusquisque eorum pro sua innata libertate erat facturus: quod

D Deus ideo altitudine sui intellectus præuidit futurum quia pro eorum libertate ita erat futurum, & non è contrario.

E Eodem quoque modo possumus argumentari de quocumque alio adulto, qui vel vitam æternam consequutus est, vel eam sua nequitia amisit. Erenim cũ is, qui beandus est, non obstantibus auxiliis iuxta æternum Dei decretum, rationemve illi prouidendi, conferendis, possit illis vti, aut non vti, aut etiam in fine viæ consentire in peccatum, & ab illo non resurgere, vitamque æternam amittere, contra verò, qui damnandus est, possit facere quod in se est, vt beatitudinem consequatur, cui Deus, quantum satis sit, vt eam assequatur, optulabitur, fit, vt quemadmodũ, nihil impediende decreto Dei æterni vno aut altero modo illis optulandi, ac prouidendi, in potestate cuiusque eorum est eo modo re ipsa operari, vt beatitudinem assequatur, vel non consequatur, ita ex operatione eorum futura, tamquam ex conditione sine qua non pendeat, quod decretum Dei æternũ circa vnumquem

quemque eorum, ratioque illis providendi, vel rationem habuerit prædestinationis, vel solum providentiæ; Deo altitudine sui intellectus, certò ex æternitate prævidente, quid futurum esset, cum tamen secundùm se esset omnino incertum, pendensque à libertate arbitrij.

Quo loco illud admonendum censui, nos non maiorem dependentiam prædestinationis ab usu arbitrij adutorum constitutere, quàm numerosa illa doctorum multitudo, quos q. 14. art. 13. disp. 16. retulimus, constituerit: de quorum numero erant multi ex iis, qui cum communiiori Scholasticorum sententia nullam causam rationemve prædestinationis ex parte usus liberi arbitrij adutorum prævisi esse volunt, ut Scotus, Driedo, & plerique alij: imò multò minorè ponimus. Etenim illi, ut libertatem arbitrij nostri cù diuina præscientia, prædestinatione, ac reprobatione conciliarent, dicebāt, in his rebus quæ ab arbitrio creato pendent, quòd Deus ex æternitate vnâ partè contradictionis, potiùs quàm aliam, præsciuit, & hunc potiùs prædestinauerit, quàm reprobauerit, ita ab usu arbitrij cuiusque futuro pendere, ut arbitrio creato eligente vnâ potiùs partè contradictionis, quàm aliam, Deus, cuius liberi actus interni sunt indiuisibiles, & semper in egressu, sit effecturus ut eadem ex æternitate præsciuerit, eligente verò aliam effecturus sit, ut hanc ipsam, & non illâ aliâ præsciuerit, atque ad eò cooperante quouis adulto, ita cum Dei auxiliis, ut vsque ad finem vitæ in gratia perseueret, quod in manu consilij sui est collatum, Deum effecturum ut ex æternitate fuerit semper prædestinatus, operante verò contrario modo, terminanteque vitam in peccatis, quod eodem iure in potestate eius situm est, effecturum, ut ex æternitate fuerit reprobatus.

Nos verò asserentes, præscientiâ, & prædestinatione, ita certas & determinatas ad alteram contradictionis partè ac fixas esse, ut contradictione iam modò implicet aliud in mente & voluntate diuina vel esse, vel ex æternitate fuisse circa quodcumque particulare obiectum, ut loco citato ostensum est, collocantes præterea certitudinem totâ diuinâ prædestinationis, nõ in decreto, quo Deus ei, quæ prædestinabat, prouidere statuit de iis medijs, quibus libertate sua peruenturus in vitam æternam præuidebatur, neque etiam in ratione ipsâ prouidendi, sed in præscientia, qua id præuidebat, ratione cuius tale decretum, ac prouidentia sortita sunt rationem prædestinationis, asserueramus, sicut præscientia illa esto originem habuerit ex altitudine & perfectione diuini intellectus, qua quod incertum ancepsque omnino in se est, certò cognoscit futurum, pendet tamen, tamquam à conditione, sine qua non fuisset in Deo, ex eo quòd arbitrium creatum eo pacto pro sua libertate sit cooperaturum, ut ad vitam æternam perueniat, quandoquidem non quia Deus id præsciuit futurum est: sed quia pro libertate arbitrij est futurum, cùm possit esse contrariũ, Deus id præsciuit, ita etiam, quòd decretum illud prouidentiaque illa rationem prædestinationis fuerint sortita ex eo fuisse dependens, tamquam à conditione sine qua illam non fortirentur, quòd arbitriũ eo modo pro sua libertate esset cooperaturum, Deusque altitudine sui intellectus certò id præuideret. Atque ex hoc capite conciliamus facillè libertatem arbitrij nostri, tam cum diuina præscientia, quàm cù diuina adutorũ prædestinatione. Etenim sicut, si arbitriũ, ut potest, nõ esset taliter cooperaturũ, nõ fuisset in Deo præscientia, quòd adultus ille peruenturus esset in vitam æternam, sic neque decre-

Molina in D. Thom.

A tum, quo Deus ex æternitate statuit, per ea media illi ex parte sua opulari & prouidere in vitam æternam, habuisset rationem prædestinationis.

Ut adhuc melius percipias, quantum libertas arbitrij horũ prædestinatorũ & reprobatorum, ac facultas vtrorumque perueniendi re ipsa in vitam æternam, aut ab ea desectendi in extremâ miseriam, cum ea ipsa numero prædestinatione, & prouidentia circa eos, quæ ex æternitate in Deo est, consentiat, frange: In Deo optimo maximo non esse præscientiam illam mediam, qua altitudine sui intellectus penetrat, quid pro arbitrij libertate sit futurum, sed quàm incertum id in se est, tam incertum & incognitum esse Deo, & nihilominus Deũ per scientiã omnino naturalem, qua naturas omnium rerũ, fines earum, & media ad eos accommodata penetrat, statuisse ex sua parte eodem modo prouidere vtriusque in vitam æternam, quo re ipsa prouidet, interim exitum cuiusque futuri contingentis ignorando. Sanè ea hypothefi data, nullus dubitaret, libertatem arbitrij vtrorumque, facultatemque eorum, vel perueniendi in beatitudinem, vel incidendi in supremam miseriam, prout in huius vitæ stadio pro sua libertate excurrere vellent, consentire optimè cum ea ipsa

B prouidentia, quæ circa eos ex æternitate est in Deo: quippe cùm euentus omnino esset incertus, pendensque, ut in vnam, aut alteram partem eueniret, ex sola arbitrij vtrorumque libertate. Cùm ergo quòd Deus eminentia, illimitatãque sui intellectus perfectione, præsciat, quid pro cuiusque arbitrij libertate sit euenturum, nihil de libertate illius adimat, sed perinde indifferentem illud relinquat, ut in quam maluerit partem se flectat, ac si præscientia in ipso non præexistisset, eò quòd non quia id præsciuit, arbitrium se flectere debeat in eam partem, sed quia sua libertate se est ita inflexurum, Deus id præsciuit, præsciuitque contrarium, si pro eadem libertate esset futurum, nihil hac præscientia impediente, eadem libertas ac facultas perueniendi in vitam æternam, aut ab ea desectendi, inconcussa perseuerat. Punctum verò prædestinationis, abyssusque inscrutabilis diuini consilij, in eo sunt posita, quòd cùm Deus infinitas alias prouidendi non prædestinatis rationes nouerit, quibus pro eadem ipsorum libertate in vitam deuenissent æternã, fuissentque proinde prædestinati, iteque infinitas alias nouerit rationes prouidendi prædestinatis, quibus pro sua libertate beatitudinem amitterent, fuissentque reprobi, pro sua tantum libera voluntate, & nõ pro qualitate usus liberi arbitrij præuisi, nec ut conditione quidem sine qua non, eam prouidendi modũ vtriusque elegerit, per quem præuidit, illos in vitam æternam pro sua libertate non peruenturos, hos verò deuenturos esse, atque ad eò illos futuros reprobos, hos verò prædestinatos existere: neutrius vllam interim iniuriam irrogando, præsertim cùm vtriusque de his prouiderit medijs, per quæ, si per ipsos non staret, ad vitam æternam deuenirent, & cùm posteris omnibus Adam, in ipso eorum parente, de his medijs prouiderit, per quæ, si per illum non staret, summa cum facilitate æternam beatitudinem essent assequuti.

F Duo obserua. Primum est eiusmodi. Licet, iuxta hæcenus dicta, data quacumque prouidentia in particulari comparatione cuiusque adulti, siue ea, ratione præscientiæ adiuncta, prædestinatio sit, siue adiunctam habeat rationem reprobationis, in potestate talis adulti sit, facere ea, quæ si esset facturus, talis prouidentia esset prædestinatio, quia adiunctam haberet præscientiam, quòd peruen-

Et 2. vrus

Prædestinatio pãrã, abyssusq. inscrutabilis diuini consilij.

Nullus officere valet, ut sit prædestinatus.

tutus in ea via esset in beatitudinem, nihilominus in potestate nullius praedestinati est efficere, ut fuerit praedestinus: quoniam in potestate ipsius non est efficere, ut Deus ex infinitis rerum ordinibus, quos eligere poterat, eum potius eligeret in quo praevidebat illum pro sua libertate peruenturum in vitam aeternam, quam alium, in quo tamen consistit praedestinari talem adultum. Quare praedestinare, aut non praedestinare, a solo Deo pro sua tantum libera voluntate pender. Quod verò haec, aut illa providendi ratio tali adulto in particulari, ratione habeat, aut non habeat, praedestinationis comparatione illius, ex eo etiam pender, quod ipse vno, vel altero modo per suum arbitrium sit cooperaturus.

Certitudo praedestinationis solum ex hypothese est in praesentia media absolute & omnino in scientia libera qua praedestinationem consequitur.

Secundum est. Certitudinem, quod adultus praedestinus in vitam aeternam perueniet, esse quidem in scientia illa media, quae antecedit liberum actum diuinae voluntatis: attamen quodammodo tamquam in radice, & solum ex hypothese, si Deus ea media vellet concedere, eoque modo vellet providere: at verò in scientia libera qua Deus post eum actum voluntatis praevidet peruenturum simpliciter illum in vitam aeternam, esse absolute, & absque vlla iam hypothese. Atque ad eiusmodi libertatem Dei praesentiam, qua nostro intelligendi more cum fundamento in re, est in Deo post completam praedestinationem, tanquam ad signaculum superueniens praedestinationi iam peractae, reduxit non obscure Paulus 2. ad Timotheum 2. certitudinem nostrae praedestinationis, dicens: *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc* (quo scilicet firmum ac certum redditur) *novit Dominus, qui sunt eius, per praedestinationem videlicet, ac electionem aeternam, qua conferre eis ea media voluit, per quae peruenturos illos praevidebat in vitam aeternam.*

Praedestinationem fuisse secundum praesentiam duplex est.

Illud magnopere est deinde advertendum, longè diuersum esse querere, an praesentente in Deo (ut reuera fuit ante omnem actum liberae suae voluntatis) plenissima illa praesentia qualitatis vsus liberi arbitrii in quocumque rerum ordine futuri, de qua haecenus locuti sumus, praedestatio Dei aeterna ex parte diuinae voluntatis in hoc sensu fuerit secundum praesentiam vsus liberi arbitrii futuri, quasi pro qualitate, aut propter qualitatem vsus praesentis constituit Deus, vel distribuere vno, aut altero modo sua auxilia ac dona; vel praedestinare hos potius, quam illos, ac querere an illius praesentiae (a qua pender ut reliquum, quod se tenet ex parte diuini intellectus & voluntatis, rationem habeat praedestinationis, aut providentiae dumtaxat ad beatitudinem) detur aliqua ratio seu potius conditio ex parte qualitatis vsus futuri, sine qua non praesentisset in Deo, quasi licet praedestinato non fuerit facta propter praesentiam qualitatis vsus praesentis, fuerit tamen facta non sine tali praesentia, & quasi habita fuerit ratio qualitatis vsus arbitrii futuri, non quidem ut vno pacto esset mensura aut quasi mensura donorum Dei, etiam tamquam conditio, qua praesentia fuissent conferenda; & qua non praesentia fuissent conferenda, sed tamquam eius ut a quo, quemadmodum in tempore penderat quod adultus cum his vel illis auxiliis ac donis in particulari perueniret, aut non perueniret in vitam aeternam, ita etiam penderat, ut voluntas sibi opitulandi ac providendi per haec ipsa auxilia ac dona, rationem haberet, vel praedestinationis, vel solius providentiae ad beatitudinem.

Prima harum duarum quaestionum est, quam Patres ac Doctores Scholastici ad hanc usque diem controuerterunt. Quod verò ad eam attinet,

cum D. August. D. Thoma, & aliis, aduersus Doctores membro 4. relatos affirmamus, praedestinationem non esse secundum praesentiam qualitatis vsus liberi arbitrii, ut tum hoc membro, praesertim conclusione 6. tum 4. & aliis ostensum est.

De secunda autem quaestione parum, aut nihil, tam Patres quam Doctores Scholastici locuti sunt, cum tamen a praesentia illa media, quam, nullo refragante, comparatione determinationis arbitrii creaturarum in vnam aut alteram partem in Deo ante omnem actum liberum suae voluntatis constitutum, pender legitima conciliatio praesentiae, providentiae, & praedestinationis cum arbitrii nostri libertate, legitimaeque intelligentiae Scripturarum sanctarum, atque (quando est cooperationis, qua in vitam aeternam peruenitur) ea sit, quam praedestinato adulti addit supra providentiam circa eundem in beatitudinem.

Sit ergo nona conclusio in ordine. In secundo sensu explicato praedestinato adultorum fuit secundum praesentiam boni vsus liberi coram arbitrii, habuitque Deus, modo explicato, rationem illius in eis praedestinandis. Probatur conclusio. Primo ex illo ad Rom. 8. *Nam quos praesciuit, & praedestinavit conformes fieri imaginis filij sui: quos amem praedestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & iustificavit, & c.* Quia enim adultorum praedestinato fuit modo explicato secundum praesentiam vsus liberi arbitrii futuri, estque proinde praesentia, de qua Paulus tibi loquitur, praevia & necessaria ad praedestinationem, ut Dionysius Carthusianus recte ad eum locum adnotavit, Paulus alia forma loquendi nexuit praedestinationem cum praesentia, alia verò vocationem cum praedestinatione, atque iustificationem cum vocatione: id quod Caeteranus ibidem, tamen si ad longè diuersam expositionem, obseruavit.

Quod ut melius intelligatur animadvertendum est; Paulum praemisisse: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, is qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Ad explicationem verò, seu probationem subiunxit: *Nam quos praesciuit, & praedestinavit, & c.* Iuxta duas autem expositiones illorum verborum, *is qui secundum propositum vocati sunt sancti*, diuersimodè exponuntur verba sequentia, quibus Paulus rationem reddidit. Chrysostomus namque, Theodoretus, Theophylactus, & plerique alij Augustino antiquiores, priora illa verba exponunt, non de proposito & voluntate Dei, sed de proposito & voluntate eorum, qui sunt vocati, quasi vocatio facta fuerit propter praesentiam propositi, seu boni vsus liberi arbitrii eorum, qui vocantur. Et tunc in hunc modum exponunt sequentia verba, *Nam quos praesciuit, bene scilicet vsuros suo arbitrio, conformesque pro ipsorum libertate futuros imaginis Filij sui, illos praedestinavit, ut tales fierent, & c.* Iuxta hanc ergo expositionem longè maiori cum ratione dicendum esset, praedestinationem factam esse secundum praesentiam in secundo sensu, de quo in nostra conclusione est sermo. Haec tamen expositio non probatur: quoniam, ut meritò post Augustinum Doctores communiter affirmant, innuitque aperte contextus Pauli tam ibi, quam alibi, vocatio sit secundum propositum Dei, qui dona gratiae distribuit prout vult. Paulus ergo rationem redditurum illorum priorum verborum, ut mox suo doceret simul, non proinde excludi arbitrii nostri libertatem, sed rationem illius haberi tam in praedestinandis, quam in vocandis secundum Dei propositum hominibus, subiunxit: *Nam quos praesciuit*

Nona concl. Praedestinato adultorum in quo sensu fuerit facta praesentia, habuitque sit ratio rationis arbitrii illorum.

scilicet: (futuro videlicet pro sui arbitrij libertate conformes imaginis filij sui, ex hypothesi, quod ex parte sua eos adiuuare constitueret auxilijs, quæ eis misericorditer impendere decreuit) & prædestinavit, id est, etiam prædestinavit, vt tales forent constituendo ea ipsa auxilia illis in tempore donare. Deinde enumerat effectus æternæ prædestinationis ita secundum præscientiam, id est, non sine præscientia boni vsus liberi arbitrij constituta, dicens: Quos autem prædestinavit, &c. ac sanè de nulla alia præscientia cõmodius exponi potest locus ille Pauli, quàm de ea quæ (vt Dionysius rectè adnotauit) præuia ac necessaria est ad prædestinationem: neque hæc est alia, quàm illa media, qua Deus prænouit, quod pro libertate arbitrij cum his vel illis donis, in hoc vel illo ordine rerù esset futurum, ex hypothesi, quod ea donare statueret. Expõsitio; nãq; alia illius loci, vt violètræ, ac peregrinæ sunt, sic adeò variant, vt vix duo reperias, qui in eadem cõueniant. Consonat ex parte Augustinus, aut quicumque alius eius operis autor, Hypognoft. lib. 6. in principio vbi ait, Prædestinatio à prouidendo, & prouidendo, vel præordinando futurum aliquid dicitur, & ideo Deus cui præscientia non accidens est sed essentia fuit semper & est, quicquid antequam sit, sic præsci (intellige vt præordinet) prædestinat. Et propterea prædestinat, quia quale futurum sit præsci. Ideo & Apostolus: Nam quos præsciuit, inquit, & prædestinavit. Sed non omne quod præsciit, prædestinat: bona verò & præsciit, & prædestinat: mala verò præsciit, & non prædestinat. Quod ergo bonum est, præscientia prædestinat, id est, priusquam sit in re præordinat. Hoc cum ipso autore esse coepit, vocat, ordinat, & disponit. Unde & sequitur, Nam quos prædestinavit, hos & vocauit, &c. Hæc autor illius operis.

Ad prædestinatum duo necessaria, electio & præscientia.

Secundò probatur ex illo ad Rom. 11. Non replet Deus plebem suam, quam præsciuit, id est, eos ex Iudæis, quæ secundum electionem gratia salui fiunt, vt se paulò inferius exponit. Etenim quia ad prædestinationem cuiusque adulti duo necessaria sunt: nempe & Dei electio secundum suum propositum per gratiam, hoc est, voluntas conferendi ea auxilia gratiæ, quibus præuident prædestinatum pro libertate sui arbitrij in vitam æternam perueniturum, & ipsa præscientia, quod talibus auxilijs, pro sua libertate ita sit vsurus, vt ad beatitudinem perueniat, ideo Scripturæ sanctæ modò ex vno capite prædestinationem appellant electionem secundum Dei propositum: modò ex alio, eam nominant præscientiam, & prædestinatos appellant præscitos à Deo, quod videlicet in beatitudinem pro libertate sui arbitrij peruenient.

Tertiò, ex illo 1. Petri 1. Petrus Apostolus Iesu Christi, electis aduenis secundum præscientiam Dei Patris in sanctificationem spiritus obedientiam, &c. Vbi eadem ratione dicit electionem fuisse secundum præscientiam Dei Patris.

Quartò, ex illo 2. Petri 1. Satagite fratres, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Quibus verbis apertè docet, ex vsu arbitrij electorum in vnam aut alteram partem pro eorum libertate futuro pendere, quod certa sit, aut non sit, eorum electio, ac vocatio. Quamuis autem sermo videatur esse de vocatione, & electione ad gloriam per pignora fidei, & gratiæ, quibus iam ad illam ius habebant, & ad eam certò peruenirent, nisi sua negligentia, & culpa ea amitterent: hortaturque eos Petrus, vt ita operentur, ne pignora illa amittant, quatenus ea ratione eorum vocatio certa sit finemque ad quem ita vocati sunt, assequantur.

Molina in D. Thom.

A tur: id tamen institutum nostrum efficaciter probat: inde enim habetur ab vsu liberi arbitrij eorum in vnam aut alteram partem futuro pendere, quoad existentiam, effectum prædestinationis eorum, atque adeò vt in Deo ex æternitate extiterit præscientia, quod per eum vsu vitam æternam consequerentur, fuerintque ex æternitate prædestinari.

Quintò, quia eo modo prædestinavit nos Deus iustificandos & saluandos, quo in tempore iustificamur & saluamur, vt D. Thomas hoc loco in argumento sed contra affirmat, meritoque Dominicus à Soto sæpe repetit in caput. 9. epistolæ ad Romanos: at adulti iustificamur, vitamque æternam consequimur dependenter ex eo, quod liberè velimus, ita vt integer effectus prædestinationis simul pendeat à libera voluntate Dei, & à libero influxu arbitrij nostri, in potestatemque nostra situm sit, nec iustificari, nec saluari, vt fides docet: ergo quod ex æternitate fuerimus prædestinati per ea media, quibus re ipsa prædestinati fuimus, vitamque æternam consequuturi sumus, non pendent solum ex diuina voluntate, qua Deus ad hæc ipsa media nobis opitulati constituit, sed simul etiam ex libera cooperatione, & influxu nostri arbitrij præuiso, neque voluntas diuina ita nobis opitulandi, rationem haberet prædestinationis, nisi præscientiam de libero arbitrij nostri influxu futuro adiunctam haberet.

Postremò, quia cum auxilijs ex parte Dei, cum quibus vnus iustificatur & saluatur alius pro sua libertate, nec iustificatur, nec saluatur, & è contrario, vt patet ex illo Matthæi, 11. Si in Tyro & Sidone, &c. neque dubitandum est multos torqueri apud inferos, qui multò maioribus auxilijs ad salutem à Deo donati fuerunt, quàm multi, qui in cælo diuino conspectu fruuntur, de quorum numero videntur esse Iudæi, qui Christum Dominum prædicantem, & miracula facientem viderunt, de quibus referente Paulo ad Romanos 11. conqueritur Deus per Isaïam dicens, Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, sed contradicentem mihi: & Christus Matthæi 23. Quoties, inquit, volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluit: sed quod hi cum maioribus auxilijs prædestinati & salui non fuerint, illi verò cum minoribus prædestinati ac salui fuerint, non aliunde fuit, nisi quia pro innata libertate noluerunt vt ita suo arbitrio, vt salutem consequerentur, hi verò maximè: ergo quod voluntas illa Dei æterna, qua adultis ea media ex sua parte conferre statuit, quibus in beatitudinem perueniunt, rationem prædestinationis habuerit, tamquam à conditione, sine qua eam rationem non habuisset, ex eo fuit dependens, quod adulti ipsi eo modo pro sua innata libertate vsuri erant suo arbitrio, vt ad eam perueniret, idq; Deus altitudine sui intellectus præuident.

Illud addendum est. Quamuis Deus alligatus non fuerit vsu liberi arbitrij præuiso, aliivse circumstantijs ex parte adulti prædestinandi, vt hoc, vel illo modo illi providere ac opitulati constitueret, potuisset tamen ad circumstantias, & ad vsum respicere, decensq; ac rationi valde cõsentaneum fuisse, vt id ita faceret: in multisque re ipsa ad multa respexisse, constituendo aliqua propter circumstantias, & vsum præuisum, quæ alioquin non constituisset, vt ex Scripturis sacris apertè colligitur. Dum enim inter effectus prædestinationis computatur, quod Deus morte eum iustum præueniat, qui si diutius viueret, pro sua libertate damnaretur, sanè in eo iusto prædestinando rationem habuit

Deus nos eo modo prædestinavit, quo iustificamur & saluamur.

Dei in prædestinandis aliquam rationem habuisse vsus liberi eorum arbitrij.

Deus qualitatibus vsus liberi illius arbitrij præuisi. A
 Consonantque illud Sapientia 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne scilicet deciperet animam illius.* Placuit enim erat Deo anima illius, propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatis. Dum etiam Paulus 1. ad Timotheum 1. de se ipso ait. *Qui blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus; sed misericordiam Dei consequutus sum, quia ignorans feci in incredulitate mea: manifeste docet, non fuisse eam consequuturum, nec fuisse tam magnifice adiuturum, si peccata illa fuissent ex materia profecta.* Propter illud Saulis peccatum, quod Reg. 1. commemoratur, dixit illi Samuel, *Stulte es istis, quod si non fecisses, iam nunc preparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum: sed nequaquam regnum tuum ultra conseruet.* Genes. 22. propter iniquitatem illam obedientiam dixit Dominus ad Abraham, *Quia fecisti hanc rem, & non pepercasti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meo.* Cornelius Acorum 10. propter orationes & elemosynas vocatus fuit ad Christi fidem. Atque ex Scripturis sanctis constat, quod iusti magis strenue in Dei obsequio se gerunt, eod solere à Deo abundantioribus auxiliis adiuuari, tum ut in gratia accepta perseverent, tum ut in ea crescant. Matthæi namque 25. & Luca 19. talentum, quod ab eo auferitur, qui ignauiter se gessit, tribui iubetur illi, qui plus omnibus laborauerat, & ceteris ditior erat, ac subiungitur. *Omni habenti dabitur, & abundabit ei autem, qui non habet, & quod uidetur habere, auferetur ab eo.* Ut interim alia testimonia omittam. Quin sicut vnum peccatum permitti solet in penam alterius peccati: sic propter elemosynas, & alia opera moraliter bona, facta ab existente in lethali peccato, confuevit saepe Deus optulari citius, ac magis vni, quam alteri, ut à peccato refurgat: eaque ratione eiusmodi opera non immerito appellari consueuerunt dispositiones remota ad gratiam. Porro ut vniuersum quoad hactenus dicta quasi minorem quamdam propositionem subsumamus, vnde nostrum institutum concludamus: quæ auxilia & dona confert Deus in tempore propter aliquem bonum vsus liberi arbitrij antecedentem, & quo peccata permittit, aut quam penam aliam infligit propter malum arbitrij vsus antecedentem, eadem ex æternitate conferre, permittere, aut infligere statuit, propter eundem bonum, aut malum vsus præuisum futurum ex hypothesi, quod hunc vel illum ordinem rerum condere velle.

Illud etiam, quod ad exaltationem, laudem, & honorem Christi, sanctissimaque illius Matris spectat, mihi videtur admodum ve simile, sacratissimis eorum duorum animabus non solum excellentiora dona Deum conferre decreuisse, sed etiam easdem præuidisse melius, quam ceteras, pro sua innata libertate vsus suo arbitrio, eaque ratione in tantam dignitatem potius, quam ceteras electas fuisse.

Prædestinationis Christi: ut esset filius Dei, & prædestinationis aliorum discrimen, & conuenientiam.
 Ex dictis facile erit intelligere, tum maximum quoddam discrimen inter prædestinationem Christi, quatenus secundum humanam naturam prædestinatus est, ut per vnionem hypostaticam simul esset Filius Dei, & prædestinationem ceterorum hominum ad auctorem in Christo, & per Christum: tum etiam conuenientiam quamdam. Discrimen est, quod cum natura humana perducenda non esset ad vnionem hypostaticam per vsus sui arbitrij, sed à solo Deo: utique in prædestinatione Christi, quatenus homo est, ut simul esset filius Dei nulla om-

nino habita fuit ratio vsus liberi arbitrij Christi præuisi, ut ita prædestinaretur: at cum homines adulti ita in Christo, & per Christum prædestinarentur in vitam æternam, ut per suum arbitrium gratia, & auxiliis, & meritis Christi collatis suffultum in eam, si & ipsi vellent, peruenirent: ratio vsus liberi arbitrij eorum habenda fuit, ut explicatum est. Conuenientia verò est, quod cum auxilia & media omnia supernaturalia, per quæ à Deo prædestinati sunt, collata fuerint per Christum, atque adeo à prædestinatione Christi, quatenus homo est, velut à fonte fuerint deriuata, utique sicut prædestinatio Christi, quatenus homo est, ut scilicet simul esset filius Dei, non fuit ex meritis, aliòve vsu liberi arbitrij Christi: ita prædestinatio ceterorum hominum, quoad integrum effectum prædestinationis, atque adeo quoad collectionem auxiliorum & gratia, quæ ex illa prædestinatione & meritis Christi in vniquemque prædestinatorum deriuata sunt, non fuit ex meritis bonòve aliquo vsu liberi arbitrij eorum antecedente dona illa, sed merè gratis ex sola voluntate Dei. Augustinus de prædestinatione Sanctorum cap. 15. à nobis membro 6. relatus, docet quidem conuenientiam hanc inter prædestinationem nostram & Christi: non tamen negat, neque negare potest, discrimen illud traditum.

Sit denique postrema conclusio. Id vnde fuit dependens, quod prædestinationis paruulorum rationem haberet ratio illis prouidendi, voluntasque diuina ex sua parte illis conferendi ea media, quibus beatantur, est, non solum ipsa libera parentum coniunctio ad generationem, & cætera, ex quibus proliis cõseruatio vsque ad susceptionem remedij contra peccatum originis pendet, sed etiam libera ipsa eiusdem remedij applicatio, à quocumque ea fiat. Probatur conclusio, quoniam si illi nascitur, aut conferendi non essent, quousque remedium eis contra originis peccatum applicaretur, utique quemadmodum nunquam peruenirent in vitam æternam, ita neque prædestinati fuissent, cum ergo, quod nascantur, & conferentur, eisque applicetur remedium cõtra originis peccatum, pendat à libera operatione aliorum, quæ re ipsa potest non esse in rerum natura, sit, ut id vnde fuit dependens, quod voluntas diuina conferendi illis talia media, eoque pacto illis prouidendi, rationem haberet prædestinationis, sit ipsa libera aliorum operatio. Hac eadem ratione, cum ad adulti prædestinati beatitudinem necessarium sit, ut prius nascatur, utique libera eorum omnium operatio, à qua pender eius ortus, est etiam id vnde fuit dependens, quod voluntas diuina conferendi illi, quantum est ex parte sua media quibus perueniat in vitam æternam, rationem prædestinationis fuerit sortita.

MEMBRVM XII.
 Appendix præcedentis.

Non desuere, qui propter ea quæ membro præcedente voluerint, me asserere dari causam prædestinationis ex parte boni vsus liberi arbitrij, non quidem necessariam, quasi bono vsui liberi arbitrij præuiso Deus ita alligauerit suam voluntatem, ut vniuersum vbiicumque illum præuiderit, prædestinauerit per hæc aut illa media, & vbi illum non præuiderit, vniuersum non prædestinauerit: sed tamen causam congruentem propter quam regulariter quosdam prædestinauerit, alios verò non item.

Postrema conclusio. Vnde fuit dependens quod ratio & decretum prouidendi paruulis prædestinationis ratione boni vsus liberi arbitrij. Quia mihi tribuatur.

M. C. L. X. I. I. I.

Ad id confirmant. Id autem confirmant, quoniam membro 4. sententiam eorum, qui assererebant, bonum usum liberi arbitrii praevium causam esse praedestinationis, impugno, sicut intelligatur, quasi Deus usum arbitrii tamquam mensuram & velut regulam elegerit, ut pro ratione illius auxilia & media ad salutem conferre ex aeternitate statuerit, ita ut ex parte Dei fuerit aequalitas in auxiliis & mediis ad salutem cuique homini exoptandis, inaequalitas vero tota ortum habuerit ex inaequalitate seu aequalitate usus liberi arbitrii praevii; & ob id tamquam ratio, radix, & origo, quare hi, & non illi, fuerint praedestinati, reddi possit usus liberi arbitrii praevius.

Non possum non vehementer mirari, eum, qui integrum nostrum opus legit, mihi eam tribuere opinionem. Cum frequentissimè in eo clamem, efficaciterque ostendam, praedestinationem non esse propter bonum usum liberi arbitrii praevium; nec ut conditionem quidem sine qua non, sed pro sola libera voluntate Dei, qui sui dona distribuit prout vult, & quibus vult: si autem praedestinatio regulariter fuisset propter bonum usum liberi arbitrii praevium, sanè, quamvis non omnes praedestinationes ita à Deo fuissent constitutae, sed quaedam ab ea regula fuissent exceptae, falsum simpliciter esset affirmare praedestinationem non fuisse propter bonum usum liberi arbitrii praevium.

Ad confirmationem. Ut verò à confirmatione ordiamur, certè membro 4. & 5. sententias omnes eorum retulimus, qui bonum usum liberi arbitrii rationem, aut causam praedestinationis construebant, easque validissimè impugnavimus. Et membro 5. expressè cum Divo Thoma, atque ex professo retulimus sententiam eorum, qui bonum usum liberi arbitrii causam praedestinationis congruentem constituebant, eamque tamquam à Scripturis sacris alienam, & in fide plus quam periculosam reieciimus. Ac, praeter rationes, quibus id ibi ostendimus, diximus eisdem etiam argumentis expugnari, quibus membro 4. precedente sententias de quibus in confirmatione mentio fit, tamquam in fide plusquam periculosas reieciimus. Quòd si membro 4. citato, antequam rationes conficeremus, quibus efficacissimè eas sententias impugnavimus verba illa subieciimus, quae in confirmatione referuntur: id in primis fuit, quia sine dubio autores illi eo pacto suas sententias intelligebant. Deinde, quoniam rationes nostrae id probabant, eoque pacto appolita, magis ac dilucidior erat disputatio. Item praecipuè, quia non intendebamus improbare, praedestinationem factam nihilominus fuisse non sine praesentia usus liberi arbitrii, habitaque illius consideratione, modo precedente membro explicato, tamquam eius qui nihil impediens donis à libertate arbitrii penderet, necessariusque est ad vitam aeternam consequendam, atque adeò ut dona, per quae Deus ex sua parte praedestinat, effectus sint praedestinationis, & per consequens, ut voluntas Dei aeterna ea dona conferendi rationem praedestinationis fortiatur. Porro in illis nostris verbis, regulam & mensuram simpliciter indistinctè atque uniuersim, siue ea videretur Deus sine ulla exceptione ad praedestinandum, vel non praedestinandum, siue solum regulariter & frequenter, atque adeò cum exceptione. Unde tam ibi, quam ubicumque ea de re loquimur uniuersim exclusivus, ad inaequalitatem usus liberi arbitrii praevii tamquam ad rationem, radicem, aut originem reduci posse, quòd quidam fuerint praedestinati, alij non item, sed ad solum liberam Dei voluntatem, quantumque illud membrum possit noscatur.

A omnes rationes huiusmodi verbis conclusimus: *Quae omnia aperte sonant, Deum non pro qualitate usus liberi arbitrii praevii, sed pro sua voluntate, ac beneplacito effectum praedestinationis conferre statuisse.* Profectò autores opinionum, quas ibi refutavimus, nunquam negassent, Deum multas fecisse exceptiones ab ea regula, sapèque dona sua distribuisse non pro qualitate usus liberi arbitrii praevii, ut in Domina nostra, Ioanne Baptista in matris vtero sanctificato, & vocatione Pauli: id quod Gabriel, & D. Bonaventura expresserunt, ut in eodem membro 4. retulimus, & nihilominus eorum sententiam, etiam praedestinationis radicem, & causam ex parte boni usus liberi arbitrii, nos ibidem impugnavimus. Certè si eo loco in particulari non expressimus, praedestinationem neque tamquam in causam congruentem, propter quam Deus regulariter quosdam praedestinaerit, alios non item, reduci posse in qualitatem usus liberi arbitrii praevii, id non fuit quia contraria esset opinio, ut immeritò nobis imponitur, sed quoniam nec suspicavimus, id quemquà posse de nobis arbitrari.

B Quòd ad ea attinet, quae membro precedente diximus. Ante nonam conclusionem duplicem sensum huius propositionis distinximus, praedestinatio est secundum praesentiam usus liberi arbitrii futuri. Vnum, id est, propter praesentiam qualitatis usus futuri ex hypothese, quòd homines in vno aut alio tertio ordine cum his, vel illis auxiliis & circumstantiis collocarentur. In hoc autem sensu dixi (ut perpetuò asserueram) praedestinationem non fuisse propter qualitatem usus: ut autem à principio dixi, qui negat fuisse propter qualitatem praeviam, sanè omnem qualitatem praeviam neget propter quam fuerit praedestinatio: eo quòd negatio illa, totum, circa quòd fertur, ita excludat, ut si aliqua esset qualitas propter quam modo aliqui fuisset praedestinatio, etiam velut ob causam congruentem, falsum absolutè esse, praedestinationem non fuisse propter qualitatem usus liberi arbitrii praeviam. Alterum verò eiusdem propositionis sensum distinximus, id est, non sine praesentia qualitaris usus liberi arbitrii, ex quacumque hypothese futuri. In eo verò sensu à nona conclusione ostendimus, praedestinationem fuisse secundum praesentiam qualitatis usus liberi arbitrii futuri, habitaque consideratione illius.

C Ut verò ad §. Illud addendum est, deveniamus. Certè ibi non doceo, praedestinationem esse propter qualitatem usus liberi arbitrii, etiam tamquam ob causam congruentem, ut luce clariùs constat: sed exemplis ex Scriptura sacra depromptis ostendo, Deum quando homines praedestinat, rationem aliquam habuisse circumstantiarum, usque liberi arbitrii praevii, ut aliqua constitueret, non verò, ut propter talem usum, aut qualitatem praedestinet. Primum est, quoniam dum inter effectus praedestinationis computatur, quòd Deus morte eum iustitiam praevenerit, qui, si diutius viveret, pro sua libertate peccaret lethali ac damnaretur, sanè eo ipso asseritur Deum, quando ex aeternitate illum per ea media praedestinauit, rationem habuisse usus illius mali praevii futuri, non quidem, ut propter eum, etiam tamquam ob causam congruentem illum praedestinaerit, quòd assertum esset stultum, sed ut misericorditer praepropera morte, tamquam praedestinationis effectum, malum eum usum impediret, iuxta illud Sapientiae 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne scilicet deciperet animam illius. Placuit enim erat Deo animam illius, propter hoc propegnis educe*

Ad id quod ex m. b. praecedente nobis tribuitur.

tere illum de medio iniquitatum. Secundum est, quoniam dum Paulus 1. ad Timotheum 1. de seipso ait, *Qui blasphemus fui & persecutor & contumeliosus, sed misericordiam Dei consequutus sum, quia ignorans feci in incredulitate mea, manifestè docet, ita eam misericordiam non fuisse consequuturum, neque fuisse tam magnificè adiuuandum, si peccata illa fuissent ex malitia profecta, & subinde docet, neque Deum fuisse id ita statutum ex aternitate, dum misericorditer ipsum prædestinabat, ac per consequens etiam docet, Deum, dum inter effectus prædestinationis Pauli id statuit, attēdisse ad qualitatem illam ignorantie, quæ malum vsum arbitrii Pauli excusabat, tamquam ad conditionem, non propter quam, etiam tamquam ob causam congruentem, illum vel prædestinaret, vel etiam magnificè vocaret, vt ex se est notissimum, sed sine qua non statuisset illum ita iustificè vocare, vt satis apertè ex verbis Pauli colligitur. Tertium exemplum ex illo 1. Reg. 13. *stare egistis, quod si non fecisset, iam nunc, præparasset Dominus regnum tuum super Israël in sempiternum, sed nequaquam regnum tuum ultra conseruet, docet, propter malum illum vsum liberi arbitrii Saulis, præuisum, statuisse Deum deicere illum, sobolemque illius à regno Israël. Quartum docet, propter insignem Abrahami obedientiam, bonumve illum vsum liberi arbitrii eius præuisum futurum, cooperante ad illum gratia ipsius, statuisse Deum replere illum benedictionibus, & inter alias, assumere carnem humanam ex illius progenie. Quintum docet, propter bonos similiter vsus liberi arbitrii Cornelij, statuisse vocare illum peculiari modo ad fidem Christi. Cetera docent, propter strenuum vnum bonum vsum liberi arbitrii, cooperante ad illum auxilio gratia, Deum statuisse conferre alia, maioraque dona & auxilia, quæ re ipsa in tempore conferunt: hoc verò, si in homine sit prædestinatio, non est prædestinare propter illum bonum vsum, neque itaque ob causam congruentem, sed est statuere vnum particularem effectum prædestinationis propter alium tamquam ob causam dispositiuam, & meritoriam illius, quod nullus doctorum negat. Ecce in toto eo §. nullam mentionem facio de causa prædestinationis, etiam congruente, vt mihi imponitur.**

Quia verò in principio illius §. dico, *Quamuis Deus alligatus non fuerit vsui liberi arbitrii præuiso, aliisve circumstantiis ex parte adulti prædestinandi, vt hoc, vel illo modo illi providere, ac optulari statueret, potuisse tamen ad circumstantias & vsum respicere, decet, quæ ac rationi valde cōsentaneum fuisse, vt id ita faceret, in multisque re ipsa ad multa respicere, constituendo aliqua propter circumstantias & vsum præuisum, quæ alioquin non constitueret, vt ex Scripturis sacris apertè colligitur; id quod continuo exemplis ex Scriptura de propriis, quæ proximè retuli ostendo. Quia id, inquam, ita dico, colligunt, me alligere, Deum alligari ad prædestinandum propter bonum vsum liberi arbitrii tamquam ob causam congruentem: cum tamen exempla mea de causa prædestinationis, vt ostēdi, non loquuntur, & cum potius ex verbis meis colligi deberet contrarium. Qui enim dicit, *quamuis Deus non alligetur vsui liberi arbitrii præuiso ad providendum statuenturve optulari hoc vel illo modo, potuisse tamen ad illum respicere, decet, quæ fuisse vt habita consideratione, illius aliqua statuerit, certè docet, in iis ipsis, quæ habita consideratione vsus præuisi, eo modo statuit, non alligari vsui ita præuiso ad illa eo pacto statuenda: sed potuisse statuere, non præuenire eum iustum, quem misericorditer præ-**

A propra morte præuenire statuit, vellēque permittere, vt laboraret in peccatum, & vt sempiternam amitteret beatitudinem. Potuisse etiam statuere vocare Paulum eo modo, quo illum vocauit, etiā si præuideret, ex malitia persequuturum Christianos, vt ea ratione in ea vocatione splenderet magis infinita ipsius misericordia. Et, nihil impediēte peccato Saulis, potuisse statuere cōfirmare illi regnum: sicut, nihil impediēte adulterio & homicidio Dauidis, regnū illi & soboli cōfirmare statuit. Itemque, non obstantibus Abrahami obedientia & operibus bonis Cornelij, potuisse statuere, neq; Abrahamū tot benedictionibus cumulare, neque Cænturionem peculiari illo modo ad Christi fidem vocare. Hinc iam patet, quàm sinistrè eadem verba mea quidam alij fuerint interpretati.

B Membro præcedente conclusionem. 2. dixi, certitudinem, quod adultus prædestinatus vitam æternam consequetur, non esse ex parte mediōrum, effectiue prædestinationis, eò quod possint re ipsa non esse, si talis adultus pro sua libertate ad ea non cooperetur: sed esse ex parte diuinæ præsentia, qua præuident Deum ita illum pro eadem sua libertate, cooperaturum, vt illa existant, & per ea ad beatitudinem perueniat.

C Quibusdam hæc nostra doctrina non placet. Content namque, certitudinem, quod effectus totius prædestinationis futurus sit, atque adeo, quod per eum prædestinatus in vitam æternam deueniet, prouenire etiam ex nuda voluntate Dei, qua auxilia in ea temporis circumstantia dare voluit, quæ sine præiudicio libertatis prædestinati efficacia futura erant. Id verò solum probant auctoritate Diui Thomæ, quem dicunt in hoc articulo, certitudinem prædestinationis referre expressè ad electionē voluntatis, vt constat ex iis quæ dixit in fine corporis articuli, & in responsione ad 3. & articulo 6. hoc idem discrimen, dicunt, statuit inter prædestinatorū certitudinem, & reproborum & q. 6. de veritate art. 3.

D Non potest, inquit, dici, quod prædestinatio super certitudinem prouidentia nihil addit, nisi certitudinem præsentia, sic enim, inquit, non diceretur prædestinatus differre a non prædestinato ex parte ordinis, sed ex parte præsentia euentus. Et deinde ostendit hoc libertatem arbitrii non impedire.

E Si, qui hoc ita affirmant, de numero eorum essent, quæ præfinitiones per cōcursum aut auxilium Dei ex se efficaciter constituunt, necesse non esset aliud dicere, quam quæ q. 14. art. 13. disput. vlt. dicta sunt. Quia tamen nobiscū consentiunt, auxilia non esse ex se efficaciter, sed dependēter à libero arbitrii nostri consensu, herique posse, vt è duobus, qui æquali auxilio gratia præuenientis à Deo mouentur, vnus conueratur liberum suum consensum & cooperationem adhibendo, & alter non, sua etiam libertate consensum & cooperationem non exhibendo, aliquid hac de re dicendum erit. Quamuis fortasse multi superfluum id non immeritò iudicabunt post ea omnia, quæ à nobis hæcenus dicta sunt. Præsertim cum ij, quibus cum disputamus, tam debilibus fundamentis ad nobis repugnandum innitantur.

F Nos (vt ex dictis sæpè in superioribus liquet) dicimus, prædestinationem adulti duo includere. Vnū, ex parte diuinæ intellectus, nempe rationem mediōrum, per quæ Deus præuident perueniturum illum pro sua libertate in vitam æternam, cum possit pro eadem libertate non cooperari, eaque media impedire, ac destruire, & ad vitam æternam non deuenire. Alterum, ex parte diuinæ voluntatis, propositum, scilicet, absolutamve voluntate eo pacto ex sua parte

Primum D. Thomæ certitudinem prædestinationis referre expressè ad electionē voluntatis, vt constat ex iis quæ dixit in fine corporis articuli, & in responsione ad 3. & articulo 6. hoc idem discrimen, dicunt, statuit inter prædestinatorū certitudinem, & reproborum & q. 6. de veritate art. 3.

Prædestinatio quod dicitur ex parte diuinæ intellectus, & diuinæ voluntatis.

parte illi opitulandi, conferendive illi ex sua parte ea media. Sicut autem illud primum, quod se tenet ex parte divini intellectus, non habet simpliciter rationem prædestinationis sine hoc secundo: ita hoc secundum, nempe voluntas Dei eo pacto ex sua parte opitulandi, rationem non habet prædestinationis sine illa præscientia, quod talis adultus, eo pacto ex parte Dei adiutus, ita per suum arbitrium cooperabitur, ut illa media existant: quoniam tunc non esset voluntas exequendi rationem ex parte intellectus, quæ vim & essentiam prædestinationis retineret: id quod sine ea præscientia esse non possit. formalis ratio prædestinationis ex parte divini intellectus: id quod profectò satis esse debebat, ut intelligeretur, effectum prædestinationis adulti certum non esse per comparationem ad voluntatem Dei ita ex parte sua illi opitulandi, si præscientiam illam secludas.

Præscientia effectus certus non est, si secludas divinam præscientiam.

Item membro 9. & 10. satis dilucidè ostendimus, totum bonum usum liberi arbitrii prædestinati adulti, & singulas illius partes, pendere, ut existant, non solum à libero influxu, & voluntate Dei prædicto modo ex parte sua opitulandi, sed etiam à libero influxu & voluntate adulti, qui potest non influere, efficereque ut non sint. Itemque pendere, ut tam ipsæ, quam reliqua quæ in effectu prædestinationis includuntur, usque ad finem vitæ perseverent, atque adeò ut rationem prædestinationis retineant, illisque ad sempiternam beatitudinem deveniant, ex eo quod talis adultus lethaliter usque ad finem vitæ non peccet, cum tamen in potestate ipsius situm sit lethaliter peccare, quoties libuerit, destrueretque, & impedire effectum prædestinationis, neque ad id divino indigeat auxilio.

In primis autem, quod talis adultus peccaturus non sit lethaliter usque ad finem vitæ, ut potest, nihil impediens auxiliis, cum quibus ipsa non peccabit, profectò certum non est, si secludas præscientiam, qua Deus prævidet cum eis auxiliis pro sua libertate non peccaturum: ergo si eandem præscientiam secludas, certum non est effectum prædestinationis talis adulti esse futurum. Deinde, si singulas partes totius boni usus arbitrii adulti prædestinati pendere, ut existant, non solum à voluntate Dei opitulandi illi ex parte sua eo pacto, quo ipsa opitulabitur, sed etiam à libero consensu ipsius adulti, atque in Conc. Triod. sess. 6. c. 5. & can. 4. definitum est, *tangente ac movente Deo cor hominis per auxilium gratiæ prævenientis, ut cooperetur, & exerceat actus, quibus se ad gratiam disponat*, (idemque est de cæteris, quibus deinceps gloriam, aut etiam gratiæ augmentum meretur) posse ipsa nihil impediens tali motione & auxilio, & per consequens nihil impediens voluntate, qua ex æternitate statuit illi opitulari, non consentire suspendendo suum influxum seu consensum, & cooperationem, imò verò posse etiam dissentire, casumque quouis ex his duobus modis reddere tale auxilium & voluntatem Dei eo pacto illi opitulandi, ita ut partes illæ boni usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis non sequantur, qua precor ratione sine manifesto periculo erroris in fide potest asseruerari, certas esse partes illas boni usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis per comparationem ad solam divinam voluntatem eo modo hinc & nunc tali adulto opitulandi, si præscientiam secludas, qua Deus prævidet, ex hypothesi, quod eo modo vellet illi opitulari, arbitrium pro sua libertate adhibiturum assensum, cum sub eisdem numero circumstantiis posset, si vellet, assensum atque influxum suspendere, & etiam dissentire.

Obicitur.

Fortè dices. Etiam non obstante ea præscientia,

A æquè liberum est arbitrio talis prædestinati suspendere influxum & consensum, atque etiam dissentire: ergo sicut hoc non tollit, quin partes illæ boni usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis certò sint futuræ, certitudine divinæ præscientiæ: ita non tollit, quin futuræ sint certò per comparationem ad divinam voluntatem eo pacto opitulandi tali adulto.

Neganda tamen est consequentia. Quoniam præscientia illa provenit ex illimitata perfectione divini intellectus, qua, quod incertum est in se, & per comparationem ad arbitrium nostrum, à quo emanat liberè, ipse certò penetrat, ac cognoscit, neque quia id præcognovit, idcirco futurum est, sed è contrario, quia ita futurum est pro arbitrii libertate, id præcognovit, quod si futurum non esset, ut re ipsa potest, numquam existisset in Deo ea præscientia, sed contraria. Voluntas verò eo pacto ex parte sua opitulandi, nihil tale habet: & cum non sit tota, & integra causa earum partium boni usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis, sed simul etiam pendeat à concursu alterius causæ liberæ, utiq; ex sola illa opultatione ex parte Dei, voluntatèque eo modo auxiliandi, non est certum futuræ eas partes boni usus liberi arbitrii effectusque prædestinationis. Etenim, existente in duobus æquali auxilio gratiæ prævenientis ex parte Dei, atque adeò voluntate æterna æqualiter eo modo illis hinc & nunc opitulandi, potest vnus eorum pro sua libertate converteri, & alius non converteri; ut, si in fide errare non velimus, tenemur fateri. Imò tangente Deo maiori auxilio vnum, quam alterum, potest, qui minori auxilio tangitur, pro sua libertate converteri, quando alius cum maiori pro sua etiam libertate non convertitur, sed manet obstinatus. Quia ergo si bonus usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis certò esset futurus per comparationem ad solam Dei voluntatè eo modo opitulandi, certitudo illa esset certitudo effectus per comparationem ad causam, quatenus futura est causa talis effectus: numquã autè effectus est eo modo certus, nisi quando causa est integra, aut talis, quæ ita moveat alias ad eundem effectum, ut in potestate earumdem non relinquat non influere ad eundem effectum, efficitur, ut nisi errare velimus in fide, arbitriique negare libertatem ad eos actus, de quibus disputamus, solam spontanei rationem cum Lutheranis ad eos relinquendo, dicendum omnino sit, in eiusmodi partibus boni usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis, non esse certitudinem per comparationem ad solam Dei voluntatem eo modo opitulandi. Quia ergo certitudo per comparationem ad præscientiam non est certitudo effectus per comparationem causæ quatenus causa est talis effectus, sed est certitudo proveniens ex illimitata perfectione divini intellectus, qua certò cognoscit, quod in se est incertum, inde proficitur, quod ea certitudo libertatem nostri arbitrii non tollat, aut minuat.

F Illud admonuerim, cum quidam actum ac effectum, ad integrum prædestinationis effectum attinentium, ab aliis præcedentibus de lege ordinaria pendeant, ut à dispositionibus ad gratiam pendunt gratia ipsa, & virtutes infusæ, atque actus meritoy, qui post iustificationem comparatam exercentur, Deum optimum maximum, prævidentem ante omnem suæ voluntatis determinationem hunc vel illum adultum, ex hypothesi, quod cum his vel illis auxiliis gratiæ prævenientis vellet eum adiuare, convertendum, & deinde cum his, vel illis auxiliis perseveraturum in gratia usque ad finem vitæ, atque

Responsio. Certitudo effectus prædestinationis per comparationem præscientiæ non tollat libertatè, sicut tolleret comparatione voluntatis.

Interdum dicitur, quod partes illæ boni usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis non sequantur, qua precor ratione sine manifesto periculo erroris in fide potest asseruerari, certas esse partes illas boni usus liberi arbitrii, effectusque prædestinationis per comparationem ad solam divinam voluntatem eo modo hinc & nunc tali adulto opitulandi, si præscientiam secludas, qua Deus prævidet, ex hypothesi, quod eo modo vellet illi opitulari, arbitrium pro sua libertate adhibiturum assensum, cum sub eisdem numero circumstantiis posset, si vellet, assensum atque influxum suspendere, & etiam dissentire.

que eliciturum pro sua libertate hos vel illos actus meritorios tantæ gloriæ, & tantæ augmenti gratiæ, simul prædestinasse illum ad ea omnia media, ad eam gloriæ quantitatem, præordinando quosdam effectus prædestinationis, quos, cooperante libero arbitrio, præuidebat futuros, ad alios, tamquam dispositiones, aut etiam merita ad illos: eo pacto, quo in tempore dispositiones, aut merita sunt comparatione eorum. Quod fit, ut voluntas æterna adiuvandi ad posteriores actus, posteriorēve bonos vsus liberi arbitrii, non fuerit nisi præsupposita præscientia bonæ cooperationis liberæ cum præcedentibus auxiliis & donis.

Licet hæc tenus dicta satis superque sint ad nostram firmandam doctrinam, contrariamque evertendam, inde etiam sufficienter falsitatis arguitur, quod si ex sola voluntate Dei æterna ita ex parte sua opitulandi, auxiliōque ipso diuino certus esset bonus vsus liberi arbitrii, quo prædestinatus in vitam perdiceretur æternam: confitendum sanè esset, ex natura ipsa auxiliorum præuenientis gratiæ præuenire, quod efficacia sine, aut non sint: non verò ex libera cooperatione, qua adulus pro suo arbitrio indifferenter potest, vel præstate suam cooperationem, in fluxumve, ac consensum, eaque ratione efficere efficacem quodcumque auxilium, vel suspendere suum influxum, cooperationem, ac consensum, aut etiam dissimulare, suæque nequitia, & culpa efficere illud inefficax. Quamuis autem ij, cum quibus disputamus, id velle videantur verbis illis, *prouenire etiam ex nuda voluntate Dei, qua auxilia in ea temporum circumstantia dare voluit, quæ sine præiudicio libertatis prædestinati efficacia futura erant*: sanè non video, quo pacto cum definitione Concilij Tridentini sessione 6. c. 5. & can. 4. id consentiat. Neque quo pacto explicare, atque ostendere possint, saluam arbitrii nostri libertatem in ea temporum circumstantia manere, si comparatione nudæ voluntatis Dei ita in ea ipsa temporum circumstantia opitulandi, necessarium est arbitrium consentire, esseque bonum vsum illius, ita ut suspendere non possit suum influxum, aut etiam dissimulare, casumque in ea temporum circumstantia auxilium Dei reddere: ratio quidē spontanei poterit cum Lutheranis salua manere, rationem verò libertatis, vel contradictionis, vel etiam contrarietatis, ut vocant, profectò non video posse saluam consistere.

Illud addamus, postea necessitate boni vsus liberi arbitrii prædestinati, effectusve prædestinationis, ac singularum partium illius per comparationem ad solam liberam voluntatem Dei, qua tali adulo eo pacto ex æternitate opitulari statuit, seclusa præscientia qualiter arbitrium illius pro sua libertate deberet se determinare, nos non intelligere, qua ratione eius sententiæ assertores euadere possint fatalem necessitatem in eo effectu humanæque libertatis euetionem. Etenim cum Deus pro sola libera voluntate eo modo, & non alio, opitulari decreuerit, neque ut ita decerneret, vllam rationem habuit qualitatē futuræ vsus liberi arbitrii, sed quod voluit in suo modo cooperandi & auxiliandi statuit, & inde, tangente Deo liberum adulti arbitrium iuxta eum opitulandi modum gratiæ præuenientis auxilio, necessariò futura est talis cooperatio voluntatis humana, ut sequatur effectus totus prædestinationis, ad quam ipsa efficienter cooperando concurrat, qua precor ratione dicere possunt, illam hinc & sub hac temporum circumstantia non esse determinatam ad vnum, atque ad eum actum ipsius

A hinc & nunc fatali necessitate non euenire? Fatum namque non est aliud, quam ordo causarum ita in agendo subordinatarum, ut effectus instantibus causis ita dispositis non possit non euenire. Inde verò arbitrii humani libertas omnino quoad eum effectum perit, tolliturque proinde ratio virtutis, ac meriti. Neque iuxta opinionem, seu potius errorem, quem impugnauimus, video, qua ratione relinquatur recurritur ad sensum compositum, & diuisum, asylum, ad quod confugere solent, qui similia affirmant. Etenim non relinquatur locus, quod si arbitrium facturum esset contrarium, ut potest, non præexistit in Deo voluntas opitulandi eo modo.

B Negatur namque arbitrium sub ea temporum circumstantia posse facere oppositum, alioquin non esset necessitas talis effectus, seu vsus liberi arbitrii in ea temporum circumstantia comparatione voluntatis diuinæ, quæ ex æternitate eo modo opitulari statuit. Negatur insuper Deum id statuisse habita ratione eius, quod per arbitrium futurum erat pro eiusdem arbitrii innata libertate asserturque pro sola libera voluntate Dei, nulla ratione habita qualitatē vsus liberi arbitrii humani futuri, id fuisse statutum. Eatenus verò affirmare in sensu diuiso potuisse arbitrium humanum oppositum, quia si Deus constituisset non eo modo, sed alio opitulari, arbitrium humanum posset, aut faceret oppositum, sanè non est constituere libertatem in nobis, sed in Deo, ut nos vnum, aut aliud faciamus. Sicut quod ego possim mouere lapidem, aut ducere iumentum capistro in vnam, aut alteram partem non est libertas in lapide, aut iumento ad eos motus, sed in me, ut latius in appendice diximus.

Licet Diui Thomæ autoritas grauissima sit, propter eam tamen recedendum non esset à nostra sententia, tot solidissimis fundamentis corroborata.

D Verumtamen eis in locis nobis non aduersatur. Hoc enim art. quinto optimè affirmat, *totum bonum vsus liberi arbitrii prædestinati, etiam quo se ad gratiam disponit, effectum esse prædestinationis, eo quod nulla illius pars emanet à solo libero arbitrio, sed simul, ac præcipue à gratia, ac proinde à Deo tamquam à primo mouente prædestinati arbitrium per gratiam*. Hinc verò merito vult, integrum prædestinationis effectum nihil habere antecedens ex parte nostri arbitrii, cui tamquam causæ, etiam congruenti, tribuamur, sed referendum esse solum, tamquam in causam, in solam liberam diuinam voluntatem, ea ex parte, qua effectus est prædestinationis, ex qua misericorditer voluit illum conferre, & in quam tamquam in finalem causam esse referendus, eo quod ad ostendendum misericordiam suam in prædestinatis voluit illi conferre. Hæc D. Th. eo in loco. Hinc verò non negat ad rem, quæ est effectus prædestinationis, nempe ad totum bonum vsus liberi arbitrii, & ad singulas illius partes, concurrere etiam arbitrium ipsum: quin potius in ipsomet corpore articuli id affirmat. Neque negat concurrere liberè, ita ut, quando concurrat, possit concurrere, efficereque, ut non sit in rerum natura res illa, quæ ab ipso etiam emanat partialiter, dependenter à suo libero influxu, & quæ est pars effectus prædestinationis. Et quamuis Diuus Thomas merito negat, Deum propter præscientiam cooperationis liberi arbitrii, quam præuidebat futuram ex hypothese, quod eo pacto veller illi opitulari, dedisse illi effectum prædestinationis, non tamen negat, neque negare potest, non sine illa præscientia statuisse illi eo modo opitulari, conferreque ex parte sua effectum illi totum prædestinationis. Neque item negat, existentiam illius effectus non

Ad primæ
D. Th. testi-
monium.

non esse certam ex sola sua voluntate eo modo illi opitulandi, seclusa praescientia, quod arbitrium consentiet, cum possit, si velit, non consentire, vt est de fide in Concilio Tridentino definitum. Neque intendit asserere, Deum ita mouere per gratiam liberum arbitrium ad cooperandas singulas partes boni sui vsus, effectusque praedestinationis, vt integrum illi non relinquat, sub ea temporum circumstantia, in qua cooperatur, non ita cooperati: id namque error esset in fide, qui Diuo Thomae nullatenus est tribuendus: praesertim cum quaestione 6. de veritate, articulo 3. & alibi, contrarium aperte doceat.

Ad secundam. Ex responsione vero ad tertium, nihil aliud habetur, quam causam finalem praedestinationis fuisse, vt ostenderet diuitias misericordiae suae in praedestinationis, sicut reprobationis causa finalis fuit, vt in reprobis ostenderet iustitiam suam vindictivam. Nihil tamen docet, vnde colligatur, ex sola voluntate, modove opitulandi praedestinationis, necessario sequi bonum vsu liberi ipsorum arbitrii.

Ad tertiam. Ex art. 6. in corpore, iuncto argumento sed contra, potius colligitur oppositum, quam propositum. Coniungit enim Diuus Thomas in argumento sed contra praescientiam: & in corpore articuli talem certitudinem & infallibilitatem tradit, quae contingentiam ad vtrumlibet, ac libertatem relinquat. Praeterea remittit lectorem ad ea quae dixerat quaestione 22. art. 4. de infallibilitate ordinis diuinae prouidentiae: id quod nos ibidem art. 1. disp. 2. §. *Quando ergo*, diximus, quo pacto esset exponendum, vt cum doctrina ex quaest. 6. de veritate artic. 3. consentiat.

In responsione vero ad tertium eiusdem articuli loquitur de necessitate immutabilitatis actus diuini, quo Deus praedestinavit: non vero de necessitate, qua effectus sequatur praecise ex voluntate eo modo opitulandi, praescientia seclusa. Est autem vniuersum obseruandum, ex D. Thomae sententia, praedestinationem praecipue includere actum intellectus, atque aded praescientiam: vnde, quando de certitudine praedestinationis loquitur, non excludit praescientiam, qua prauidet consentum liberi arbitrii futurum.

Ad quartam. Vt ad id, quod ex q. 6. de veritate art. 3. refertur, veniamus, D. Thomas eo in loco illud constituit discrimen inter prouidentiam & praedestinationem, quod nos quaest. 22. art. 1. disp. 2. constituimus. Nempe, de ratione prouidentiae non esse, quod media, quae per diuinam prouidentiam in finem particularem ordinantur, semper eum finem assequantur. Addit Diuus Thomas, quando tamen deficiunt a finis illius assequutione, defectio ipsa ordinatur a Deo per suam prouidentiam in finem alium, atque ita fit, vt quod egreditur vnum finem, ac ordinem diuinae prouidentiae, in alium eiusdem prouidentiae finem & ordinem relabatur, nihilq. omnino sit, quod ordinem diuinae prouidentiae subterfugiat. De ratione vero praedestinationis esse, quod media finem particularem assequantur, ad quem per praedestinationem ordinantur, nempe vitam aeternam. Sic namque definitur praedestinatio: Est ratio mediorum per qua ad vitam aeternam deuenitur, & quod per ea media ad vitam aeternam deuenitur, addit praedestinatio supra prouidentiam ad beatitudinem, qua latius patet, quam praedestinatio, & ad quam praedestinatio comparatur tamquam pars subiecta ad totum vniuersale. Hinc vult Diuus Thomas praeter certitudinem ex parte praescientiae, qua Deus prauidet ex medijs, quae per suam prouidentiam ad finem aliquem particularem ordinantur, quoniam eum assequen-

A tur, & quae non (vt ex virtutibus feminum animalium, quae per diuinam prouidentiam ad membrorum formationem ordinantur, quoniam earum integra & perfecta membra formabunt, & quae deficient ac producent monstra) dandam esse certitudinem aliam in effectu praedestinationis, quod per eum ad beatitudinem deuenietur: quandoquidem non sicut prouidentia indifferens est, vt finis sequatur aut non, & per praescientiam certo cognoscitur, quando sequetur, aut non sequetur, ita res habet in praedestinatione, de cuius ratione est, vt per eam praedestinatus ad beatitudinem deueniat. Hanc autem certitudinem (vt in fine corporis articuli patet) ea-

B tenus vult Diuus Thomas esse in ordine ipso mediorum praedestinationis, quatenus, licet arbitrium ipsum in singulis possit deficere, & contrario modo operari: Deus tamen, praescius quid futurum esset per liberum arbitrium cum quocumque auxilio & dono, de talibus auxilijs prouidit, vt cum minori esset defecturus, haberet maius, cum quo, licet posset, non tamen deficeret, & si in aliquo deficeret, prouidit de alijs medijs, quibus tandem pro sua libertate resurgeret: vnde non negat Diuus Thomas, sub quacumque circumstantia temporum & auxiliorum integrum arbitrio esse deficere, ac

C proinde certitudinem, quod tunc non deficiet, esse ex praescientia, qua Deus prauidet arbitrium, cum possit, non defecturum. Imo, si bene attendatur, certitudo totius effectus praedestinationis, de qua ibi Diuus Thomas loquitur, non est certitudo singularum partium in sepe comparisonem ad voluntatem diuinam praecise spectatam, qua voluit eo modo opitulari praedestinato, sed est certitudo totius effectus per comparisonem ad finem assequutionem: quia valet haec consequentia, hoc est effectus praedestinationis, ergo per eum praedestinatus

D assequitur beatitudinem: haec tamen consequentia non valet, hoc est effectus diuinae prouidentiae ad talem finem in particulari, nempe ad perfectam membrorum formationem, ergo sequetur perfecta eorumdem membrorum formatio. Quod si Diuus Thomas in eo articulo (vt eius verba redolere videntur) voluit, ante praedestinationem praecessisse in Deo electionem quorundam in particulari absoluta voluntate, & postea sequutam fuisse praedestinationem eorumdem: esse vero necessitatem, non quidem in singulis partibus effectus praedestinationis, vt aperte ibi docere videtur, sed in effectu praedestinationis toto, siue his, siue alijs partibus constet, quatenus recte sequitur, Deus hunc elegit voluntate absoluta antequam eum praedestinaret, ergo tandem illi quareat & tribuet talia subsidia quibus vitam aeternam assequatur, quia si quaedam fuerint inefficacia, tribuet illi alia, quibus tandem a peccato resurgat & saluetur. Si hoc, inquam, D. Th. eo loco voluit, sane ea tenus nobis non repugnat, quatenus nullam partem effectus praedestinationis constituit certam per comparisonem ad eam absolutam electionem: & tamen sententiae illius non adhaeremus, iuxta ea, quae membro 6. & alibi dicta sunt. Adde, multos ex ijs, qui doctrinam D. Thomae profitentur, affirmare, mutasse in prima parte sententiam in aliquibus, quae eo articulo docuerat.

E Nemo mihi vitio verat, si aliquibus obiectionibus satisfeci, quas merito poteram silentio obuolueret, eaque de causa nonnulla saepius inculcaui: res enim, de qua agitur, aded est profunda, controuersa, scituque necessaria, vt facile mihi venia debeat condonari. Praesertim cum, addito vni-

F co solo verbo, soleat interdum in eiusmodi difficultibus

libus rebus eius intellectus illustrati, qui cæteris lectis, in quibus alij lucem copiosam inveniunt, adhuc iacebat in tenebris. Quæ causa me etiam impulit, ut tam hoc loco, quam in Concordia, sequentem huius materiæ epilogum adiungerem.

MEMBRUM XIII.

Epilogus, quo dilucidius autoris opinio explicatur.

VT, quasi ad epilogum redigentes quæ hæcenus dicta sunt, paucis discretisque verbis nostram proponamus sententiam, primò meditamur Deum optimum maximum (ut re vera fuit) ante omnem actum liberum suæ voluntatis per scientiam merè naturalem, atque mediam illam inter liberam & merè naturalem, comprehensione suæ essentia prævidentem omnia vniuersim, quæ sub ipsius erant potestate, inter quæ erant infinitæ creaturæ insente præditæ, quas condere poterat, infinitique ordines rerum, auxiliorum, & circumstantiarum, non solum in quibus varias huiusmodi creaturas sed etiam illas solas, quas creare constituit, poterat collocare: prævidentem insuper, quid in illis omnibus ordinibus pro arbitrio singularum creaturarum merè præditarum futurum erat, ex hypothesi quòd hunc vel illum ordinem, cum his, vel illis auxiliis ex parte sua, & cum his, vel illis circumstantiis condere veller.

Prædestinationis explicatio.

Tunc verò ex illis omnibus ordinibus, inscrutabili iudicio & sapientia sua, vnico simplicissimòque actu suæ voluntatis statuisset simul totum eum ordinem, tum aliarum rerum, tum hominum & Angelorum, qui à prima rerum constitutione cepit, & vsque ad consummationem sæculi decurret, cum auxiliis & donis, quæ tam Angelis, quam hominibus ex parte sua conferre statuit, ut in manu consilij cuiusque in tali ordine constituti liberum foret, vel ad vitam æternam peruenire, vel ab ea in æternam miseriam desistere, atque adedò ut in eo ordine rerum pro arbitrio suo eas circumstantias variate possit, quas in arbitrij sui potestate situm est variare.

Et autem actu diuinæ voluntatis, eaque electione totius illius ordinis rerum & auxiliorum, potius quam alterius, prout talis ordo à Deo emanat; prædestinati fuerunt, tum Angeli, & homines adulti, quos Deus prævidebat, sive cum maioribus, sive cum minoribus auxiliis & occasionibus suæ salutis, pro libertate sui arbitrij in gratia finituros tandem terminum viæ sibi præscriptæ, tum etiam ij paruuli, quos Deus in eo ordine rerum è vita discessuros prævidebat suscepto prius remedio contra originis peccatum, atque adedò in gratia ex Christi meritis collata. Reliquos verò homines & Angelos, quos in eodem ordine rerum, vel propria, vel primi parentis libertate, nem obituros in culpa lethali prævidebat, actu illo suæ voluntatis, electioneque illius ordinis rerum non prædestinavit, tamen illo eodè actu omnibus prouiderit sufficienter, ut si per ipsos, primùmve parentem non staret, vitam æternam consequerentur: imò, statuendo conferre nonnullis eorum abundantiora & præclariora auxilia, quam multis ex prædestinatis, longè melius circa vitam æternam consequendam illis prouidit, ac proinde maiori sua culpa eam amittunt.

Quòd verò Deus omnem ordinem rerum, circumstantiarum, & auxiliorum, quo quidam solum in particulari fuerunt re ipsa prædestinati, reliqui

A verò minimè, potius elegerit, quam quemcumque alium ex infinitis, in quibus prævidebat rem longè aliter euenturam, atque adedò, quòd eligendo eum ordinem voluerit eis in particulari (sive constitutis in parte ordinis aptiori, sive minùs apta ad salutem) conferre ea auxilia ex parte sua, maiora aut minora, quibus prævidebat eos beandos, reliquis verò, sive in parte ordinis aptiori, aut minùs apta ad salutem constitutis, sive cum maioribus, sive cum minoribus auxiliis, licet potuissent vitam æternam consequi, & multi eorù longè faciliùs, quam multi prædestinati: prævidebat tamen, vel ipsorum, vel primi parentis libertate, futurum esse, ut vitam in lethali peccato terminarent, essentque de numero reproborum, nulla profectò fuit, rã ex parte eorum, qui prædestinati, quam eorum qui non prædestinati fuerunt, causa aut ratio, quæ eos ita discreuerit, ac impares fecerit, sed id totum in liberam Dei voluntatem referendum est, qui prouidens omnibus sufficienter, & aliquibus ex reprobis abundantius, quam plerique prædestinatorum, eligere voluit potius talem ordinem rerum, quam alium, suæque dona eo potius modo, quam alio voluit distribuere. Quare autem, cum prævideret tãtam hominum & Angelorum multitudinem ipsorummet, aut primi parentis libertate perituram, id ita voluerit, exclamandum est cum Paulo, *O altitudo diuinarum sapientia & scientia Dei quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius, &c.* Ex hoc capite spectata hominum prædestinatio, meritò in Scripturis sanctis dicitur fuisse secundùm propositum & liberam electionem Dei, qui quos voluit elegit, ut eos potius quam alios, prædicto modo prædestinaret: meritò etiam, qui ita electi & prædestinati sunt, quasi forte vocati & prædestinati sunt.

Reprobationis nulla est causa ex parte Dei.

D Dicimus nihilominùs, eligente Deo ex sua æternitate eum ordinem rerum potius, quam aliù, quòd hi adulti potius, quam illi, fuerint talis ordinis electione ac prouidentia prædestinati, atque adedò electio illa & prouidentia rationem habuerint prædestinationis potius comparatione horù adulatorum, quam illorum, rationem seu conditionem, à qua vtrumque dependebat, fuisse, quòd cum vtrique ita in eo ipso ordine rerum vii possent suo arbitrio, ut viam in gratia finirent, ac beati euaderent, hi tamen, & non illi, id erant prælituri, idemque Deus altitudine sui intellectus, supra id quod libertas arbitrij, contingentiaque rerum postulat præviderit. Si namque, ut re vera potest, res non esset ita euentura, eadem electio talis ordinis haberet quidem rationem prouidentia in beatitudinem, non verò prædestinationis, comparatione eorumdem adulatorum quorum modò prædestinatio exiitit.

E Si ergo per impossibile ponamus Deum, dum hunc ordinem rerum ac auxiliorum elegit, habuisse quidem plenissimam scientiam naturalem, qua naturas omnium rerum, complexiones earum necessarias, etiam eas, quæ ex dispositione causarum fatali quadã necessitate tales sunt, & habitudines mediò ad fines plenissimè cognouerit, qua denique rebus omnibus, etiã libero arbitrio præditis, de mediis omnibus ad fines, tam naturales, quam supernaturales; iuxta naturam cuiusque accommodatis prouidere perfectissimè nouerit, at non habuisse scientiam illam mediam inter liberam & merè naturalem, qua altitudine sui intellectus determinationem liberi arbitrij creati: ac proinde complexiones contingentes, quæ ab eo pendent, penetraret, vtrique ista eadem electio talis ordinis rerum habuisset quidem

ratio

Reprobationis ratio.

rationem providentiae in beatitudinem comparatione creaturarum omnium rationalium: attamen, quemadmodum Deus tunc nesciret quae nam earum in eo ordine rerum pro libertate sui arbitrii in vitam aeternam essent peruenturae, sed quam incertum id in se est, tam incertum esset Deo, ita electio illa & providentia, nullius creaturae comparatione, adiunctam habuissent rationem praedestinationis, quae certitudinem assequenda beatitudinis, ex certitudine divinae praescientiae provenientem, in se includit. Quod fit, ut quemadmodum ratio praedestinationis cuiusque adulti pendet a praescientia, qua Deus praevideat eum per certam quandam media beatum, eamque addit praedestinationis supra providentiam, ita certitudo tota, quod praedestinatus in vitam aeternam sit deventurus, ab eadem praescientia pendeat, in eamque solum referenda sit: non vero in electionem ordinis rerum, in divinamve providentiam, quae circa homines & Angelos in beatitudinem dirigendos versatur.

Quomodo praedestinatio de liberam arbitrium coherant.

Hinc iam facile patet, quam ratione libertas arbitrii nostri & Angelorum, cum divina praedestinatione cohaereat, perindeque integrum fuerit cuique Angelorum, & sit modò cuique hominum adultorum in vitam aeternam peruenire, aut non peruenire: ac si electio ordinis rerum, quem Deus ex aeternitate elegit, rationem praedestinationis adiunctam non habuisset. Etenim, si ab electione illius ordinis secludas praescientiam, qua Deus novit, quid in eo toto futurum erat per liberum arbitrium hominum & Angelorum, solumque relinquant praescientiam merè naturalem ad eum ordinem eligendum, providendumque, rebus accommodatè ad suos fines necessariam, atque adeò ab electione illa secludas rationem praedestinationis, relinquantque eam intra limites solum divinae providentiae in beatitudinem, facile patebit cohaerere cum ea libertatem arbitrii nostri & Angelorum: quippe cum, quam liberum est unicuique nostrum peruenire, aut non peruenire in beatitudinem, & quam incertum in se est, quid horum sit futurum spectata solum libertate arbitrii nostri, tam incertum esset Deo, essetumque ita pro libertate arbitrii nostri cum mediis suae providentiae cooperatur, ut ad beatitudinem perueniremus, an non. Cum ergo non quia Deus praesciuit nos cooperaturos hoc, vel illo modo, peruenturosque, aut non peruenturos in vitam aeternam, id taliter futurum sit, sed è contrario, quia futurum erat pro libertate arbitrii nostri, id Deus altitudine sui intellectus praesciuerit, praesciuissetque contrarium, si, ut potest, contrarium esset futurum, fit, ut praescientia, quam praedestinatio supra electione illius ordinis rerum, divinamque providentiam addit, nihil omnino libertatis à nobis adimat, sed perinde liberos ad operandum hoc, vel illo modo, & ad perueniendum in beatitudinem, aut ab ea deflectendum, nos relinquat, ac si in Deo non esset praedestinatio, sed sola providentia. Licet enim haec duo non cohaereant, quòd sumus praedestinati, & nò sumus in vitam aeternam peruenturi, vel quòd Deus praesciat nos ita cooperaturos, ut in vitam aeternam perueniamus, & non ita cooperemur, & idcirco in sensu composito fieri omnino nequeat, quin praedestinatus in vitam aeternam perueniat, quia tamen, si nos, ut possumus, non esse ita cooperaturi, ut in vitam aeternam deueniremus, praedestinatio illa, & praescientia non fuisset in Deo, fit, ut in sensu diuiso tam liberi maneamus, & tam fieri possit, modò praedestinatum non beari, ac si praedestinatio non esset.

Verum non arbitramur ita à Deo praedestinationem esse factam, quasi prius ex his, quos creare decre-

Molina in D. Thom.

A uit, nulla ratione habita arbitrii cuiusque, constituerit hos solum in particulari praedestinate, perducereque in vitam aeternam, reliquos vero minime, sed eos reprobare propter peccata, quae eo ipso, quòd nò sunt praedestinati, sciebat illos habituros, constituisseque id eo fine, ut simul haberet, in quibus, tum suam misericordiam, & munificentiam, tum suam iustitiam vindicari in aeternum manifestaret, ut verò decretum illud suae voluntatis executioni maderet, quasi insidiatum fuisset libero arbitrio, tam eorum, quos praedestinare, quam eorum, quos in numero reprobatorum relinquere intendebat, prioribus quidem quaerendo media, modos, ac circumstantias, quibus in quocumque euentu vitam aeternam consequerentur, à posterioribus vero de industria ita abstulisse auxilia (relinquendo tamen semper necessaria) & tales quaesuisse modos, ac circumstantias, ut tandem à regno exclusi aeternis suppliciis damnarentur. Neque item arbitramur bonum usum liberi arbitrii, in intellectu in eam partem, quae ad salutem conducit, perdere à sola praedestinatione, & effectibus illius, quasi praedestinatus non possit flectere arbitrium suum in partem oppositam, non secus ac si non esset praedestinatus, & quasi reprobis non possit ita vi suo arbitrio, ut vitam aeternam assequatur, perinde ac si esset praedestinatus: quòd planè errorem in fide existimamus. Praedictaque omnia indigna esse censemus maiestate, & bonitate divina, redderentque excusabilem fati decursam vitae reprobatorum, & cum Scripturis sacris, ut in superioribus est ostensum, minime consentiant, multisque erroribus occasionem in Ecclesia praebuerunt.

Quod arbitramur est, Deum omnia omnino, quae futura erant praevidentem, ita sua sapientia, bonitate, misericordia, ac iustitia unico electionis actu simul elegisse ex parte sua totum eum ordinem rerum, qui à prima rerum constitutione coepit, & usque ad consummationem saeculi decurreret, ac si, non existente in eo praescientia de rebus per arbitrium creatum futuris, eundem per partes, prout res successu temporis euenissent, elegisset. Vnde credimus, Deum tam ex animo ab aeternitate statuisse condere in suam beatitudinem, in temporeque condidisse Angelos omnes, & homines in statu innocentiae, ac si de casu ac ruina quorundam Angelorum, ac priorum partem nihil praevideret. Id quod attestatur abundantissima ac praeclarissima dona, & auxilia, cum quibus omnes condidit, & de quibus singulis, ut summa cum facilitate, proprio arbitrio, ac meritis in vitam aeternam deuenirent, providit. Consentitque cum divina veritate, ac bonitate, significantque aperte sacrae literae. Neque arbitramur, Deum ex sua aeternitate ruinam Angelorum, & hominum (ut haberet, quos iuste puniret) intendisse, aut ea fuisse delectatum: quin potius, praeter ipsius intentionem, atque ut ita dicam, contra ipsius velleitatem accidisse, quae sicut contrarium intendebat, ita etiam, si per ipsos nò stetit, contrarium expebar. Quia verò ita eos in suam beatitudinem condere constituebat, ut propria libertate, ac meritis feliciter & gloriosius in eam deducerentur, ad ipsius providentiam pertinebat, vel le permittere ea peccata, quae tam Angeli, quam homines ita feliciter conditi, perpetrare vellent, per suamque sapientiam, iustitiam, bonitatem, ac misericordiam, maiora bona inde elicere, quos peccatores in aeternum puniendo, ut in eis ipsius vindictina iustitia exerceretur, quorundam vero miserendo, eiusque per Filium suum, aequitate ac rigore suae iustitiae vindictinae seruatis, mirabiliter subueniendo, &c.

Arbitramur ergo, Deum in aeternitate sua praevidentem,

Ff

uidentem,

Dei omnia condidit ut omnia bearet.

*Deus genu
omne homi
num per Fi
lium suum re
dimeret vo
lunt.*

videntem, ex hypothesi, quod Angelos, & homines in statu innocentie conderet, futuram ruinam quorundam Angelorum, & totius generis humani, perinde sua infinita bonitate ac misericordia motum, simul cum ea parte ordinis rerum, quæ fuit à prima rerum conditione usque ad lapsum primorum parentum, ex eadem æternitate redintegrationem generis humani per Christi aduentum ac merita, reliquumque ordinem usque ad consummationem sæculi decurrentem elegisse, ac si ignoras quid futurum esset, eandem post lapsum primorum parentum reparationem generis humani elegisset. Quia verò reliqua generis humani peccata ex lapsu primorum parentum tamquam ex radice sunt sequuta, utique sicut lapsus ille non fuit ex intentione ac voluntate Dei, ita neque peccata & perditio cæterorum, quæ in reliquo ordine lapsum primorum parentum insequente cernuntur, ex intentione & voluntate fuit Dei, sed potius contra ipsius velleitatem cœnunt. Quod sit, ut vniuersum verum sit Deum ex parte sua velle omnes absque ulla exceptione saluos fieri, & nolle mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur, & viuat. Quia tamen tantum malum est offendisse infinitam Dei maiestatem & bonitatem, expedièbatque propter alios optimos fines, quos alibi ex parte explicauimus, genus humanum in hac vita non reparari per Christum ad felicitatem status, à quo deciderat, sed relinqui his miseris animæ & corporis obnoxium, quas experitur, vt vel ea ratione in effectibus, ac pœnis grauitas illius peccati eluceret tum propter alios egregios fines, inde effectum est, vt licet Deus ex æternitate reparationem generis humani per Filium suum hominem factum constituerit, quod beneficium omnibus mortalibus voluit esse commune, sua tamen sapientia, inscrutabilique iudicio constituerit, vt neque alio tempore aut aliter Christus in mundum veniret, neque promulgatio aduentus illius, vt homines per fidem fructu redemptionis potirentur, aliter in lege natura scripta, & gratia ex parte sua fieret, quam sit facta, totiusque decursus militantis Ecclesiæ hominum arbitrio, constitutionique vniuersi committeretur, sepius innouando vocationem ad fidem, promulgationemque aduentus Christi in variis mundi ætatibus, variisque aliis modis misericorditer suppeditas suæ Ecclesiæ ferendo, ac prouidendo.

Quod itaque asserimus est, Deum, electione totius ordinis rerum, qui usque ad consummationem sæculi decurrit, quantum est ex parte sua, salutem omnium expetiuisse. Deinde verò constituisse quemlibet adultum in manu consilij sui in eo ordine rerum, vt ad quod velle, liberè porrigeret manum, atque adeo beatus, vel miser, prout mallet, euaderet, ac si nulla in Deo esset præscientia de rebus per liberum arbitrium creati futuris, quæ in eo rerum ordine perueniunt, aut non perueniunt essent in vitam æternam, atque adeo perinde ac si nulla in Deo esset prædestinatio, sed sola prouidentia, qua eodem modo ex æternitate constitueret prouidere hominibus circa beatitudinem, quo in tempore, post agnitionem successum quarundam rerum, idem constitueret, ac prout non minus liberos manere adultos post prædestinationem, vt ad quod voluerint porrigan manum, atque adeo vt beati vel miseri euadant, quam si nulla in Deo præcessisset prædestinatio, sed ita cuiusque salus incerta esset Deo, atque secundum se incerta existit.

*Conclusio
auctoris sententiam comple
ctens.*

Hæc ergo conclusio comprehendit potest nostra sententia. Quod Deus hunc ordinem auxiliorum, & cæterarum rerum, in quo præuidebat tum

quosdam adultos pro sui arbitrij libertate, tum quosdam paruulos sine sui arbitrij libertate peruenituros in vitam æternam, reliquos verò minimè, potius elegerit, quam quemcumque alium, in quo res aliter euenisset, atque adeo quod electione potius huius ordinis, quam alterius, hos prædestinauerit potius quam illos, nulla fuit causa, aut ratio ex parte prædestinatorum, sed id totum in liberam Dei voluntatem referendum est. Quod verò electio huius ordinis rationem habuerit prædestinationis comparatione horum adultorum, & non illorum, ratio seu cõditio ex parte adultorum, à qua id pendeat, fuit, quod pro sua innata libertate hi, & non illi, ita per suum arbitrium essent cooperaturi, ad terminum viæ in gratia peruenirent, Deusque altitudine sui intellectus id præuiderit. Licet autem, vt Deus vnum potius ordinem, quam alium, elegeret, alligatus non fuerit vsui liberi arbitrij præuio, in multis tamè rebus constituendis rationem illius habere potuit, atque id decens fuit, imò verò re ipsa habuit, vt membro 11. ante postremam conclusionem ostensum est, atque in membro præcedente à calumnia vindictam. Quod si quis contendat, vel D. Thomam, vel quemcumque alium ex Scholasticis à nostra hac sententia minimè dissentire, cetero ego illi non succenseam: opto enim magis patronos omnes, quam vel vnum aduersarium habere, nedum D. Thomam cuius iudicium & doctrinam tanti facio, vt tunc me securius pedem figere arbitret, cum illum consentientem comperio.

Quod ad antiquiores Patres attinet, vt quoad fieri possit ad concordiam adducantur, sciendum est. Cùm duo, vt hæcenus explicatum est, necessaria sint, vt adultus in vitam æternam perueniat, à Deoque fit prædestinatus: vnum, vt Deus ea auxilia, ac media ex parte sua constituerit ei conferre, cum quibus præuiderit illum pro sua libertate ita cooperaturum, vt ad terminum viæ in gratia perueniat: alterum, vt adultus ipse pro sua libertate sit re ipsa ita cooperaturus, primumque à Deo pendeat, secundum verò ab ipso adulto: antiquissimam semper fuisse cõcertationem, an prædestinatio adultorum fuerit secundum præscientiam vsus liberi arbitrij, an verò pro sola Dei voluntate, ac beneplacito. Quidam enim, tam Patres, quam Scholastici, ad cooperationem, nihil diuina gratia, præscientia, & prædestinatione impedientibus, in cuiusque arbitrio positam, atque ad salutem necessariam, respicientes, indignumque diuina bonitate, iusticia, & æquitate reputantes, vt absque ulla prorsus consideratione vsus arbitrij cuiusque, maxime vt haberet quos puniret, hos prædestinauerit, illos verò reiecerit, asseruerunt prædestinationem secundum præscientiam vsus liberi arbitrij, meritumque cuiusque fuisse factam. Alij verò attendentes ad auxilia, & dona gratiæ, quæ Deus absque cuiusquam iniuria, non pro ratione vsus arbitrij cuiusque præuio, sed pro suo beneplacito, æterna sua prouidentia distribuere constituit, dixerunt, prædestinationem, non secundum præscientiam vsus arbitrij, meritumque cuiusque, sed solum secundum Dei voluntatem ac beneplacitum esse factam: dumque neutri ad duos illos sensus à nobis membro 11. explicatos attenderunt, nempe aliud esse prædestinatio secundum præscientiam vsus liberi arbitrij, quasi pro qualitate, aut propter qualitatem illius ita uterit distribuere bona & auxilia, ac prædestinauerit, aliud verò quasi non sine præscientia, habitaque ratione vsus præuio prædestinauerit, plurimique ex seclatoribus prioris sententia limites affirmationis posterioris sensus, aliqui verò ex seclatori

Prædestinationem esse secundum præscientiam vsus liberi arbitrij quos modo dixi intelligi.

M. J. D.

sectatoribus sententia posterioris, limites negationis prioris sensus transgressi sunt, sibi inuicem non immerito aduersari arbitrantur. Nos duo admoneamus. Primum est, scripturas sanctas ita exponendas esse, ut neque iuxta primū sensum affirmemus prædestinationem fuisse secundum præscientiam vsus liberi arbitrii, meritorumque cuiusque adulti: neque iuxta secundum id negemus. Secundum est, Patres quodammodo eatenus ad concordiam posse reduci, si qui negant prædestinationem fuisse secundum præscientiam meritorum, ac boni vsus liberi arbitrii futuri, accipiantur in priori sensu, quatenus eorum dicta id patientur, in quibus est Augustinus, & eius sectatores. Qui verò fuisse affirmant secundum meritum, & bonum vsus præuisum, exponantur in sensu posteriori, quatenus eorum dicta id ferent, de quorum numero sunt, Athanasius, Origenes, Chrysostomus, Ambrosius, Theodoretus, Theophylactus, omnes in cap. 9. epistolæ ad Romanos, Hieronymus in illud ad Galatas primo, *Cum placuit ei, qui me segregauit ex utero matris mee.* Et ad Hedibiam in expositione quæst. 10. Faustus (non Manichæus, sed in Gallia Episcopus) lib. 1. de gratia & libero arbitrio c. 4. & lib. 2. c. 6. tom. 5. bibliothecæ Patris, & plerique alij. Neque verò dubito quin ab Augustino & cæteris Patribus vnanimi consensu comprobata fuisset hæc nostra de prædestinatione sententia.

DISPUTATIO II.

Utrum Christus per sua merita causa fuerit nostræ prædestinationis.

Pars, quæ negat, suaderi potest primò, ex illo ad Ephesios 1. *In quo & nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue:* ergo quod in Christo, & per Christum fuerimus prædestinati, neque Christus quatenus homo, neque merita ipsius, sed sola Dei voluntas, quæ, quos voluit, in Christo prædestinauit, tamquam causa constitui debet.

Secundò, Augustinus de prædestinatione sanctorum cap. 15. ait: *Et gratia sit ab initio fides, siue homo quicumque Christianus, quia gratia homo ille (scilicet nempè quatenus homo) factus est Christus: sed homo ille sine vllis suis, aut alienis meritis ex sola Dei gratuita voluntate, & prædestinatione factus est Christus; quemadmodum eo capite latè ostendit Augustinus: ergo quicumque Christianus neque meritis propriis, nec alienis Christi, vocatur à Deo, aut perducitur ad fidem, sed ex sola Dei gratuita voluntate, & prædestinatione: nõ ergo Christus suis meritis fuit causa prædestinationis nostræ, saltem quoad donum fidei, quod radix & fundamentum est cæterorum donorum, quæ in iustificatione, integròque effectu prædestinationis nostræ sequuntur.*

Tertio, si Christus per sua merita causa fuisset prædestinationis nostræ, maximè quia meruisset nobis primam gratiam, Deusq; prædestinatione æterna constitueret eam nobis propter merita Christi conferre: id autem dici non potest, quia tunc non essemus gratis à Deo iustificati, contra illud ad Roman. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius,* neque prima gratia esset gratia, quippe collata esset nobis à Deo tamquam debita nobis propter merita Christi, atque adeò non gratis: ergo Christus per sua merita non fuit causa nostræ prædestinationis.

Sit nihilominus prima conclusio: Christus per sua merita non fuit causa prædestinationis nostræ quoad integrum illius effectum, quatenus comprobatur in *D. Thom.*

Per negatiuam suadetur.

Secundò.

Tertio.

Prima conclusio.

A hendit non solum dona supernaturalia, sed etiam naturalia, qualia sunt nactum esse complexionem ad virtutem propensam, natum potius esse sub gratia, atque inter Christianos, eoque bene morigeratos, quam in alio tempore, aut inter improbos educatum. Hæc est Driedonis de redemptione & captiuitate generis humani tractatu 2. cap. 2. p. 3. art. 4. Probatur, quoniam Christus non promeruit nobis dona naturalia, sed supernaturalia, quibus in vitam æternam perducimur, quæque in primo parente amisimus: ergo non meruit nobis effectum prædestinationis quoad merè naturalia quæ ad vitam æternam adiuant. Hæc enim ex sola dispositione vniuersi, quam Deus pro suo beneplacito ante riuam generis humani constituit, eueniunt. Quamuis autem, si Adamus non peccasset, atque adeò sibi, & posteris donum iustitiæ originalis non perdidisset, alium cursum ex constitutione ipsa vniuersi, donoque iustitiæ originalis, atque ex paradisi habitatione tenuissent generationes hominū ab eo, quæ post eundem lapsum tenuerunt, nihilominus non aliū multò diuersum tenet ab eo, quem seruassent, esto Deus constituisset nõ reparare genus humanum per Christum, sed illud in peccato totumq; cursum vniuersi suæ naturæ relinquere decreuisset.

Sit tamen secunda conclusio. Naturalia aliqua originem traxerunt ex meritis Christi. Probatur, quoniam multa naturalia iusti suis orationibus ac meritis à Deo obtinuerunt. Isaac enim preces Rebecca ex sterili fecundam reddiderunt. Anna Samuelem filium, Zacharias Ioannem Baptistam, & pleraque alia naturalia iusti orationibus à Deo impetrarunt, impetrabantque in posterum, quorum multa ad salutem plurimorum maximè conferunt: cum ergo merita & orationes, quæ Deo grata fuerunt, vimque obtinendi habuerunt, totam eam vim ex gratia meritis Christi comparata habuerint, fit, ut multa naturalia originem traxerint ex meritis Christi. Eaque de causa paulò ante diximus, generationes hominum post peccatum primorum parentum, non aliū multò diuersum cursum tenuisse ab eo, quem seruassent, si Deus reparare genus humanum per Christum minimè decreuisset.

Tertia conclusio. Christus per sua merita non fuit causa prædestinationis nostræ, quo ad integrum supernaturalem effectum eiusdem prædestinationis. Probatur, quoniam non fuit causa incarnationis, per quam effectum est, ut ipse simul esset homo & Deus, ut ex se est notissimum, ostenditque Augustinus de prædestinatione sanctorum cap. 15. Neque item per propria merita fuit causa suorum meritorum: cum ergo inter effectus supernaturales nostræ prædestinationis primum locum teneat Christi Domini incarnatio, merita, & passio ipsius à quibus reliqui supernaturales effectus originem habuerunt, fit, ut Christus per sua merita integri supernaturalis effectus nostræ prædestinationis causa non fuerit.

Quarta conclusio. Christus per merita sua fuit causa nostræ prædestinationis, nõ solum quoad primam gratiam, qua iustificamur, & reliqua supernaturalia, quæ illa vsq; ad assequutionem vitæ æternæ consequuntur, sed etiã quoad fidem & omnè aliam dispositionem supernaturalem, qua ad primam gratiam præparamur, imò etiam quoad miracula, & reliqua omnia supernaturalia, quibus ad vitam æternam iuuamur (si modo Christum ipsum eiusq; merita excipias) quo pacto causa fuit meritoria orationum Stephani, & beate Monicæ, quibus adductus Deus, Paulus, & Augustinus in viam salutis reduxit. Imò multa naturalia ex me-

Prædestinationis nostræ, ut comprobatur etiam naturalis effectus non fuit causa & merito sui merito.

Secunda conclusio. Prædestinationis effectus aliquos naturales originem trahere à Christi merito.

Tertia conclusio. Prædestinationis nostræ, quo ad integrum suum effectum supernaturalem Christus per sua merita non fuit causa.

Quarta conclusio. Fuit tamen quoad primam gratiam & omnè aliam dispositionem supernaturalem.

ritis Christi nobis donantur, quibus in vitam aeternam adiuuamur, vt conclusione secunda aliqua ex parte explicatum est.

Driedoni, & quorundam aliorum sententia impugnantur.

Conclusio haec est aduersus Driedonem loco citato. Ruardum Tapper. tom. 1. art. 6. de satisfactione, fol. 242. & Capreolum in 3. d. 18. q. 1. ad argumenta contra primam conclusionem, qui affirmat, Christum fuisse quidem causam meritoriam primae gratiae & donorum, quae illam consequuntur, non tamen fidei ceterarumve dispositionum fidem antecedentium. Censent namque supernaturales omnes motus ac dona, quibus ea ratione ad primam gratiam disponimur, quia per ea tales reddimur quales B Christus nos esse vult iuxta leges circa merita sua passionis nobis applicanda institutas, non cadere sub meritum Christi, sed esse effectus praedestinationis Dei aeternae, qui absque vilo merito, vel suscipientium, vel etiam Christi, à sola libera voluntate Dei emanant: primam verò gratiam, quae conferitur, non nisi iam prius dispositis, aptisque vt meritum Christi applicetur, ex meritis ipsius Christi conferri. Vnde vult Driedo, inter ea quae in integro praedestinationis effectu includuntur, adoptionem filiorum, quae fit per gratiam gratum facientem, ex meritis Christi emanare, iuxta illud ad Ephes. 1. *Qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum:* ea verò quae eiusmodi adoptionem antecedunt, sine meritis Christi pro solo Dei beneplacito, praedestinati conferri: eaque ratione exponit illud Ioan. 6. *Nemo potest venire ad me (per fidem videlicet) nisi Pater meus traxerit eum, id est, nemo potest fociari mihi per fidem, ac particeps esse meritorum meorum, nisi Pater meus sua gratuita motione pulsauerit cor eius, vt in me credat.*

Sententiam hanc nec Scripturis sanctis, nec dignitati Christi consentaneam esse arbitror. Vnde quoad dona omnia supernaturalia probari potest nostra conclusio. Primò, Quia quemadmodum per peccatum primorum parentum amisit genus humanum ius totum, quod ad vitam aeternam habebat, ita etiam omnibus subsidiis, quibus supra suam naturam ad eam euehi adiuuariq; poterat, indignum effectum est, neq; quicquam in finem supernaturalem recuperat nisi per Christum, tantae ruinae per sua merita perfectum reparatorem: vsque adeò verò genus humanum per peccatum corrumpit, indignumq; euasit subsidiis omnibus ad vitam aeternam, vt nisi Deus reparare illud per Christum constituisset, non secus primi parentes, cōniso peccato, vnà cum ceteris donis, habitibus etiã fidei; & spei supernaturalibus spoliati fuissent, ac daemones simulatq; peccarunt spoliatos remansisse credimus. Etenim quia daemones reparandi non erant, continuò supernaturalia omnia dona amiserunt: in primis autem parentibus, quia per Christum reparandi erant, ex meritis eiusdem Christi futuris, supernaturalis fides & spes, quas cum natura ipsa acceperant, permanserunt, continuò tamen reuelatùs est illis mediator futurus, atq; adeò eorù fides, ac spes, non solum in Deum, sed etiam in mediatorem futurum sese extendent, neque post lapsum primorum parentum aliter cuiquam mortalium contigit salus, nisi in fide mediatoris, saltem implicita: neq; aliud nomen fuit sub caelo datum hominibus, in quo oporteat eos saluos fieri, vt Petrus Act. 4. testatur. Quia ergo genus humanum per lapsum primorum parentum ius ad vitã aeternam omnino amisit, atque subsidiis donisque omnibus, quae in Adamo acceperat, destituit meruit: eaq; de causa Christus omni ex parte perfectus nostrae ruinae reparator constitutus est, fit, vt nullum donum, quod supra morta-

Christus dominus ruinae generis humani perfectus reparator.

lium naturam ad vitam aeternam modo aliquo adiuuet, siue sit fides, siue quaecumque alia dispositio ad gratiam, nisi ex Christi meritis recipiamus.

Secundò, sacramenta nouae legis à Christo instituta sunt, & ex meritis illius vim habent, per eaque tantquam per dispositiones meritum Christi applicatur, vt gratia conferatur: ergo quòd fides & cetera supernaturalia dona, quae ad primam gratiam disponunt, dispositiones sint, quibus meritum Christi applicatur, & conferitur prima gratia, non tollit, imò probat, meritis Christi ea ipsa conferri, eodemq; argumento aperte aduersus Driedonem conuincitur, in effectu integro praedestinationis aliquid, quod primam gratiam, adoptio nemq; filiorum antecedit, nempe sacramenta ipsa à meritis Christi habere vim, & propter Christi merita hominibus conferri.

Tertiò, ad Ephes. 1. ait Paulus: *Benedixit Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in caritate: sed fides & ceterae dispositiones supernaturales ad primam gratiam, comprehenduntur nomine omnium benedictionum spiritualium, cum spirituales benedictiones sint: ergo ex meritis Christi nobis conferuntur.* Quod confirmari rursus potest, cum ex eo quod in eodem capite subiungitur, *In quo nos, inquit, sorte vocati sumus: vocatio autem fit per motus gratiae praenicientis, quae primam gratiam antecedit, tum etiam quia Ecclesia conuersionem infidelium, & haec omnia, à Deo suis orationibus petit nobis dari per Christum Dominum nostrum.* Vnde Bernardus sermone 13. in Cantica, *Quicquid sapientia, quicquid virtutis, re habere confidit Dei virtuti, Dei sapientia deputa Christo.*

Quarò, Christus, quatenus homo, est caput totius Ecclesiae, nò solum triumphantis, sed etiam militantis, meritis suis influens in totum corpus illius, sensum & motum omnem spiritualem atque corpore Ecclesiae rursus vnens per fidem, atque efficiens membra, cum antea membra non essent: vnde ad Ephesios 4. ait Paulus, *Qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam secundum operationem in mensura vniscuiusque membri, augmentum corporis facit in edificationem.* Et paulò ante praemisera, *Christum ascendentem in altum dedisse dona hominibus, & quosdam quidem dedisse Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitate fidei & agnitionis filij Dei.* Quo loco aperte docet, etiam ad edificationem & constructionem corporis Christi mystici, institutionemque hominum in eo per fidem, ad Christum tamquam ad caput pertinere: fit ergo, vt fides & cetera dona supernaturalia à Christi nostri capitis meritis in totum corpus Ecclesiae descendant, non verò sola gratia, qua in filios Dei adoptamur.

Quintò, ex sequentibus Scripturae locis, eadem veritas colligitur. Ad Philip. 1. *Vobis datum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, sed vt etiã pro illo patiamini:* ergo fides ex meritis Christi conferitur. Ad Hebraeos 12. *Aspicientes in autorem fidei, & consummatorem Iesum.* Vnde Augustinus de praedestinatione sanctorum c. 15. *Ille nos fecit credere in Christum, qui nobis fecit, in quem credimus Christum: ille fecit in hominibus principium fidei, & perfectionem in Iesu, qui fecit hominem principem fidei & perfectorem Iesum.* Citatque eundem locum Pauli. Item Ioan.

Christus caput Ecclesiae.

Vidimus

MOL
10

Admuscum, quasi unigenitum à patre, plenum gratia & veritate: & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Porro veritas, quam ab eo accepimus, donum est fidei. Etsia: 33. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur, id est, quicquid circa homines in vitam aeternam supernaturaliter perducendos fieri constituit, meritis eius executioni mandabitur. Vnde Hieronymus in eum locum. Voluntas, inquit, Domini in manu eius dirigetur, ut quicquid pater voluit illius virtutibus impleatur. Et paulo inferius subdit. Quia laboravi, videbit Ecclesias in toto orbe consurgere, & agrum saturabitur fide. Et infra. Vult ei Dominus ostendere lucem, ut omnes per se videat illuminatos. Consonat etiam cum loco citato Etsia: 13. Sciens quia omnia dedit ei pater in manus. Postremo ex Concilio Mileitano cap. 4. vbi habetur: Cum dicat Apostolus, Scientia inquit caritas verò edificat, valde impium est et credamus, ad eam, que in se, nos habere gratiam Christi, ad eam que edificat, non habere, cum sit virtusque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere et faciamus, ut edificante caritate, scientia non possit insulare. Sicut autem de Deo scriptum est, qui docet hominem scientiam: ita scriptum est, Caritas ex Deo est. Denique in Cõcil. Trident. sess. 6. cap. 7. habetur: Declarat sancta Synodus ipsius iustificationis ordinem in adultis à Deo per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione. Vbi expressè definitur, præuenientem gratiam, qua adulti ad fidem vocantur, atque ad iustificationem disponuntur, à Deo conferri per Christum Iesum, hoc est, ex meritis illius. Et capite 6. docetur. Dispositionem totam ad iustificationem per fidem, spem, & caritatem, esse per redemptionem que est in Christo Iesu, atque ad eum ex meritis Christi. Et capite 7. dicitur: In ipsa iustificatione, cum remissione peccatorum, hac omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseruiit, fidem, spem, & caritatem. Quare sententiam Driedonis errorem esse in fide non videtur dubitandum.

Illud etiam vehementer displicet, quod Driedo loco citato affirmat. Videlicet, non fuisse ex meritis Christi præparaciones, quas longè ante Christum natum Deus in lege, in Prophetis, & in Psalmis præparavit & revelavit populo suo, missurum se Christum Filium suum, futurum redemptorem, lumen gentium: virginemque electam, qua pareret Emmanuelem, sed esse solum gratia quedam dona Dei. Hoc, inquam, vehementer displicet. Etenim certissimum est, Deum Patrem ex meritis Christi cooperante Spiritu sancto corpus & animam beatæ virginis, ut dignum sibi habitaculum effici meretur præparasse: gratia namque, qua illa anima sacratissima ita aptata fuit, ex meritis Christi collata fuit. Gratia item, qua Abrahamus proprium filium immolare tentans ita Deo iubenti placuit, ut Messie promissionem accipere mereretur, utique ex meritis Christi etiam profecta est. Denique fides & revelatio Christi venturi, qua fideles ante Christi aduentum iustificati sunt, & Ecclesia ad Christum facilius suscipiendum præparata fuit, meritis etiam Christi attribunda est. Nouit namque sua infinita sapientia Deus, ita, quæ ad euentum Christi necessaria erant, præparare, ut nõ solum in Christum tamquam in finem, ut Driedo vult, ea ordinaret, sed etiam ex meritis Christi venturi aut omnia, aut certè plurima disponeret, atque Ecclesie suæ donaret.

Quinta conclusio. Simpliciter est concedendum atque affirmandum, Christum causam esse nostre prædestinationis. Probat, quoniam esse causam suorum meritorum, ac miraculorum: tum etiam

Molina in D. Thom.

A corum omnium, quæ meritis Christi in nos emanant, quibus in vitam perducimur æternam, estque in se ipso finis & exemplar nostre in sempiternam beatitudinem perductionis: quod verò incarnationis, sui que ipsius non sit causa, id non tollit, quominus simpliciter nostre prædestinationis, quoad effectum, causa dicatur. Præsertim cum is nostra prædestinationis effectus in ipso meto Christo includatur: & cum, quando simpliciter dicitur, Christum causam esse nostre prædestinationis quoad effectum, semper intelligatur præterquam ipsummet, ut ex se est satis perspicuum.

B Pro solutione argumentorum, quæ initio disputationis proposita sunt, illud sciendum est, quod, latus 3. p. 9. t. art. 2. ostendimus, nempe ita Christum Dominum pro peccatis totius generis humani satisfecisse, donaque omnia gratia, quæ illi post lapsu primorum parentum conferuntur, infinitaque alia promeruisse, ut nihilominus applicatione effectuum suorum meritorum certis quibusdam legibus alligatam reliquerit. Atque inde est, quod infinitum, quod ille meruit, finitè, atque eo tantum modo generi humano applicetur, quo ille suis legibus applicandum, distribuendumque constituit: licet autem, inter alias, lex vna tam ex Patris, quam ex Christi, quatenus homo est, voluntate fuerit, ut cuique, facienti quod in se esset, numquam sufficiens supernaturalè auxilium denegaretur, quoad gratiam perueniret, vitamque æternam, consequeretur, quia tamen æquissimum erat, ut omnia sua merita Patris, voluntati Christi per omnia subiiceret, cuius humana voluntas paternæ quoque voluntati omnino conformis erat, in multis quidem, prout Pater voluit, certas quasdam leges constituit, ut circa effectus sacramentorum, & quod absque illo sacramento pro qualitate ac quantitate contritionis gratia conferretur, &c. at in plerisque aliis arbitrio Patris distributione donorum, quæ promeruit, reliquit. Eaque ratione ita Pater omnia Christo dedit in manus, ut nihilominus voluntas Patris in manu Christi, hoc est meritis, & virtutibus Christi dirigatur & impleatur, ut supra ex Etsia explicatum est. Nihil ergo pugnat, neminem venire ad Christum per fidem, nisi Pater motione, ac dono suo gratuito eum traxerit, ut habetur Ioan. 6. & nihilominus mortuonem illam, ac donum semper à Patre propter merita Christi conferri.

C Ad argumenta igitur initio proposita, quatenus cum nostris conclusionibus pugnare videbuntur, dicendum est. Primum quidem probare optime, Christum non fuisse causam prædestinationis nostre quoad integrum eius effectum, eò quod sicut soli Deo, quatenus Deus est, cõuenit prædestinare, ita ipsius est proprium causam esse totius effectus prædestinationis, eo modo, quo disputatione præcedente est explicatum. Id verò non tollit, quo minus simus à Deo prædestinati in Christo, & per Christum, cuius meritis nobis conferre constituit cætera omnia dona supernaturalia, quibus in vitam æternam perducimur, atque adeò non tollit, quod Christus sit etiã causa meritoria effectus prædestinationis, quoad cætera supernaturalia omnia dona, quæ integer prædestinationis effectus in se includit.

D Ad secundum, quo Driedo suam confirmat sententiam dicendum est, Augustinum verbis illis, totoque eo capite, hoc solum velle, quod sicut Christus, qui caput & principium est nostre prædestinationis, quoad fidem, & dona omnia supernaturalia, quæ ex meritis ipsius nobis conferuntur, non accepit merito suo, ut per incarnationem simul esset homo & Deus: ita nos donum fidei & iustificationis,

applicatio meritorum Christi quibus legibus sit allegata.

Ad primum argu. patris opposita.

Predestinatio in Christo, quo pacto simus.

Ad secundum.

tionis, aut regenerationis in Christo, non merito nostro, sed Christi accipimus: non vero eam facit collationem, quod sicut Christus id non accepit ex meritis alienis, ita nos ex meritis Christi fidem, & regenerationem in Christo non accipimus, quin potius, contrarium eo capite docet. Vnde mirandum est, quod ex citato Augustini testimonio ausus fuerit Driedo sententiam suam confirmare.

Ad tertium. Gratia prima licet Christi merito conferatur, est tamen donum gratuitum comparatione non stri.

Ad tertium concessa maiori, neganda est minor. Ad probationem pro contraria parte, dicendum est, ideo homines dici iustificari gratis, & primam gratiam propriissime comparatione eorum sortiri rationem gratiae, quia quando nobis confertur, nulla ratione nobis debetur, nec ea sumus digni, neque Christus adhuc ullam rationem debet in nos transferre, sed mere gratis, quod ad nos attinet, ea confertur. Quod autem Christus eam meruerit, ratio nec meritorum ipsius nobis tribuatur, non tollit quo minus comparatione nostri donum mere gratitum dicendum sit.

DISPUTATIO III.

Utrum ex parte reprobis detur causa reprobationis.

Partis negantis argumenta.

Primò.

Quod ex parte reprobatorum nulla detur reprobationis causa seu ratio, sed in solam liberam voluntatem Dei eorum reprobatio referenda sit, probari potest. Primò, ex illo ad Rom. 9. Vbi Paulus de Iacob & Esau loquens ait: Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est: quia maior seruiet minori: sicut scriptum est (Malachia videlicet 1.) Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Ecce quemadmodum Paulus de Iacob docet, non propter opera, seu merita sua, fuisse à Deo dilectum & praedestinatum: ita quoque de Esau affirmat, non fuisse propter opera odio habitum ac reprobatum: ergo reprobatio non est propter peccata praevia, atque adeo nec causam, nec rationem ex parte reprobis habet.

Secundò.

Secundò, quia subiungit Paulus, Deum Exod. 33. dixisse Moysi, Miserebor cuius misereor, & misericordiam prestabo, cui miserebor. Hoc est, ut misericordia cum quocumque voluero, & prout mihi placuerit. Concluditque Paulus: Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Additque, Dicit enim Scriptura Pharaoni, Quia in hoc excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuncietur nomen meum in universa terra. Rursusque infert: ergo cuius vult, miserebor, & quem vult, indurat. Ecce, ex his omnibus perspicue habetur, Deum misereri cuius vult, & indurare quem vult. Et non esse volentis, aut currentis, sed miserentis Dei, excitarumque esse Pharaonem, ut Deus in eo repugnante diuinis praeceptis ostenderet virtutem suam, & mirabilia signa efficeret, quae in universo orbe praedicaretur: ergo sicut praedestinatio non est propter merita praevia, ita nec reprobatio, sed in solam liberam voluntatem Dei ea reducenda est.

Tertiò.

Tertiò, quia addit Paulus: Dicit itaque mihi: Quid adhuc queritur? Voluntati eius quis resistit? Et quasi huic quaestioni annuens Paulus, negotium, non minus reprobationis, quam praedestinationis, ex sola libera voluntate Dei pendere, respondet: O homo, tu, quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se fingit, quid me facisti sic? An non habet potestatem figulus huius, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Quod

A Deus volens ostendere iram, id est iustitiam suam vindicariam, & iram facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa ire apta in interitum, ut ostenderet diuicias gloriae suae in vasa misericordiae, quae preparauit in gloriam. Supple. Quis cum culpabit aut quid habet homo quod inculet? Ecce, Paulus innuere videtur aperte, negotium reprobationis pendere totum ex sola libera voluntate Dei, in cuius potestate non minus fuit, absque cuiusquam iniuria, facere ex eadem massa per praedestinationem quosdam vasa honoris, quosdam per reprobationem vasa contumeliae, quam in potestate figuli sit, ex eadem massa luti quaedam vasa in honorem, quaedam in contumeliam effingere. Causam praeterea reprobationis eam fuisse affirmat, ut in reprobis splenderet in aeternum diuina iustitia, quemadmodum in praedestinis diuina misericordia lucebit: fit ergo, ut reprobatio non fuerit propter mala merita praevia, sed ex sola libera voluntate Dei fuerit dependens.

B Ad huius rei intelligentiam sciendum est. Circa vnumquemque reprobatorum aditum triplicem actum voluntatis diuinae, nostro intelligendi more, esse distinguendum. Primus est, voluntas permittendi ea peccata, propter quae ille excludendus est à beatitudine, supplicisque aeternis mancipandus. Quem actum, tamquam effectus, sequitur ipsa permissio eorumdem peccatorum in actu. Secundus est, voluntas obdurandi peccatorem vsque ad finem vitae in eisdem peccatis iam commissis, hoc est, voluntas non conferendi illi ea auxilia cum quibus resurgeret. Hunc actum consequitur similiter in tempore, tamquam effectus illius, obduratio ipsa. Tertius est, voluntas excludendi eundem reprobum à regno caelesti tamquam eo indignum, deputandique illum supplicis aeternis propter peccata, in quibus ad vitam terminum praevideretur peruenturus. Quem actum consequitur in tempore, tamquam effectus illius, exclusio ipsa à regno caelesti, mancipatioque supplicis aeternis, quando haec sunt.

C Hi omnes tres actus in eo conueniunt, quod singuli supponunt praevia esse à Deo ea peccata pro libertate talis adulti futura, tamquam radicem, quod circa illam versentur: diuerso tamen modo. Voluntas namque permittendi peccata supponit, Deum ea praevidere futura pro libertate talis adulti, non simpliciter, sed ex hypothesi, quod ipse ea non impediatur. Nec voluntas permittendi peccata est aliud, quam voluntas ea non impediendi. Ut enim Deum permittere peccata, non aliud est, quam ea non impedire, cum possit, ac praevideat futura, qua de causa ratio permissionis posita est in illo primo, praexistentibus illis aliis duobus, ut artic. 3. & quaest. 19. artic. 12. explicatum est: ita voluntas diuina permittendi eadem peccata, nihil aliud est, quam velle ea non impedire, cum possit, & praevideat pro libertate arbitrij creati esse futura, nisi ipse impediatur. Quò fit, ut tam permissio peccatorum adulti, quam voluntas ea permittendi, tamquam radicem supponant, Deum ipsa praevidere futura pro libertate talis adulti, non simpliciter, sed ex hypothesi, quod ipse, ut potest, ea efficacioribus aliis auxiliis non impediatur. Quia ergo sine his maioribus auxiliis non essent adulti ea vitare: tum quia Deus numquam denegar auxilia ad id necessaria: tum etiam quia, si non posset ea sine illis vitare, eo ipso peccata non essent, consequens est, ut quando Deus peccata permittit, perditio peccatoris non sit ex Deo ea permittente, sed solum ex ipsomet peccatore, cui semper subditus manet appetitus peccati, eique ita dominatur, ut si velit, ea possit evitare.

Triplicis voluntatis diuinae actus circa quemlibet reprobatorum.

Voluntas permittendi peccata quod sit in Deo.

Perditio eorum ex peccatore.

Volunt.

Obduratio quid sit. Voluntas verò obdurandi peccatorem, tamquam radicem supponit, Deum praevidere, tum peccatorem futurum re ipsa in peccatis, quae ipse fieri permiserit, tum etiam, ex hypothesi, quod, post commissam talia peccata, velit illi conferre certa quaedam auxilia, cum quibus, si vellet, posset resurgere ab illis, & non alia maiora, aut diuersa, quibus ad resurgendum non indiget, futurum omnino esse nequitiam talis peccatoris, vt non resurgat. Et tunc voluntas diuina non conferendi illi maiora illa alia, aut diuersa auxilia, cum quibus Deus praevidet eum surrecturum, est voluntas obdurandi. Obdurare verò non est aliud, quam, post commissum ab eo peccatum, Deum non conferre auxilia, cum quibus praevidet eum surrecturum. Quò fit, vt Deus peccatorem non obduret, aliquà apponendo duritiem, sed propriam ipsius peccatoris non tollendo, iuxta illud ad Roman. 2. *Secundum duritiam tuam, & impenitentem cor tuum, thesaurizas tibi iram.* Duobus verò modis obdurare dicitur. Vno, si non tribuat maiora, aut alia auxilia, quibus eum praevidet peccatorem emolliendum ac sanandum: cum tamen semper relinquat ea, cum quibus emolliiri, & conuerti possit, si velit, iuxta id quod ante testimonium citatum praemiserat Paulus: *An duritias, inquit, bonitatis eius, & patientie & longanimitatis contemnis, ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Vbi consequenter subiungit, Secundum duritiam tuam, & impenitentem cor tuum, &c.* Altero, cum subtrahit de auxiliis, permittitque tentationes & occasiones grauiiores peccandi, quibus & propria durities maiores vires assumit, & difficilior redditur conuersio: id quod esse solet in pœnam iustissimam precedentium delictorum. Porro quando hoc secundo modo Deus obdurat, non solum obdurare & obsecare peccatores dicitur, quod etiam obduratis primo modo commune est, sed etiam *tradere eos in desideria cordis eorum, eosque derelinquere, aut etiam despiciere: id quod extremum est pœnarum omnium, quas Deus ob antecedentia delicta in hac vita infligit.* Numquam tamen Deus ita obdurat, excœcat, tradit in desideria cordis, despicit, aut derelinquit, vt non relinquat auxilia, cum quibus, si peccator vellet, efficeretque totum quod potest, conuenteretur, misericordiamque ab eo obtineret, vt in Concordia quaest. 14. artic. 13. disput. 10. late demonstratum est. Id etenim & status ipse via postulat, ad prouidentiamque Dei circa omnes in vitam æternam spectat, & Christus Dominus tamquam omnium vniuersalis redemptor posteris omnibus, Adami obtinuit, vnàque ex legibus, quas ex Patris voluntate, vt merita passionis suæ mortalibus applicarentur, condidit, ea fuit, vt cuique facienti, quod in se esset, tantum cum minimum auxiliorum conferretur, quantum ad eius iustificationem ac salutem esset necessarium, vt saepe dictum est.

Deum peccatorem duritiam modis obdurati. Voluntas verò obdurandi peccatorem, atque obduratio ipsa, semper potest esse in pœnam propter culpam. Cum enim peccator non dicatur obdurari, quando primò peccat, & à gratia decidit, sed postquam peccauit, si ei non conferantur auxilia sine quibus sua negligentia non resurget, dicitur obdurari in peccato iam commissio, fit, vt semper obdurationem antecedit culpa lethalis, in cuius iustam pœnam possit infligi, atque adeò fit, vt voluntas Dei æterna ita obdurandi semper esse possit in pœnam propter eandem culpam. Hoc modo Pharao maiori, ac maiori auxiliorum subtractione in pœnam antecedentium delictorum, magis ac magis fuit in peccatis obduratus. Eodemque modo in pœnam precedentium delictorum consueuerunt peccatores tradi in desideria cordis sui, vt de gentibus, quae cum Deum agnouissent, nõ sicut Deum glorificauerunt, docet Paulus ad Rom. 1. & derelinqui à Deo, ac despici. Dixi, obdurationem posse semper esse in pœnam antecedentis delicti, & non dixi, semper ita euenire. Quoniam, cum auxilia gratia merè gratis à Deo conferantur, poterit Deus conferre peccatoribus pauciora auxilia vno tempore, quam alio, & pauciora iis, qui minùs, quam iis, qui magis peccauerunt, non habita ratione, vt id fiat in pœnam precedentium delictorum, sed pro suæ tantum voluntatis beneplacito.

Quia fit ex-terminum peccatorum omnium ad antecedentia delicta. Sunt verò hoc loco nonnulla animaduertenda. Primum est, quando peccator casu aliquo statim ac incidit in peccatum, quo à gratia decidit, & vita discedit, non propriè dici obdurari in peccato commissio: neque Paulus affirmat, Deum vniuersim, vel misereri singulorum peccatorum, vel eos indurare, sed solum misereri, cuius vult, & indurare, quem vult.

Secundum est, quando commissio peccato, Deus

A in illis vsque ad finem vita, quae ex propria cuiusque libertate futura praevidit. Quò fit, vt omnes illi tres actus voluntatis diuinae, tamquã radicem, quòd circa adultũ versantur, supponant peccata libertate ipsius, modis paulò ante explicatis, praeuisa futura.

B Inter est verò, tum inter tres actus propositos inter se, tum etiam inter effectus eorum. Quòd voluntas permittendi peccata, permittitque ipsa, esse possit non propter culpam aliquam, quasi in pœnam, sed ex sola libera voluntate Dei. Etenim quòd Deus Adami, aut cuiusuis alterius adulti, primum peccatum ex aternitate voluerit permittere, ac tandem in tempore permiserit, non fuit propter aliquã culpam, atque adeò neque in pœnam. Quamuis enim priùs sit, Deum praevidere iustum libertate sua ruiturum in peccatum, ex hypothesi, quòd ei aliis, maioribusve auxiliis non subueniatur, quam Deum, voluntate non conferendi illi ea auxilia, vel le eius peccatum permittere, nihilominus priùs est, Deum denegatione eorundem auxiliorum permittere peccatum, quam peccatorem in illud incidere: quandoquidem conditio antecedens, sine qua peccatum illud non esset, ea sit, quòd auxiliis non impediatur. Cum ergo Deus, neque sine culpa, nec ante culpam commissam, pœnam infligat, vt disput. 1. memb. 5. ostensum est, fit, vt neque permissio primi peccati Adami, aut cuiusuis alterius iusti, neque voluntas Dei æterna illud permittendi, fuerint in pœnam propter aliquam culpam, sed solum ex libera voluntate Dei profecta sint. Permissio autem peccatorum, quae post gratiam amissam committuntur, esse solet in pœnam precedentium delictorum: eaque de causa dici cõsuevit, vnum peccatum posse esse pœnam alterius peccati precedentis.

C Voluntas verò obdurandi peccatorem, atque obduratio ipsa, semper potest esse in pœnam propter culpam. Cum enim peccator non dicatur obdurari, quando primò peccat, & à gratia decidit, sed postquam peccauit, si ei non conferantur auxilia sine quibus sua negligentia non resurget, dicitur obdurari in peccato iam commissio, fit, vt semper obdurationem antecedit culpa lethalis, in cuius iustam pœnam possit infligi, atque adeò fit, vt voluntas Dei æterna ita obdurandi semper esse possit in pœnam propter eandem culpam. Hoc modo Pharao maiori, ac maiori auxiliorum subtractione in pœnam antecedentium delictorum, magis ac magis fuit in peccatis obduratus. Eodemque modo in pœnam precedentium delictorum consueuerunt peccatores tradi in desideria cordis sui, vt de gentibus, quae cum Deum agnouissent, nõ sicut Deum glorificauerunt, docet Paulus ad Rom. 1. & derelinqui à Deo, ac despici. Dixi, obdurationem posse semper esse in pœnam antecedentis delicti, & non dixi, semper ita euenire. Quoniam, cum auxilia gratia merè gratis à Deo conferantur, poterit Deus conferre peccatoribus pauciora auxilia vno tempore, quam alio, & pauciora iis, qui minùs, quam iis, qui magis peccauerunt, non habita ratione, vt id fiat in pœnam precedentium delictorum, sed pro suæ tantum voluntatis beneplacito.

D Sunt verò hoc loco nonnulla animaduertenda. Primum est, quando peccator casu aliquo statim ac incidit in peccatum, quo à gratia decidit, & vita discedit, non propriè dici obdurari in peccato commissio: neque Paulus affirmat, Deum vniuersim, vel misereri singulorum peccatorum, vel eos indurare, sed solum misereri, cuius vult, & indurare, quem vult.

Secundum est, quando commissio peccato, Deus

ff 4 non

Permissio peccati quo pacto esse possit non in pœna propter culpam.

Pœna Deus nec ante culpam commissam, nec sine culpa infligit.

Obduratio semper esse potest in pœnam precedentis culpa.

Propriè dicta obduratio quandoam sit.

non solum non subtrahit de auxiliis, sed etiam misericorditer vocat, & peccator renuit, potius esse dicendum peccatorem perseuerare ex seipso duru aduersus Deum inuitantem, ac emollire nitentem, quam à Deo obdurari. Quamuis in eo etiam sensu Deus, admodum tamen improprie, dici possit eum obdurare, quatenus non ea multiplicat, & auget auxilia, quibus eum prouidet esse emolliendum, ac tandem conuertendum. In quo sensu dici etiam potest, peccatorem, de quo in præcedente §. loquebamur, indurari à puncto peccati commissi vsque ad primum non esse animæ in corpore.

Tertium est, fieri posse, ut ex duobus in lethali peccato constitutis, pulsante Deo vnum maioribus auxiliis gratiæ præuenientis, quam alium, pro libertate arbitrii vtriusque, is resurgat, qui minoribus, is verò perseueret durus, qui maioribus auxiliis excitatus & inuitatur. De fide namque est, in facultate arbitrii cuiusque positum esse, consentire, aut non consentire Deo excitanti & inuitanti, ut in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. & can. 4. definitum est. Confirmari etiam potest, quoniam Tyrrij & Sidonij conuersi fuissent, si eis data ea auxilia fuissent, cum quibus habitatores Corozain & Bethsaida conuerti noluerunt, id quod quadam ex parte nostram assertionem confirmat.

Postremum est, existentibus duobus in lethali peccato, atque adeo indignis auxilio, & gratia Dei, quod Deus subueniat vni ea auxilia largiendo, cum quibus prouidet illuminandum, emolliendum, ac conuertendum, ac proinde, quod Deus ea ratione illius miseretur, eumque reipsa educat de miseria peccati, alteri verò vel subtrahat de auxiliis, semper tamen illi relinquendo sufficientia, vel non tribuat ea, cum quibus prouidet sanandum, sed eum in propria duritia, ac miseria peccati derelinquat, non esse ex eorum meritis, sed ex mera libera voluntate Dei, qui absque cuiusquam iniuria distribuat sua dona prout vult, & cuius vult miseretur, & quem vult indurat.

Denique voluntas diuina excludendi aliquem tamquam indignum à regno cælesti, eumque cruciatus æternis mancipandi, semper est in pœnam propter culpam, in qua Deus prouidet illum à vita discessurum. Quemadmodum etiam exclusio ipsa, atque mancipatio, cum in tempore fit, semper est propter culpam commissam, in qua peccator à vita discedit. Ut enim Deus non confert præmium vitæ æternæ nisi propter bona merita antecedentia: ita neque pœnam æternam, nisi propter mala merita antecedentia.

*Prima conclusio.
Reprobationis datur causa meritoria ex parte reprob.*

His ita constitutis sit prima conclusio. Reprobationis datur causa meritoria ex parte reprob, videlicet lethalis culpa, in qua prouidetur à vita discessurus, siue ea sit originalis tantum, siue actualis tantum, siue vtraque simul, ut in infidelibus adultis solet euenire. Probatur conclusio, quoniam licet reprobatio exigat, tamquam conditionem sine qua non esset, voluntatem diuinam permittendi, vel peccatum actuale reprob, propter quod damnandus est, vel peccatum primi parentis, ex quo originis peccatum, propter quod à regno excludendus est paruulus, initium habuit, requirat præterea voluntatem obdurandi peccatorem vsque ad finem vitæ in peccato, propter quod est damnandus, quatenus nisi Deus permittere vellet tale peccatum, in eoque obdurare peccatorem, vsque ad finem vitæ, quemadmodum in vitæ termino careret peccato, ita reprob non esset, nihilominus reprobatio in nullo illorum actuum est posita, sed solum in voluntatis

A diuinæ excludendi talem peccatorem à vita æterna, tamquam ea indignum, aut etiam mancipandi simul eum suppliciiis æternis, si in actuali peccato prouideatur à vita discessurus, ut artic. 3. late ostensum est: cum ergo voluntas ita puniendi peccatorem si propter culpam, in qua prouidetur à vita discessurus, ut paulò ante ostendimus, omnèque fatentur, fit, ut quoad effectum reprobationis. hoc modo sumptæ, nempe quoad exclusionem à vita æterna, aut etiam deputationem ad supplicia æterna, causa meritoria ex parte reprob inueniatur.

Nostra conclusio est etiam Scoti in 1. distin. 41. *Qui autem sint huius sententia.* B Herui dist. 40. quæst. 1. Caietani hoc loco, Ferrarientis 3. contra gentes, cap. 161. Nicolai Grandis in cap. 3. epistolæ ad Hebr. Maioris, in 1. dist. 41. q. 1. Syluestri in conslaro. Soti in cap. 9. epist. ad Rom. quamuis ad calcem 4. sententiarum, ex eo capite fuerit anceps, quod non improbabile iudicauerit reprobationem includere actum voluntatis diuinæ permittendi peccatum reprob, atque adeo permissionem ipsam includi in effectu reprobationis. Est etiam Augustini in locis, quæ disput. 1. memb. 7. citauimus. Vnde epist. 105. ad Sixtum: *Querimus, inquit, causam prædestinationis, nec inuenimus, reprobationis autem causam querimus, & inuenimus.* Augustinus tamen causam reprobationis esse voluit peccatum originis, ut membro citato explicatum est. Illi etiam omnes in conclusione proposita consentiunt, qui prædestinationis causam, aut rationem dari affirmant ex parte prædestinati, & plerique alij. Imò Magister sententiarum in 1. dist. 41. D. Thomas & quorquot negant dari rationem reprobationis ex parte reprob, nobiscum conueniunt, si reprobatio id solum sit, quod paulò ante diximus: dissentiant verò, quod nonnulli, in quibus est D. Thomas, & quidam alij, arbitrantur, reprobationem includere etiam voluntatem diuinam permittendi peccata, propter quæ quis est reprobandus, atque adeo permissionem eiusmodi peccatorum computandam esse inter effectus reprobationis, ut artic. 3. explicauimus. Ceteri verò confingunt, Deum ante omnem prædestinationem, etiam antequam quicquam de bonis, vel malis meritis hominum cogitaret, elegisse quosdam, ut eis vitam æternam conferret, alios verò omnes reiecit, ut in eis iniustitia diuina vindictiua splenderet, atque in eo actu reprobationis ac reiectionis positam esse affirmant rationem reprobationis. Nos verò artic. 3. aperte, ni fallimur, ostendimus, reprobationem in eo solo actu esse positam, quem omnes causam meritoriam ex parte reprob habere confitemur.

Secunda conclusio. Si reprobatio includeret non solum voluntatem diuinam excludendi reprob à vita æterna tamquam ea indignum, deputationemque eum suppliciiis æternis, sed etiam voluntatem permittendi ipsius, aut primi parentis peccata, propter quæ est damnandus, obdurandique in eisdem vsque ad finem vitæ, vti que quoad integrum effectum reprobationis, non daretur causa ex parte reprob, sed conditio dumtaxat sine qua, sicut ipse vitam non finiret in peccatis, ita neque in Deo præcessisset ipsius reprobatio.

F In priori parte huius conclusionis continetur cum D. Thoma. Cum enim voluntatis permittendi primum peccatum Adami, aut cuiusvis alterius iusti, hoc est, non conferendi illi auxilia, quibus Deus prouidebat peccata illa fore impedienda, nulla datur causa ex parte eorum, sed id solum in liberam Dei voluntatem referendū sit, ut paulò ante ostensum est, fit, ut si reprobatio includat voluntatem diuinam

diuinam permittendi reprobis, aut primi parentis peccatum, propter quod reprobarur, non detur causa ex parte reprobis, quoad integrum reprobationis illius effectum. Etenim eo dato, permissio peccati primi parentis, aut cuiusvis alterius, propter quod reprobis à gratia decedit, ac damnatur, includitur in integro effectu reprobationis illius, talisque permissionis nulla erit causa ex parte reprobis.

Posterior verò pars probatur, quoniam non solum voluntas excludendi reprobos à regno caelesti pendet ex eo, quòd eorum propria, aut primi parentis libertate, habituri sunt in termino viæ peccata, propter quæ digni sint, vt ita excludantur, sed etiam voluntas permittendi tam peccatum primi parentis, quam peccata propria reproborum, pendet ex eo, quòd tum primus parens, tum etiam ipsi, nisi aliis auxiliis adiuuentur, innata sua libertate sint commissuri illa, Deusque id præciat: voluntas item obdurandi adultos in peccatis vsque ad finem vite, pendet, tum ex eo quòd ipsi sua libertate sint peccaturi, tum etiã ex eo, quòd cum auxiliis, quæ Deus statuit eis conferre, sanandi non sint, & vtrumque Deus præciat, vt paulò ante explicatum est: ergo quòd primus parens, aut reprobis ipse, commissuri essent peccata, propter quæ reprobis est damnandus, & quòd reprobis adulti cum auxiliis, quæ Deus statuebat illi conferre, non deberet respicere, cum vtrumque pro libertate arbitrij eorum posset non euenire, fuit conditio, sine qua, sicut reprobis non finiret vitam in peccatis, ita neque etiam actus illi in Deo præcessissent, atque ad eò neque ipsius reprobatio.

Tertia conclusio. Reprobatio certitudo.

Tertia conclusio. Cum voluntas Dei permittendi, tum peccatum primi parentis, tum etiam cætera peccata reproborum, pendeat ex diuina præscientia, qua ex hypothesi, quòd hunc ordinem rerum vellet condere, nec conferre alia auxilia per mediam scientiam inter liberam & merè naturalem, præuidit futura cuiusmodi peccata: cum item voluntas obdurandi adultum in peccatis vsque ad finem vitæ, ex simili præscientia pendeat, qua, ex hypothesi, quòd constitueret non conferre illi iam lapsò in peccata alia auxilia, quam quæ conferre decreuit, præuidit eum in peccatis discessurum: eum denique non quia Deus præsciuit ea omnia ita futura, id eò futura erant, sed è contrario, quia pro libertate arbitrij humani erant futura, ea altitudine scientiæ suæ præsciuit, sit in primis, vt in effectibus voluntatis diuinæ, tum permittendi ea peccata, ob quæ reprobis ex æternitate sunt reprobat, tum obdurandi in peccatis iam commissis reprobos adultos vsque ad finem vitæ, tum denique in effectibus totius reprobationis diuinæ quocumque modo spectatæ, nulla alia sit certitudo, quam diuinæ præscientiæ, per quam, ob eius illimitatam omnibus modis perfectionem, certò in arbitrio creato penetravit Deus, quod in se omnino ambiguum ac incertum est. Fit deinde, vt in concilianda arbitrij nostri libertate cum æterna Dei reprobatione nulla alia sit difficultas, quam in eadem concilianda cum æterna Dei præscientia, non secus, ac de prædestinatione dictum est.

Reprobatio cum arbitrij libertate conciliatur.

Ex dictis facile erit intelligere, decretum voluntatis diuinæ, quo (posita præscientia eorum omnium, quæ futura erant) hunc totum ordinem rerum & auxiliorum, qui à constitutione rerum vsque ad consummationem sæculi decurrit, ex æternitate elegit, comparatione Iudæ reprobi, verbis gratia, quatenus fuit, voluntas creandi eum in beatitudinem, conferendique illi ea media, cum quibus, si per eum

A non staret, ad eam perueniret, habuisse rationem prouidentiam circa illum in beatitudinem dirigendum: quatenus verò Deus, præuidendo eius ruinam nihil impediens auxiliis & mediis, quæ illi constituit conferre, noluit ei conferre alia, cum quibus præuidebat non ruiturum, habuit rationem voluntatis permittendi eandem ruinam, siue peccata, quatenus autem in penam quorundam delictorum (maximè grauissimæ illius proditoris) iustissimè statuit auferre de auxiliis, quæ alias illi fuerat collaturus, grauiorèque tentationes permittere, præuidendo illum non resurrecturum, quin potius peccata peccatis additurum, ac tandem de salute desperaturum, habuit rationem voluntatis eum obdurandi, excæcandi, deserendi, atque despiciendi: quatenus denique præuidendo eum terminaturum vitam in peccatis, iustissimè statuit eundem excludere à regno caelesti propter eadem peccata, ac punire cruciatibus æternis, habuit rationem reprobationis.

B Ad tria ergo illa argumenta ex Paulo ad Rom. 9. proposita, in primis in genere dicendum est, Paulum loqui quidem illis in locis de reprobis: ac non semper quoad eum actum, in quo propria reprobationis ratio est posita, sed quoad duos priores actus voluntatis diuinæ antecedentes, quos vnà cum præscientia vsus liberi arbitrij hominis reprobat, tamquam conditiones omnino necessarias, vt explicatum est præxigit reprobatio: nempe quoad actum voluntatis permittendi peccata, propter quæ sunt reprobat, tum etiam quoad actum obdurandi adultos vsque ad finem vitæ in peccatis commissis.

Ad tria argumenta ex D. Paulo desumpta respondetur in genere.

C Deinde ad primum dicendum est, disp. i. memb. 9. ante quintam conclusionem non obscure explicatum esse, Paulum eo loco nomine Iacob, & Esau, intellexisse ex vna parte synagogam cum suo stipite, ex alia verò populum ex Esau propagatum cum suo capite, dilectionemque Iacob positam fuisse in voluntate conferendi synagogæ, & stipiti illius rotæ, ac tam præclara subsidia in vitam æternam, quot illis donauit, quorum interuentu Iacob, plurimique ex eius posteris, qui ad Ecclesiam synagogæ pertinuerunt, prædestinati perstiterunt, quia præuidebat eos talibus auxiliis erectos, accedente propria libertate adepturos vitam æternam. Quod verò ad rem præsentem attinet, dicendum est, odium Dei erga Esau nihil aliud esse hoc loco, quam Deum tam illi, quam posteritati eius noluisse conferre similia subsidia: quare nomine odij intelligit Paulus, tum voluntatem permittendi eorum peccata, tum voluntatem eos obdurandi in peccatis, propter quæ, & soboles in seruitutem erat redigenda, & tam parens, quam posteritas iuste erant damnandi, cum in potestate ipsorum fuerit, tum ea vitare, tum ab illis resurgere per auxilia à Deo collata, & alia, quæ præstare erat paratus, si illi, quod in se erat, facere voluissent, non verò intelligit voluntatem excludendi eos à regno caelesti, ac deputandi penis æternis, in qua sola, vt explicatum est, ratio reprobationis illorum est posita. Quemadmodum autem non fuit ex bonis meritis Iacob, aut synagogæ, quòd Deus conferre illi voluerit maiora illa subsidia, quibus Iacob, plurimique posterorum fuerunt prædestinati: ita nõ fuit ex malis meritis Esau & posterorum, quòd noluerit illis conferre similia subsidia, sed alia, quibus eum, vel non peccare, vel si peccarent, à peccatis resurgere potuissent, & vitam æternam obtinere, cum tamen Deus præuideret libertate, atque nequitia eorum nihil illorum esse futurum. Itaque non velle Deum Esau bona, quæ voluit fratri Iacob, maximè

Ad primum.

Odium Dei erga Esau quod.

D E

F

cum prævideret, nolendo illi similia bona, futurum, ut corrueret in peccata propter quæ soboles iustè feruire deberet, & iustè cum progenitore damnanda esset, appellat Paulus odium Esau. Quia in re nõ solum D. Thomas hoc loco artic. 3. in responsione ad primum nobiscum ex parte consentit, dum ait: *Deum non velle alicui bona beatitudinis, quæ vult alteri, esse illum odio habere, sed etiam frequè est usurpatio vocabuli, odium, in Scripturis sacris in eadem significatione, ut idem sit, ac non velle vni bonum, quod alteri volumus, què magis diligimus.* Matth. enim 6. ait Christus: *Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim unum odio habebit, & alteri diligit, &c.* Quo loco præferre vnũ alteri in dilectione ac obsequiis, appellat habere odio, & contemnere alteri, cui ille alius præfertur. Luc. 14. *Si quis, inquit, venit ad me, & non odit patrem & matrem, &c. non potest meus esse discipulus,* quo loco sanè non præcipit odium patris ac matris, contra ius naturæ, quantumque præceptum decalogi, sed præferre Christum in dilectione patri ac matri, est odio habere patrem ac matrem. Eadem phrasi dicitur *quis odio habere animam,* hoc est, vitam corporis, quando propter Deum, vitamque æternam, se periculis obicit, iuxta illud Ioan. 12. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Exodi etiam 22. *Visitans, inquit, Deus iniquitatem in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me,* id est, qui peccandi voluntatem suam meam præruerunt, eaque ratione me spreuerunt. Vt missa faciam alia Scripturæ testimonia.

Ad secundũ. Ad secundum dicendũ est, solum probare, quod è duobus peccatoribus ope diuina, ac misericordia indignis, Deus misereatur vnus, præordinando ex æternitate ea auxilia, cum quibus præuidet illuminandum, emolliendum, ac perdendum. in gratiã, eademque in tempore conferendo (misereri namque propriè est conferre subsidia, quibus peccator à miseria, in qua est, eruat: quare misericordia de qua Paulus loquitur supponit peccatorem, cui Deus eam impertitur, esse in miseria peccatorum propria sua culpa.) Quod verò alterum obduret non conferendo auxilia, sine quibus præuidet eum sponte sua à peccatis non surrecturum, aut etiam in penã auferendo partem auxiliorum, non esse volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, qui cuius vult misereatur, & quem vult indurat. Erenim id, sicut supra ostensum est, nõ aliam habet causam, quam liberam voluntatem Dei, qui absque cuiusquam iniuria distribuit sua dona, prout vult, maxime cum nulla antecedant merita, sed demerita, semperque relinquat auxilia, quæ, si peccator velit, ad salutem sufficient. Quare, quod Deus ea media præordinauerit Dauidi, quæ futura præuidebat efficacia, ut ab adulterij, atque homicidij peccatis per suum arbitrium, cum per Nathãn fuit obiurgatus, conuerteretur, eaque ratione illuminare, ac emollire eum voluerit, non fuit Dauidis volentis & currentis, sed Dei miserentis. Nihilominus, quod eisdem auxiliis conuerteretur, dependens fuit à Dauidis arbitrio, qui potuit inefficacia ea reddere, si nollet conuerri. Quod etiã Deus præordinauerit Sauli ea media, quæ per liberum illius arbitrium præuidebat futura inefficacia, eod quod prævideret, dum Samuel peccatum obiceret, cum præ superbia excusationes adhibiturum, non veniam petiturum, fuit ex libera voluntate Dei, qui absque iniuria potuit denegatione maiorum, aliorumve auxiliorum, eum obdurare, illum in sua propria duritie relinquendo. Non ergo in illis verbis Pauli mentio vlla facta est actus reprobationis,

A sed solum obdurationis. Quo fit, ut nulla ratione inde colligatur, reprobationem non fuisse propter peccata reprobatorum præuisa. Illud verò quod additur, *Deum excitasse Pharaonem, ut in eo ostenderet virtutem suam, per ea signa, quæ exhibuit ad egressum filiorum Israel, & ut nomen Dei annuntiaretur in vniuersa terra,* solum significat, Deum in eos fines, inter alios, constituisse creare Pharaonem, etsi prævideret futurum eum talem per suum arbitrium, deflexurumque à fine alto sempiternæ felicitatis, in quem condebat, in eos denique fines constituisse permittere peccata illius, eumque ita iustissimè obdurare. Ad eod enim bonus est, iuxta Augustin. in Enchiridio, cap. 100. *ut non sineret fieri mala, nisi ut inde sua omnipotentia eliceret bona.*

Ad tertium dicendum est, Paulum in iis, quæ in eo argumento adducuntur, supponere, quæ in præcedenti argumento explanauimus. In primis, tam eum, qui obduratur, quam eum, cuius Deus misereatur, esse in peccatis propria sponte & libertate commissis, Deumque neutri denegare auxilium, quod, ut respicitur, & conuertatur, fit sufficiens: id quod non solum de Pharaone colligitur aperte ex ipsamet Scriptura Exodi, ut in Concordia quæst. 14. artic. 13. disput. 10. latè ostensum est, sed de obduratis omnibus, de quibus Paulus loquitur, est manifestum ex iis verbis, quæ subiungit: *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in meritum, id est, expectauit in multa patientia respicientiam & penitentiam eorum, quam vtique non expectasset, nisi in illorum esset potestate, Deumque præstidisset conferre illis auxiliũ sufficiens.* Deinde supponit, Deum vni ex peccatoribus, qui sponte propria in peccata inciderunt, misericorditer velle ea auxilia, cum quibus præuidet conuertendum, alteri verò non velle ea, cum quibus præuidet conuertendum, quod est velle eum obdurare, atque inde oriri quæstionem, de qua sermo est in argumento: quæ planè hominum est superba, ac irreuerenter præsumptum disceptare cum Deo, nec securè bonitati ac dispositioni illius se committentium, quæ eo ipso, quod à Deo est, non potest non esse iustissima & æquissima, esto supra captum sit nostrum. Quæstio itaque eorum est. Si Deus ei, quem obdurat, non vult auxilia, cum quibus præuidet conuertendum, sed alia cum quibus reipsa non conuertetur, eritque obduratus, quid adhuc queritur: voluntati eius quis resistit? Huic quæstioni respondet Paulus, retundens primò eorum superbiã & præsumptionem, quod cum Deo ita audeant loqui, æquissimamque eius iudicia ac dispositiones examinare, dicens: *O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? quasi dicat, si figulus ex eodem luto, absque vlla, vel alterius iniuria, vel nota sua, facit aliud vas in honore, aliud verò in contumeliam, quanto magis Deus ex duobus peccatoribus luto vilioribus, qui se tales propria culpa & libertate effecerunt, poterit absque vlla iniuria, aut nota facere vnum illorum vas in honorem, conferendo illi auxilia, quibus præuidet sanandum, & relinquere alium vas contumelia, quem seipsè effecit, non conferendo illi auxilia quibus præuidet emolliendum, sed eum obduratum relinquendo? Deinde satisfacit plenius quæstioni ostendens clariùs misericordiam, æqualitatem, & bonitatem Dei, ac dicens. Si Deus in optimum finem, nempe, ut ostenderet iustitiam suam in obduratis, ac malis, atque ut ostenderet diuitias glo-*

Misereri quid sit apud Paulum.

Quæstio cum ea reprobationem.

ut à Deo soluantur.

ria sua in vasa misericordiae, quae preparavit in gloria, sustinuit in multa patientia (expectans videlicet, & inuitans ad penitentiam, paratus ad iuvare: & saepe pulsans, offerensque auxilium sufficiens ad salutem) vasa ira apta in interitum (aut, ut alia litera habet, apta in interitum, id est, quae seipsa propria libertate in interitum aptauerunt) supple, quid est, quod conqueraris, & opponas? & non potius misericordiam, bonitatem, atque sapientiam illius, etiam circa malos & reprobos admireris?

Finis permissi mali peccati in reprobis.

Quo loco antequam viterius progrediamur nonnulla sunt animaduertenda. Primum est, finem permissi peccati reprobis, eosque sustinendi, non fuisse solum, ut Deus in eis ostenderet iustitiam suam, sed etiam, ut ostenderet diuitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae preparavit in gloriam, ut aperte docet hoc loco Paulus, neque aliter contextus cohaeret. Etenim nisi Deus iniquorum peccata permisisset, non fuisset mors Christi, & redemptio generis humani, nec certamina, & victoria iustorum, & praecipue martyrum corona: quare in eum etiam finem Deus reprobis peccata permisit ac sustinuit, ut in electis tam multipliciter ostenderet diuitias gloriae, ac misericordiae suae, praeter alios etiam fines, ob quos artic. 3. & alibi ostensum est, ea etiam permisit ac sustinuit.

Similitudo figuli exponitur.

Secundum est: Exemplum illud ac similitudinem figuli non ita esse accipiendam, quasi quemadmodum figulus ex luto facit vasa in contumeliam, ita etiam Deus ex hominibus vasa in contumeliam efficiat: quae plane non sunt alia, quam vasa ira apta in interitum aeternum. Hac vero non sunt alia, quam peccatores in lethali peccato existentes, ratione cuius vasa sunt contumeliae, obiectumque odij, atque irae Dei, & interitus aeterni dignissimum. Ut autem Deus non efficiat homines peccatores, ita neque efficiat illos vasa contumeliae, irae, atque interitus, sed ipsi sua libertate seipsos efficiunt, possuntque se ipsos mundare, interim dum sunt in via, auxilioque Dei (quod nulli unquam deest) efficere vasa in honorem & sanctificationem: neque enim alia sunt vasa, de quibus loquitur hoc loco Paulus, quam illa, de quibus 2. ad Timoth. 1. ait: In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. Si quis emundauerit se ab istis, erit vas in honorem, sanctificatum, & vile Domino ad omne opus bonum paratum. Duplex igitur est status, tam vasorum irae, quam sanctificationis. Alter in hoc saeculo, in quo integrum est cuique vasorum commutari, & ex vase honoris & sanctificationis fieri vas irae & contumeliae, & e contrario: ut aperte docet Paulus 2. ad Timoth. 2. & hoc loco non negat: quin potius idem illis verbis: Sustinuit in multa patientia, &c. allerit. Alter est status saeculi futuri, in quo nulla omnino potest esse commutatio. Quia vero Paulus 2. ad Timoth. 2. loquebatur de magna domo Dei, vel Ecclesiae militantis solum, vel ut viraque Ecclesiam comprehendit, allerit vasa irae posse se mundare, & fieri vasa in honorem. Hoc vero loco de Pharaone ceterisque reprobis, qui obdurati aeternum interitum incurrerant, affirmat, sustinuisse illos Deum in multa patientia, dum erant in via, ut vasa fierent misericordiae, & noluisse. Exemplum ergo & similitudo Pauli hoc loco, inter figulum & Deum, solum est: Quod sicut figulus, absque vlla iniuria, aut nota sua, habet potestatem efficiendi ex eadem massa luti aliud vas in honorem, aliud in contumeliam: ita multo magis, absque cuiusquam iniuria, aut indecentia ex parte Dei, est potestas in Deo

Peccatorum duplex generatio.

A ex duobus peccatoribus luto ob sua peccata vitioribus, efficere vnum vas in honorem, tribuendo auxilia, quibus praevidet conuertendum & sanctificandum: relinquere vero alterum vas in contumeliam & interitum (qualem is seipsum efficit) non tribuendo illi subsidia, quibus praevidet conuertendum, maxime eum eidem offerat ac relinquat eas quibuscumque, si vellet, posset seipsam convertere, vasque misericordiae ac honoris reddere.

Iuxta dicta, ad argumentum negandum est, Paulum annuere, negotium reprobationis pendere ex sola libera voluntate Dei, quasi ex parte reprobis non detur causa meritoria. Negandum item est, pro causa reprobationis reddidisse solum ostensionem iustitiae vindicativae. Etenim, ut explicatum est, pro causa meritoria reddidit peccata praevia, in quibus eos sustinuit in multa patientia: neque solum causam finalem permissionis peccatorum reprobis, obdurationisque eorum in illis, expressit ostensionem iustitiae divinae, sed simul etiam ostensionem diuitiarum gloriae atque misericordiae Dei infinitae in vasa misericordiae, fueruntque multae aliae partes vnius integre causae finalis, ob quam permittere voluerit ea peccata, in eisque obdurare reprobos, ut dictum est.

Circa locum illum Ecclesiastes 7. Considera opera Dei: quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit, animaduertendum est, non omnes reprobos despectorum nomine comprehendit: sed illos tantum, ut supra dictum est, qui ob multa & grauia peccata subtractione maxima auxiliorum, ac permissione tentationum, in desideria cordis sui traditi sunt, atque a Deo sunt derelicti. Quoniam autem difficillimum est, eiusmodi hominem, qui ita in profundum malorum venit, seipsum convertere, & multo magis solis suggestionibus & consiliis aliorum ita permoueri, ut conuertatur: dicitur neminem posse illum corrigere. Quod enim difficillime, & nunquam, aut ferè nunquam fiet, impossibile, ut fiat, moraliter loquendo dicitur. Adde, quem Deus praevideret admonitionibus, facientemque ipso totum quod potest, fore tandem conuertendum, utique quantumque auxiliorum pars esset ab eo in penam praeteritorum peccatorum sublata, dicendus non esset despectus a Deo. Quod fit, ut neque despectio libertate arbitrij a reprobo auferat, ut conuertatur, vitamque aeternam obtinere, si velit, possit.

Locus Eccl. exponitur. Reprobis non omnes despectorum nomine intelliguntur.

ARTICVLVS VI. Virum praedestinatio sit certa.

EX dictis articulo praecedente, & quaestione 14. artic. 13. praesertim disput. 15. manifestum est, praedestinationem esse certam. In ea tamen non aliam esse certitudinem, quam diuinae praesentiae, qua Deus praevidet per media, per quas vnusquisque praedestinatus est, perueniturum eum in vitam aeternam. Quomodo vero libertas arbitrij & contingentia rerum cum certitudine diuinae praedestinationis, & praesentiae cohaereant, articulis citatis abundè videtur explicatum.

ARTICVLVS VII. Virum numerus praedestinatorum sit certus.

PRIMA conclusio. Numerus praedestinatorum est certus, non solum formaliter, hoc est, quot numero sunt bandi, sed etiam materialiter, id est, quinque

Prima conclusio.